

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
HALI KİLİM VE ESKİ KUMAŞ DESENLERİ ANASANAT DALI

TÜRK EBRU SANATINDA ÇİÇEKLİ EBRULAR VE
GÜNÜMÜZDEKİ UYGULAMALARI

ATILLA CAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
DOÇ. DR. ÖMER ZAIMOĞLU

ANTALYA-2022

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
HALI KİLİM VE ESKİ KUMAŞ DESENLERİ ANASANAT DALI

TÜRK EBRU SANATINDA ÇİÇEKLİ EBRULAR VE
GÜNÜMÜZDEKİ UYGULAMALARI

ATILLA CAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
DOÇ. DR. ÖMER ZAİMOĞLU

ANTALYA – 2022

Adilla CAN TÜRK EBRU SANATINDA ÇİÇEKLİ EBRULAR VE GÜNÜMÜZDEKİ UYGULAMALARI

Yüksek Lisans Tezi 2022

T. C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

...../...../.....

Atilla CAN

İmzası

T. C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Atilla CAN tarafından hazırlanan “**TÜRK EBRU SANATINDA ÇİÇEKLİ EBRULAR VE GÜNÜMÜZDEKİ UYGULAMALARI**” başlıklı bu çalışma 24 /06 /2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Ruhi KONAK

Başkan

Doç. Dr. Ömer ZAIMOĞLU (Danışman) Üye

Dr. Öğr. Üyesi Zülbiye SEVGİLİ POLAT Üye

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Fadıl SÖZEN

ÖNSÖZ

“Türk Ebru Sanatında Çiçekli Ebrular ve Günümüzdeki Uygulamaları” adlı bu tez çalışması ile klasik dönemde yapılan çiçekli ebrularla, günümüzde yapılan çiçekli ebrular arasındaki; kompozisyon, biçim, ritim, denge, renk kullanımı, malzeme kullanımı ve farklılıkları hususunda ki değişimi ve gelişimi gösterilmeye çalışılmış, gelecekte yapılacak çalışmalara da kaynak oluşturmak hedeflenmiştir.

Tezin hazırlanış sürecinde; ilkeli, bilgili, tecrübeli ve kararlı duruşu ile hep yanımda olan, desteğini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Ömer ZAIMOĞLU’ na çok teşekkür ediyorum.

Beni yaşamım boyunca hep destekleyen anneme ve babama, sevincimde, sıkıntıda yaşamımın her anında, benim yanımda olan, varlıkları ile beni tamamlayan, sevgili eşim Mukaddes’e ve sevgili Kızım Zeynep Su’ya, bana ebru sanatını İstanbul Zal Mahmut Paşa Külliyesi’nde, geleneksel usta-çırak yöntemi ile sabırla, sevgiyle, dostlukla 5 yıl boyunca öğreten, ustam Ali ÇALIŞIR’ a, sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Atilla CAN
	Numarası	202053005002
	Anasanat Dalı	Halı Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Anasanat Dalı
	Danışmanı	Danışman: Doç. Dr. Ömer ZAIMOĞLU
Tezin Adı		Türk Ebru Sanatında Çiçekli Ebrular ve Günümüzdeki Uygulamaları

ÖZET

Türk ebru sanatı, doğal boya ve malzemelerle yapılan, kaynaklara göre Orta Asya'dan köken alan, çok eski bir kitap süsleme sanatıdır. Türk ebru sanatı aynı zamanda, klasik ebrunun temelini oluşturmaktadır. Klasik ebru sanatının; battal, bülbülyuvası, şal, tarama, taraklı, akkâse vs. çeşitleri olduğu gibi, çiçekli ebrunun başlangıcı olarak kabul edilen "Hatip Ebrusu" ve "Necmeddin Ebrusu" olarak adlandırılan "Çiçekli Ebru" da klasik ebru sanatı içinde yer almaktadır.

Türk Ebru sanatı asırlar boyunca usta-çırak yöntemiyle günümüze kadar gelmiştir. Günümüz ebru sanatçıları, hem klasik ebru sanatı çeşitlerini, hem de yeni tarz ebruları iyi bir şekilde yapabilmektedirler.

Türk ebru sanatında çiçekli ebru denildiğinde, çiçekli ebru denemeleri ile bilinen Hatip Mehmet Efendi ve çiçekli ebrunun gelişimine katkıda bulunan Necmeddin Okyay isimleri ön plana çıkmaktadır. Yeni bulgular, her iki üstadın yaptığı ebru örneklerinin, geçmişte de yapılmış olduğu gerçeğidir. Okyay'ın öğrencisi Mustafa Esat Düzgünman'a kadar çiçekli ebrunun ivme kazanması, sonra bu ivmede yavaşlama olması, sanatta tekrara düşülmesi ve ebru sanatına sınırlar koyulması, bu sanatı durağanlaştıran olgular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Klasik dönem çiçekli ebruları incelendiğinde, çiçekli ebru örneklerinin sayıca az olduğu ve dönemin şartlarına göre el yapımı doğal boya ve malzemelerle, yine o dönemin koşullarına göre figürler yapıldığı görülmüştür.

Günümüzde yapılan çiçekli ebru örnekleri ise, ya geçmiştekini birebir taklit ile iki boyutlu, ya stilize edilerek, ya da doğada görüldüğü gibi natüralist bir yaklaşım ile üç boyutlu olarak yapılmaktadır. Hangi yöntem ile yapılıyor ise yapılsın, günümüzde yapılan çiçekli ebruların, geçmişte yapılan klasik çiçekli ebrulara göre tekniksel değişime uğradığı belirgin olarak görülmektedir. Bu teknik değişim, günümüz ebru

sanatında kreatif ve özgür düşünce ile tasarımlar yapılmasına olanak sağladığı gibi, geçmiş dönemin ebru çeşitlerinin sayıca artmasına da olanak sağlamıştır.

Bu çalışma ile klasik dönemde yapılan çiçekli ebruların günümüzdeki gelişimini, değişimini, günümüzde yapılan klasik dışı çiçekli ebrularla da, bu sanatın tekâmülünü ve farklılaştığını gözler önüne sermek amaçlanmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Ebru sanatı, Çiçekli Ebru, Klasik Ebru, Ebru sanatçıları, Ebru yapımı

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Atilla CAN
	Numarası	202053005002
	Anasanat Dalı	Carpet, Rug And Old Fabric Patterns Department
	Danışmanı	Supervisor: Doç. Dr. Ömer ZAIMOĞLU
Tezin Adı		Floral Ebru in Turkish Ebru Art and Their Current Applications

ABSTRACT

Turkish ebru art is a very old book decoration art made with natural dyes and materials, originating from Central Asia according to the sources. Turkish ebru art also forms the basis of classical ebru. Classical ebru art; oversize, nightingale's nest, shawl, combing, combed, akkase etc. As there are varieties, "Hatip Ebru", which is considered to be the beginning of flowered ebru, and "Floral Ebru", called "Necmeddin Ebru", are also included in the classical ebru art.

Turkish ebru art has survived for centuries with the master-apprentice method. Today's ebru artists can do both classical ebru art and new style ebru.

When it comes to floral ebru in Turkish ebru art, Hatip Mehmet Efendi, known for his flower ebru experiments, and Necmeddin Okyay, who contributed to the development of flowered ebru, come to the fore.

The new findings are the fact that the ebru samples made by both masters were also made in the past. Until Okyay's student, Mustafa Esat Düzgünman, the acceleration of floral ebru, then the slowdown in this acceleration, the repetition of art and the setting limits on the art of ebru are the facts that make this art stagnant.

When the floral ebru of the classical period were examined, it was seen that the number of examples of flowered ebru was few and figures were made with natural dyes and materials, handmade according to the conditions of the period, again according to the conditions of that period.

Floral ebru samples made today are either two-dimensional by imitating the past, either stylized or three-dimensional with a naturalistic approach as seen in nature. Regardless of the method used, it is clearly seen that today's flowered ebru has undergone a technical change compared to the classical flowered ebru made in the past. This technical change not only allowed the creation of creative and free thought designs in

today's ebru art, but also allowed the number of ebru varieties of the past period to increase.

KEYWORDS: Ebru art, Floral Ebru, Classical Ebru, Ebru artists, Ebru making

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xiii
GÖRSELLER DİZİNİ	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1 Ebru Sanatının Kullanıldığı Yerler.....	3
1.2 Ebru Sanatında Kullanılan Malzemeler.....	13
1.2.1.Tekne.....	13
1.2.2 Kıvamlaştırıcı-Kıvam Artırıcı, Yoğunluk Artırıcı.....	16
1.2.3 Öd Sıvısı	18
1.2.4 Ebru Fırçası.....	20
1.2.4.1 Ebru Fırçası Yapımı	21
1.2.5 Kâğıt.....	27
1.2.6 Biz	28
1.2.7 Boya.....	29
1.2.7.1Ebru Sanatında Boya Hazırlama	30
1.2.8 Spatula	32
1.2.9 El Taşı (Desteseng).....	33
1.2.10 Su	34
1.2.11Arap Zamkı	35
1.2.12 Tarak.....	35
1.2.13 Kavanoz	36
1.2.14 Piset, Pipet, Plastik Su Kapları.....	37
1.2.15 Önlük.....	37
1.2.16 Kurutma Tezgâhı.....	38
1.2.17 Neft, Terebentin, Parafin	39

1.3 Ebru Yapımı ve Teknikleri	40
1.3.1 Ebru Atölyesinin Hazırlanması	40
1.3.2 Kıvam Arttırıcının Hazırlanması	42
1.3.3 Kıvam Arttırıcının Tekneye Boşaltılması.....	44
1.3.4 Ebru Boyasının Ayarlaması.....	45
1.3.4.1 Battal Ebru İçin Boya Hazırlanması.....	45
1.3.4.2 Çiçekli Ebru İçin Boya Hazırlanması	48
1.3.5 Ebru Yapımının Aşamaları.....	49
1.3.5.1 Tekneye Kıvam Arttırıcının Boşaltılması	49
1.3.5.2 Tekne Yüzeyinden Temizleme Kâğıdının Sıyrılarak Alınması	49
1.3.5.3 Battal Ebru Yapımı	50
1.3.5.4 Battal Ebru Üzerine Çiçek Formunun Yapılması	51
1.3.5.5 Ebru Teknesi Yüzeyine Kâğıdın Yatırılması	51
1.3.5.6 Kâğıdın Tekne Yüzeyinden Sıyrılarak Alınması	52
1.3.5.7 Kâğıdın Kurutma Rafına Yerleştirilmesi	53
1.3.5.8 Ebru Teknesi Yüzeyine Temizleme Kâğıdı Yerleştirilmesi	54
1.4 Klasik Ebru Çeşitleri	54
1.4.1 Battal Ebru	57
1.4.1.1 Hafif Ebru (Zemin Battal Ebru).....	57
1.4.1.2 Somaki Battal Ebrusu	59
1.4.1.3 Neftli Battal Ebrusu (Ethem Efendi Battalı).....	59
1.4.1.4 Serpmeli Battal Ebrusu	60
1.4.1.5 Tarz-ı Kadim (Eski Tarz) Battal Ebrusu	62
1.4.1.6 Mustafa Düzgünman Battal Ebrusu	62
1.4.2 Gel-Git (Tarama) Ebrusu	63
1.4.3 Bülbülyuvası Ebrusu	64
1.4.4 Şal Ebrusu	65
1.4.5 Taraklı Ebru.....	66
1.4.6 Kumlu-Kılçıklı Ebru.....	67
1.4.7 Çift-Çok Baskılı Ebru.....	68
1.4.8 Koltuk Ebrusu	69
1.4.9 Akkâse Ebrusu	70
1.4.10 Hatip Ebrusu	73

1.4.11 Zer-Efşanlı Ebru	74
1.4.12 Tahrirli Ebru.....	74
1.4.13 Zeminsiz Ebru	75
1.4.14 İspanyol Ebrusu (Dalgalı Ebru)	76
1.4.15 Güneş Ebrusu (Kaplan-Kedi Gözü Ebrusu)	77
1.4.16 Çiçekli Ebru.....	79
1.5 Günümüzde Yapılan Ebru Çeşitleri	79
1.5.1 Figürlü Ebru.....	80
1.5.2 Damlatma Ebru.....	80
1.5.3 Hücre Ebru	81
1.5.4 Modern Ebru	82
1.5.5 Çakıl Taşı Ebru	83
1.5.6 Resimli Ebru.....	84
1.5.7 Portre Ebru	84
1.5.8 Dokulu Ebru	85
1.5.9 Karınca, Tırtıl Ebrusu.....	86
1.5.10 Hat Yazılı Ebru	86
1.5.11 Minyatürlü Ebru	87
1.5.12 Tezhipli Ebru.....	88
1.5.13 Kat'ı ve Ebru Sanatı	88
1.5.14 Kaligrafi ve Ebru Sanatı	89
1.5.15 Suminagashi ve Ebru Sanatı	90
1.6 Ebrunun Tarihçesi ve Ebru Sanatçıları.....	90
1.6.1. Şebek Mehmet Efendi.....	96
1.6.2 Hatip Mehmet Efendi	96
1.6.3 Şeyh Sadık Efendi	97
1.6.4 Hezarfen İbrahim Edhem Efendi	98
1.6.5 Nafiz Efendi	99
1.6.6 Hattat Mehmet Sâmî Efendi	99
1.6.7 Şeyh Aziz Efendi	99
1.6.8 Abdulkadir Kadri Efendi	100
1.6.9 Bekir Efendi.....	100
1.6.10 Hezarfen Mehmed Necmeddin Okyay	100

1.6.11 Sami Okyay	101
1.6.12 Sacid Okyay	101
1.6.13 Mustafa Esat Düzgünman	102
2.BÖLÜM	103
TÜRK EBRU SANATINDA KLASİK ÇİÇEKLİ EBRULAR.....	103
2.1 Çiçekli Ebrunun Başlangıcı Hatip Ebrusu	112
2.1.1 Yürekli Hatip.....	115
2.1.2 Taralı Yürekli Hatip	117
2.1.3 Yonca Hatip	118
2.1.4 Yıldız Hatip	119
2.1.5 Çarkıfelek	120
2.1.6 Kuşlu Hatip	120
2.1.7 Hatib-i Mutenevvia	121
2.2 Klasik Çiçekli Ebrular.....	122
2.2.1 Lâle Ebrusu	122
2.2.2 Gül Ebrusu (Gonca Gül)	123
2.2.3 Sümbül Ebrusu	124
2.2.4 Gelincik Ebrusu	125
2.2.5 Menekşe Ebrusu.....	127
2.2.6 Karanfil Ebrusu	129
2.2.7 Papatya Ebrusu	130
2.2.8 Buket Ebrusu.....	131
3.BÖLÜM	132
TÜRK EBRU SANATINDA GÜNÜMÜZDE YAPILAN ÇİÇEKLİ EBRULAR	132
3.1 Çiçekli Ebruların Günümüzdeki Uygulamaları	132
3.1.1 Lale Çiçeği Ebrusu.....	136
3.1.2 Gül Çiçeği Ebrusu.....	138
3.1.3 Sümbül Çiçeği Ebrusu	140
3.1.4 Gelincik Çiçeği Ebrusu.....	141
3.1.5 Menekşe Çiçeği Ebrusu	142
3.1.6 Karanfil Çiçeği Ebrusu	143
3.1.7 Papatya Çiçeği Ebrusu	143

3.1.8 Çiçek Buketi Ebrusu.....	145
3.1.9 Yaban Gülü Çiçeği Ebrusu	146
3.1.10 Anemon Çiçeği Ebrusu.....	147
3.1.11 Kozmos (Meksika Yıldızı) Çiçeği Ebrusu.....	147
3.1.12 Kiraz Çiçeği (Sakura)Ebrusu	148
3.1.13 Nergis Çiçeği Ebrusu	148
3.1.14 Yıldız Çiçeği Ebrusu	149
3.1.15 Orkide Çiçeği Ebrusu	150
3.1.16 Küpe Çiçeği Ebrusu.....	151
3.1.17 Müge (İnci) Çiçeği Ebrusu	151
3.1.18 Manolya Çiçeği Ebrusu	152
3.1.19 Kanayan Kalpler Çiçeği Ebrusu	152
3.1.20 Erguvan Çiçeği Ebrusu	153
3.1.21 Antoryum (Filamingo) Çiçeği Ebrusu	154
3.1.22 Unutmabeni (Myosotis Scorpioides) Çiçeği Ebrusu	154
3.1.23 Bodrum Papatyası Çiçeği Ebrusu	155
3.1.24 Çuha Çiçeği Ebrusu.....	155
3.1.25 Elma Çiçeği Ebrusu	156
4.BÖLÜM	157
SANATSAL UYGULAMALAR.....	157
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	174
ÖNERİLER	178
KAYNAKÇA.....	179

SİMGELER VE KISALTMALAR

BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Cc	santimetre küp
Cm	santimetre
Gr	gram
MAD	maliyeden Müdevver Defterler
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
S	sayı
S	sayfa
Vb	ve bunun gibi
Vs	vesaire
WWW	World Wide Web
Yy	yüzyıl

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1:1773 yılına ait bir kitapta ebrulu yan kâğıdı, Tiflis/Gürcistan,(Can: 2014)..	3
Görsel 2:1910 yılına ait bir kitabın dış kapağında, bülbülyuvası ebrusu, Tiflis/Gürcistan, (Can: 2014).....	3
Görsel 3:Ebru kâğıdının levha kenarlarında kullanılması (Derman:1977).....	4
Görsel 4:Somut olmayan kültürel mirasın korunması, Unesco’nun ebru sanatını koruma altına alındığına dair sertifika (https://aregem.ktb.gov.tr/yazdir?3AF685FDF7EBEC61688261B2F24E1AA0/ / erişim tarihi:01.05.2022).....	4
Görsel 5: Body marbling uygulaması, (Can: 2016)	5
Görsel 6: 85 metrelik kumaş ebrusu, http://www.habertam.com/kultur-sanat/cek-cumhuriyeti039nde-ebru-rekoru-kirildi-haberi-26907/ erişim tarihi:11.04.2022	6
Görsel 7:Ebru patchwork projeckt, Galeri Lucerna, Çekya, (Can:2016)	6
Görsel 8:Çek sanatçı Şarka Duran’ın hazırladığı; ebrulu fular, ebrulu ayakkabı, ebrulu çanta, (Can :2016).....	7
Görsel 9:Ebru sanatı tekniği kullanılarak yapılan deri kadın çantası, (Çopur: 2022)..	7
Görsel 10:Ebru sanatı tekniği kullanılarak yapılan deri cüzdan, (Çopur: 2022)	8
Görsel 11:Ebru kâğıdı ile kaplanmış defterler, (Can:2019).....	8
Görsel 12:Ebru baskılı kalem, Paris/ Fransa, (Can:2014)	9
Görsel 13: Ebrulu kuburlar, (Ebrulu kâğıtlar, Meksikalı sanatçı Mari Carmen tarafından 2017’de Mexico City’de, İspanyol sanatçı Antonio Velez Celemin tarafından 2016’da Prag’da, Atilla Can’a hediye edilmiştir).	9
Görsel 14:Ebru tekniği ile yapılmış kâğıtlar. 70X100 cm, Venedik/ İtalya, (Can: 2013).....	10
Görsel 15:Ebru tekniği ve baskı ile yapılmış hediyeelik ürünler, Pisa / İtalya,(Can: 2013).....	10
Görsel 16: Ahşap (Salon Parke) üzerine ebru,(https://www.snedkerstudio.dk/ erişim tarihi 14.04.2022	11
Görsel 17:Ahşap(Mutfak Parke) üzerine ebru,(https://www.snedkerstudio.dk/ erişim tarihi 14.04.2022	11
Görsel 18:Cam üzerine ebru uygulaması.(https://somethingturquoise.com/2018/03/02/diy-painted-marble-wine-glasses/ erişim tarihi: 05.05.2022).....	12

Görsel 19:Çini bisküvi üzerine, ebru tekniği ile yapılmış, ebrulu Türk kahvesi fincanı, (Can: 2020)	12
Görsel 20:HezârfenEdhem Efendi'ye ait ahşap ebru teknesi (Barutçugil: 2010).....	13
Görsel 21:Ebru Teknesi, Los Angeles/ California Workshop, 30.5x42.5 cm, (Can: 2022)	14
Görsel 22:90 metrekare ebru teknesi, 6. Dünya Ebru Günü,Abu Dhabi, 2017 (https://m.turkiyegazetesi.com.tr/kultursanat/518660.aspx/erişim tarihi: 14.05.2022)	15
Görsel 23:Kıvam artırıcı olarak kullanılan, orkide çiçeği yumruları, (https://www.teknogundemi.com/wp-content/uploads/2020/02/orkide-yumrusu.jpg , erişim tarihi: 11.06.2022)	16
Görsel 24:Ebru kıvam arttırıcı (Yaprak Kitre), (Can: 2004)	17
Görsel 25:Geven bitkisi (Astragalus), (Can: 2004)	17
Görsel 26:Kerajin toz (kıvam artırıcı), (https://www.trendyol.com/benosen/deniz-kadayifi-kerajin-ebru-yapimi-icin-kivam-verici-200-gr-p-43442351/erişim tarihi:14.05.2022).....	18
Görsel 27:Öd Sıvısı, (Can:2022)	19
Görsel 28: Ebru fırçası,(Can: 2022).....	20
Görsel 29:Fırça yapımı için malzemeler, (Can:2022).....	21
Görsel 30:Fırça yapımı için göz kararı alınmış atkuyruğu, (Can:2022)	21
Görsel 31: At kılının lastik ile sabitlenmesi, (Can: 2022)	22
Görsel 32: Gül dalı, atkuyruğunun bir miktar içine yerleştirilir, (Can: 2022)	22
Görsel 33: Misinanın ucunun ters U şeklinde, gül dalına paralel bir şekilde tutulması, (Can: 2022)	23
Görsel 34: Misinanın, ters U'nun üzerine sıkıca sarılması, (Can: 2022).....	23
Görsel 35: Ters U'nun içinden, sarılan misinanın biten ucunun geçirilmesi, (Can:2022)	24
Görsel 36:İki misina ucunun düğümlenmesi, (Can:2022)	24
Görsel 37: Fırça uçlarının makas ile düzeltilmesi, (Can:2022)	25
Görsel 38: Fırçanın dip kısmının falçata ile düzeltilmesi, (Can:2022).....	25
Görsel 39: Tamamlanmış, el yapımı fırça örneği, (Can:2022)	26
Görsel 40: Ebru sanatında kullanılan, el yapımı farklı fırçalar, (Can:2010)	26

Görsel 41: Ebru sanatında kullanılan kâğıtlar, (https://www.bidolubaski.com/blog/kagit-cesitleri-nelerdir/ erişim tarihi: 01.05.2022)	28
Görsel 42: Ebru sanatında kullanılan bizler,(Can: 2022).....	28
Görsel 43: Ebru sanatında kullanılan toz boya, (Can: 2010)	29
Görsel 44: Vinicunca, doğada bulunan renkli topraklar, Vinicunca, Peru, (https://mybestplace.com/en/article/vinicunca-the-rainbow-mountain-of-peru/ erişim tarihi:01.05.2022)	30
Görsel 45: Geleneksel yöntemlerle hazırlanmış Ebru boyaları, (Can:2005)	31
Görsel 46: Hazır fabrikasyon Ebru boyaları, (Can:2022).....	32
Görsel 47: Spatula, (https://www.narinmetal.com/spatula-e77234/ erişim tarihi:07.04.2022).....	32
Görsel 48: Desteseng (El Taşı),(https://samiden.com/urun/ebru-destiseng-mermer- el-tasi/ erişim tarihi: 03.02.2022).....	33
Görsel 49: Su. (https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiye-su-fakiri/a-16208058/ erişim tarihi: 07.05.2022).....	34
Görsel 50: Arap Zamkı, (https://www.allandetrobert.com/info/supplier-of-gum- arabic-e414/ erişim tarihi:13.05.2022).....	35
Görsel 51: Ebru tarakları, (Can: 2011)	36
Görsel 52: Boya kavanozu, (Can: 2022).....	36
Görsel 53: Plastik, su ve öd şişesi (Piset). (https://www.hepsiburada.com/erlab- plastik-piset-250-ml-pm-HBC00000065AC/ erişim tarihi:11.04.2022).	37
Görsel 54: Ebru önlüğü, (Can: 2022).....	37
Görsel 55: Kurutma Tezgâhı, (Can: 2022)	38
Görsel 56: Neft, (https://www.ensonhaber.com/ipucu/neft-nedir/ erişim tarihi:03.04.2022).....	39
Görsel 57: Çam Terebentini, (https://idilyazar.com/cam-terebentin-ve-faydaları/ erişim tarihi:03.04.2022).....	40
Görsel 58: Parafin Likit, (https://www.indiamart.com/proddetail/400-ml-heavy- liquid-paraffin-ip-22018654673.html erişim tarihi:03.04.2022)	40
Görsel 59: Atilla Can'a ait, ebru atölyesinin minyatür maketi,(Can: 2019)	41
Görsel 60: 35x50 cm tekne için, bir miktar kıvam artırıcı(Can: 2022)	42
Görsel 61: Toz kıvam arttırıcının suya eklenmesi ve gül dalı ile karıştırma işlemi (Can: 2022)	43

Görsel 62: Blender ile kıvam artırıcının karıştırılması(Can: 2022)	43
Görsel 63: Kıvam artırıcının, plastik bir kap içinde dinlendirilmesi (Can: 2022)	44
Görsel 64: Kıvam artırıcının tekneye boşaltılması,(Can: 2022)	44
Görsel 65: Battal ebru boyaları, (Can: 2022).....	45
Görsel 66: Battal ebru, (Can: 2022).....	47
Görsel 67: Çiçekli ebru boyaları(Can:2022).....	48
Görsel 68: Tekneye Kıvam Artırıcının Boşaltılması (Can:2022).....	49
Görsel 69: Tekne yüzeyinin temizleme kâğıdı ile temizlenmesi, (Can:2022).....	50
Görsel 70: Battal ebru yapımı,(Can: 2022).....	50
Görsel 71: Çiçek ebru yapımı, (Can:2022).....	51
Görsel 72: Kâğıdın tekne yüzeyine yatırılması, (Can: 2022)	52
Görsel 73: Kâğıdın, tekne yüzeyinden sıyrılarak alınması, (Can: 2022).....	53
Görsel 74: Kâğıdın kurutma rafına yerleştirilmesi, (Can:2022)	53
Görsel 75: Ebru teknesi yüzeyinde temizleme kâğıdı, (Can: 2022)	54
Görsel 76: Klasik tarzda yapılmış Battal Ebru örneği, (Can: 2020)	55
Görsel 77: Modern tarzda yapılmış ebru örneği, (Can: 2010).....	56
Görsel 78: Hafif ebru örneği, (Can: 2022).....	58
Görsel 79: Somaki battal ebru örneği, (Can: 2022)	59
Görsel 80: Neftli battal ebru örneği, (Can: 2019).....	60
Görsel 81: Serpmeli Battal Ebru Örneği, (Can: 2018).....	61
Görsel 82: Tarz-Kadim Battal Ebru örneği (http://meslek.eba.gov.tr/upload/dk10/Ebru_Atolyesi_10_12.pdf /erişim tarihi:05.06.2022).....	62
Görsel 83: Mustafa Düzgünman Battal Ebru örneği (Düzgünman:2007)	63
Görsel 84: Gel-Git Ebru, (Can: 2022)	64
Görsel 85: Bülbülyuvası ebru, (Can:2016)	65
Görsel 86: Serpmeli Şal Ebru, Mustafa Düzgünman, (Dere:2007)	66
Görsel 87: 1776 yılına ait taraklı ebru örneği, Tiflis/Gürcistan, (Can: 2014)	67
Görsel 88: Kumlu-Kılçıklı ebru, (Can: 2016).....	68
Görsel 89: Çift baskı ebru, (Can: 2018).....	69

Görsel 90: Necmeddin Okyay Koltuk Ebrusu (https://tr.pinterest.com/pin/147563325276123262/ erişim tarihi: 16.06.2022)...	70
Görsel 91: Akkâse Ebru Örneği, (Can: 2012).....	71
Görsel 92: Christopher Weimann Akkâse ebru, (http://cweimannmarbledworks.blogspot.com/ erişim tarihi: 09.04.2022).....	72
Görsel 93: Christopher Weimann Akkâse Ebru Kalıbı. (http://cweimannmarbledworks.blogspot.com/ erişim tarihi: 08.04.2022).....	72
Görsel 94: Hatip Ebrusu çeşitlerinin yapılışı (Barutçuğil: 2001)	73
Görsel 95: Zer-Efşanlı Ebru, (Can: 2022)	74
Görsel 96: Tahrirli Ebru (Can: 2015)	75
Görsel 97: Zeminsiz Ebru (Can: 2022).....	76
Görsel 98: İspanyol ebrusu, (Can: 2019)	77
Görsel 99: Güneş Ebru, (Can: 2010)	78
Görsel 100: Güneş Ebru, (Can: 2013)	79
Görsel 101: Hayvan figürlü ebru, (Can: 2017)	80
Görsel 102: Damlatma Ebru, (Can: 2015)	81
Görsel 103: Hücre Ebru, (Can: 2010)	81
Görsel 104: Modern Ebru, (Can: 2011)	82
Görsel 105: Çakıl Taşı Ebru, (Can: 2009)	83
Görsel 106: Resimli ebru, (Can: 2019).....	84
Görsel 107: Portre Ebru, Mustafa Kemal Atatürk (Can: 2006) ve Mehmet Akif Ersoy (Can: 2015).....	85
Görsel 108: Dokulu Ebru, (Can: 2013).....	85
Görsel 109: Karınca, Tırtıl Ebrusu (Can: 2018)	86
Görsel 110: Hat yazılı ebru, (Çalışır: 2020)	87
Görsel 111: Minyatürlü ebru, minyatür (Süsoy: 2015), ebru (Can: 2011).	87
Görsel 112: Tezhipli Ebru, tezhip (Üçer: 2022), ebru (Can: 2022).....	88
Görsel 113: Kat'ı Ebru, (Konak: 2017)	89
Görsel 114: Kaligrafi ve ebru, kaligrafi (Ünver: 2022), ebru (Can: 2022).....	89
Görsel 115: Suminagashi ve ebru sanatı, suminagashi (Ploeg : 2012), güneş ebrusu (Can: 2017).	90

Görsel 116: Şeyh Sadi Şirazi, Gülistan adlı eseri, (Sönmez: 2021).	91
Görsel 117: Guy-i Çevgan –Arifi’nin Kat-ı Divanı, 1539-1540, (Sönmez: 2021)....	92
Görsel 118: Hafif Ebru üzerine Ta’likKıta,Mâlik-i Deylemî,1554, (Derman: 1977)	92
Görsel 119:Hadikatü’s Süeda (Ermışlerin Bahçesi) 1595, (Sönmez:2021).	93
Görsel 120: Osmanlı Arşivinde bulunan, Edirne Vilayeti 1305Senesi(Hicri) Müsvedde Defteri, Battal ebrulu kapak (Ertan: 2022).	94
Görsel 121: Tertib-i Risale-i Ebri.(Toktaş: 2012).	95
Görsel 122: Şebek Mehmet Efendi, “Sayfa Zemini Şal Ebru”. (https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/275409 /erişim tarihi: 05.06.2022).	96
Görsel 123: Hatip Mehmet Efendi Ebrusu,(https://www.wikiart.org/en/hatip-mehmed-efendi/eburu-4/ erişim tarihi: 01.06.2022).	97
Görsel 124: Şeyh Sadık Efendi Ebrusu, (https://tr.pinterest.com/pin/59672763791206179/ erişim tarihi: 01.04.2022)..	98
Görsel 125: HezarfenEdhem Efendi Battal Ebrusu, (https://islamansiklopedisi.org.tr/edhem-efendi-hezarfen/ erişim tarihi:19.03.2022).	99
Görsel 126:Mehmed Necmeddin Okyay Ebrusu, Celî ta’lik levha, Mimar Sinan Üniversitesi Kütüphanesi. (https://islamansiklopedisi.org.tr/oktay-mehmed-necmeddin/ erişim tarihi:01.05.2022).	101
Görsel 127: Mustafa Düzgünman’ın Papatya Ebrusu, (https://islamansiklopedisi.org.tr/duzgunman-mustafa/ erişim tarihi:02.04.2022).	102
Görsel 128:Üslûplaştırılmış Gelincik Ebrusu, Fuat Başar. (https://www.arkofcrafts.com/tr/gelincik-eburu/ erişim tarihi:02.06.2022).	104
Görsel 129: Natural Figüratif Ebru, (Çalışır: 2020)	104
Görsel 130: Lâle çiçeğinden yapılmış el yapımı kâğıt Üzerine, Natural Figüratif Lâle Ebrusu, Rotterdam,(Can:2016).	105
Görsel 131: Cumhurbaşkanlığı, Devlet Arşiv Başkanlığı bünyesinde ve Meşihat Fonunda bulunan, Şer’iye Sicil Defterinde bulunan kayıt, Yürekli Hatip Ebru,1550, (Ertan: 2021)	106
Görsel 132: Osmanlı arşivi, Meşihat, Şer’iye Sicil defteri, Yonca ebru, 1618. (Ertan: 2021).	107
Görsel 133: BOA. MAD. 2095 numaralı maliye defteri, Lâle ve Papatya ebru örneği,1705, (Ertan: 2021)	108

Görsel 134:Çiçekli ebruda, sap yeşili yerine, kahverengi, sarı, kırmızı, siyah rengin aynı anda kullanılması, (Can: 2015)	109
Görsel 135: Natürel Figüratif Lâle Ebrusu, tamamen ebru tekniği ile su üzerinde yapılmış, Lale başına 3 boyut ve parlaklık görüntüsü verilmiştir, (Can: 2012)	110
Görsel 136: Yabani dağ lalesinin (anemone), 3 boyutlu ebrusu, (Can: 2016).....	111
Görsel 137: Hatip Ebrusu için, üst üste boyaların damlatılması. Boya sırası; Mavi,Turkuaz, Beyaz, Sarı, Kırmızı, (Can: 2022).....	112
Görsel 138: Mustafa Esat Düzgünman Hatip ebrusu. (Düzgünman:2007)	113
Görsel 139: Bazı Hatip Ebrusu çeşitlerinin yapılışı, (Can: 2022)	113
Görsel 140: Bazı Hatip ebrusu çeşitlerinin yapılışı, (Can: 2022)	114
Görsel 141: Bazı Hatip ebrusu çeşitlerinin yapılışı, (Can: 2022)	114
Görsel 142: Bazı Hatip Ebrusu çeşitlerinin yapılışı, (Can: 2022)	115
Görsel 143: Yürekli Hatip Ebrusu, Boya sıralaması; Siyah, Turkuaz, Beyaz, Sarı, Kırmızı,(Can:2022).....	116
Görsel 144: Çift Yürekli Hatip Ebrusu Boya sıralaması; Siyah, Turkuaz, Beyaz, Sarı, Kırmızı, (Can :2022).....	116
Görsel 145: Ebru Hatip Tarağı (Can: 2015)	117
Görsel 146: Taralı Yürek Hatip ebrusu (Can: 2022)	117
Görsel 147: Yonca Hatip Ebrusu(Can: 2022).....	118
Görsel 148: Yonca Hatip Ebrusu, (Can:2022).....	118
Görsel 149: Yıldız Hatip Ebrusu, (Can: 2022)	119
Görsel 150: Yıldız Hatip Ebrusu, (Can: 2022)	119
Görsel 151: Çarkıfelek Hatip Ebrusu,(Can: 2022)	120
Görsel 152:Mehmet Efendi'ye ait Kuşlu Hatip Ebrusu, (Sönmez: 2021).	120
Görsel 153: Hatib-i Mutenevvia Ebrusu, (Can: 2022).....	121
Görsel 154: Necmeddin Okyay, Lâleli Koltuk Ebrusu, (https://www.istanbulantiksanat.com/urun/3573587/necmeddin-okyay-1883-1976-cicekli-ebru-laleler-imzali-34-x-50-cm/ erişim tarihi: 02.5.2022)	122
Görsel 155: Mustafa Esat Düzgünman, Lale Ebrusu,34x48 cm, (https://www.istanbulmuzayede.com/muzayede/1513/52-muzayedetablo?tagId=5191/erişim trarihi:02.05.2022).....	123

Görsel 156: Sami Okyay Gül Ebrusu, (https://tr.pinterest.com/pin/59672763791486474/ erişim tarihi: 12.04.2022)	124
Görsel 157: Necmeddin Okyay, Sümbül Ebrusu, 34x50 cm (https://www.istanbulantiksanat.com/urun/3573586/necmeddin-okyay-1883-1976-sumbul-ebrusu-imzali-50-x-34-cm/ erişim tarihi:06.06.2022)	125
Görsel 158: Mustafa Esat Düzgünman, Sümbül Ebrusu, (Düzgünman:2007)	125
Görsel 159: Necmeddin Okyay, Gelincik Ebrusu, (https://www.arthipo.com/necmeddin-okyay-red-poppy-marbling.html /erişim tarihi:01.06.2022)	126
Görsel 160: Mustafa Esat Düzgünman Gelincik Ebrusu (Düzgünman, 2007).	127
Görsel 161: Necmeddin Okyay Menekşe Ebrusu, (tarihi: https://tr.pinterest.com/pin/meneke-necmeddin-okyay--356488126730754710/ erişim 07.05.2022).	128
Görsel 162: Mustafa Esat Düzgünman Menekşe Ebrusu, (Düzgünman: 2007).	128
Görsel 163: Necmeddin Okyay, Karanfil ebrusu. (https://www.arthipo.com/tr-necmeddin-okyay-cicekli-ebru.html / erişim tarihi:07.05.2022).	129
Görsel 164: Mustafa Esat Düzgünman Karanfil Ebrusu, (Düzgünman: 2007).	129
Görsel 165: M.EsatDüzgünman Papatya Ebrusu, (https://www.istanbulmuzayede.com/urun/600949/mustafa-duzgunman-1920-1990-ebru-imzali-48-x-34-cm/ erişim tarihi: 07.05.2022)	130
Görsel 166: Mustafa Esat Düzgünman, gül ve laleden oluşan buket ebrusu, (https://www.gzt.com/arkitekt/ebru-sanatini-dunyaya-tanitan-attar-mustafa-duzgunman-3566714/ erişim tarihi: 02.06.2022).	131
Görsel 167:Mustafa Esat Düzgünman Buket Ebrusu, (Düzgünman: 2007).	131
Görsel 168: Hatip Mehmet Efendi, Yıldız Hatip Ebrusu, Süleymaniye Kütüphanesi, Murakkaat 31, Hamidiye, (https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2020/07/31/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-71/ erişim tarihi: 05.06.2022).	132
Görsel 169: Necmeddin Okyay, Çiçekli Ebru Denemesi. (Okyay & Derman: 2017).	134
Görsel 170: UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Hükümetlerarası Komitesi'nin 9. Toplantısı, Ebru Sanatının, İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesine Alınması,Paris, (Can: 2014).	135
Görsel 171: Lale Çiçeği ebrusu, (Can: 2018)	137

Görsel 172: Lale Ebrusu, (Barutçuğil:2022), (http://www.turkishpaintings.com/content/mod_images/painters/works/large/z339.jpg , erişim/ tarihi:06.06.2022)	138
Görsel 173: Gül ebrusu,(Can:2013).....	139
Görsel 174: Gül ebrusu, (Çalışır:2020).....	139
Görsel 175: Sümbül ebrusu, (Can: 2016).	140
Görsel 176: Yusuf Parlak, 2’li Sümbül Ebrusu, (https://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1583085357.pdf ,/ erişim tarihi:07.06.2022).....	141
Görsel 177: Gelincik çiçeği ebrusu (Can: 2015).	141
Görsel 178: Menekşe çiçeği ebrusu, (Can: 2011).....	142
Görsel 179: Menekşe Ebrusu, Noyan Güven, (https://docplayer.biz.tr/183617889-Xiii-uluslararası-türk-sanatı-tarihi-ve-folkloru-kongresi-sanat-etkinlikleri.html /erişim tarihi:,07.06.2022).....	142
Görsel 180: Karanfil Çiçeği Ebrusu(Can: 2012).	143
Görsel 181: Papatya Çiçeği Ebrusu (Can: 2017).	144
Görsel 182: Papatya Çiçeği ebrusu (Can: 2012).....	144
Görsel 183: Papatya Çiçeği ebrusu (Ertan:2020).	145
Görsel 184:Buket Çiçek, (Can: 2016).....	145
Görsel 185: Buket Çiçek, (Sönmez:2006).	146
Görsel 186: Gülден Yapılmış el yapımı kağıt üzerine, Yaban Gülü Ebrusu, (Can: 2016).	146
Görsel 187: Anemon Çiçeği ebrusu, (Can: 2012).....	147
Görsel 188: Meksika Yıldızı Çiçeği Ebrusu, (Can: 2017).....	147
Görsel 189: Kiraz çiçeği ebrusu, (Can: 2017).	148
Görsel 190: Nergis çiçeği ebrusu, (Can: 2011).....	149
Görsel 191: Yıldız Çiçeği ebrusu, (Can: 2017).	149
Görsel 192: Orkide Çiçeği Ebrusu,(Can: 2015).....	150
Görsel 193: Orkide Çiçeği Ebrusu, (Özel:2022)	150
Görsel 194: Küpe çiçeği ebrusu, (Can: 2011).....	151
Görsel 195: Müge Çiçeği Ebrusu, (Can: 2013).	151
Görsel 196::Manolya Çiçeği ebrusu, (Can: 2016).	152

Görsel 197: Kanayan Kalpler Çiçeği Ebrusu (Can: 2009).	153
Görsel 198: Erguvan çiçeği ebrusu, (Can: 2018).....	153
Görsel 199: Antoryum (Filamingo) Çiçeği Ebrusu, (Can: 2020).	154
Görsel 200: Unutmabeni Çiçeği Ebrusu, (Can: 2014).	154
Görsel 201: Bodrum Papatyası Çiçeği Ebrusu (Can: 2021).	155
Görsel 202:Çuha çiçeği Ebrusu (Can: 2011).	155
Görsel 203: Elma çiçeği ebrusu(Can: 2016).....	156
Görsel 204: Çarkıfelek Ebrusu	159
Görsel 205: Haseki Küpesi Ebrusu	160
Görsel 206: Doğu Haşhaşı (OrientalPoppy) Çiçeği Ebrusu	161
Görsel 207: Dikenli Taç (EuphorbiaMilii) Çiçeği Ebrusu.....	162
Görsel 208: Şakayık Çiçeği Ebrusu	163
Görsel 209: Damalı Lale (Fritillaria) Ebrusu.....	164
Görsel 210: Peru Zambağı (Alstroemeria) Ebrusu	165
Görsel 211: Lale Ağacı Ebrusu.....	166
Görsel 212: Kardelen Ebrusu.....	167
Görsel 213: Çiğdem(Nevruz) Ebrusu	168
Görsel 214: Rüzgârgülü Ebrusu.....	169
Görsel 215: Peygamber Çiçeği Ebrusu	170
Görsel 216: Ters Lale Ebrusu	171
Görsel 217: Fulya Çiçeği Ebrusu.....	172
Görsel 218: Kaktüs Ebrusu	173

1. GİRİŞ

Ebru sanatının, Orta Asya’ da Türkistan’ın, Semerkant ve Buhara şehirlerinden köken aldığı ve Türk kâğıt süsleme sanatı olarak kullanıldığı bilinmektedir (Barutçuğil, 2004, s. 5).

Günümüzde ‘‘Klasik Türk Ebru Sanatı’’ dendiğinde, geçmişten gelen, kendine özgü yapım yöntemleri ve malzemeleri olan, bir sanattan bahsedildiği anlaşılmaktadır.

Ebru kelimesi, Orta Asya dillerinde kullanılmakta olan, kutsal kitap niteliğindeki kitapları ve diğer kitapları kaplamak için kullanılan, damarlı ipek kumaş, kâğıt vs. olarak tanımlanan ebre kelimesinden türetildiği bilinmektedir (Barutçuğil, 2015, s. 2).

Yüzyıllardır ebru sanatı, geleneksel olarak usta-çırak yöntemi ile öğrenilen, en eski kâğıt boyama, kâğıt süsleme sanatıdır demek, yanlış bir ifade olmayacaktır. Genel olarak ebru sanatı tanımlanacak olursak; kitre, kerajin, sahlep, guar gam, karboksi metil selüloz vb. kıvam artırıcılar kullanılarak suyun yoğunlaştırılması ve bu yoğunlaştırılmış su üzerine toprak boya ve pigment boyaların içine öd konarak, su yüzeyinde yüzdürülmesini sağlayıp, gül dalı ve atkuyruğundan yapılmış el yapımı fırçalarla, boyaların su yüzene serpilmesi, sonrasında biz denen iğnelerle de, su üzerine damlatılan boyalara şekil verilip bir desen oluşturulması, oluşturulan desenin üzerine emici nitelikte bir kâğıdın yatırılıp, kâğıda desenin geçmesinin sağlanması ve kâğıdın boyanması, süslenmesi ile elde edilen, çok eski bir Türk kâğıt süsleme sanatıdır.

Bu çalışmada ‘‘Türk Ebru Sanatında Çiçekli Ebrular ve Günümüzdeki Uygulamaları’’ araştırma konusu seçilerek, ebru sanatının klasik döneminde yapılan çiçekli Ebrularının, yaşadığımız bu dönemde yapılan çiçekli Ebrularla olan; figür, renk, malzeme ve teknik yaklaşım açısından farklılığını, gelişimini, değişimini tespit etmek ve yapılacak uygulamalar doğrultusunda ise, günümüz Ebru sanatında yapılan klasik dışı çiçekli ebru çeşitlerinin tanıtılması ve literatüre eklenmesi amaçlanmıştır.

Geleneksel Türk süsleme sanatlarından biri olan ebru sanatı, geçmişi yüzyıllar öncesine dayanan, kadim ve kıymetli bir sanattır. Ebru sanatı, yüzyıllar öncesinden günümüze, usta çırak ilişkisi ile ulaştırılmış, atölyelerle, kişisel çabalarla, resmi kurumların destekleriyle yaşatılmaya çalışılmıştır. Ebru sanatının, gelecek kuşaklara aktarılması, bu sanatın evrensel bir sanat haline dönüşmesi, tüm dünyada tanınır hale

gelmesi için, geçmiş dönemin olanaksızlıklarından ve dar kalıplarından kurtularak, bu sanatın gelişimini sağlamak, hür ve kreatif düşünce ile de, yeni tekniklere ve yeni arayışlara yönelmek gerekmektedir. Sanatın bütün alanlarında olduğu üzere, ebru sanatında da sürekli bir gelişim dikkat çekmektedir.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma geçmiş dönem yapılmış olan klasik çiçekli ebrularla, günümüzde yapılmış olan çiçekli ebruların kıyaslaması açısından ve günümüzde yapılan klasik dışı çiçekli ebruların tanıtımı ve literatüre yeni çiçekler eklenmesi açısından, alanında ilk olması dolayısıyla önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı doğrultusunda, günümüz Ebru sanatının gelişimine katkı sağlamak üzere, klasik ebru örneklerinden hareketle, yeni çiçek soyutlamaları yapılmıştır. Söz konusu çiçekler, doğada bulundukları renk, form ve durumlarına bağlı kalınarak güncel malzemeler, boyalar ve kimyasallar kullanarak ebru teknesinde tasarlanmıştır. Böylece tez alışması kapsamında, Türk ebru sanatı bağlamında daha önce klasik ebru sanatında örneği olmayan, yeni çiçekli ebrular yapılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma klasik ebru sanatında çiçekli ebrular ve günümüz uygulamalarına yansımaları ile sınırlandırılmıştır

Araştırmanın Yöntemi

Tez konusu çalışılırken, literatür taraması ve betimleme yöntemleri bağlamında yürütülmüştür. Başlangıçta, konu ile ilgili yazılı ve dijital kaynaklar (akademik makaleler, kitaplar, dergiler, ansiklopediler, sergi katalogları, röportajlar) incelenmiş, klasik ebru örnekleri malzeme, teknik ve uygulama açısından betimlenmiştir. Tez yazımında, 30 yıla yaklaşan sanat yaşamı, geleneksel usta- çırak yöntemiyle 5 yıla yakın alınan eğitim, ulusal ve uluslararası birçok etkinlik, akademik çalıştay ve atölye çalışmaları sonrası elde edilen kişisel bilgi, tecrübe ve kazanımlardan faydalanılmıştır.

Çalışma yapılırken, atölye ortamındaki uygulamalar ile klasik ebru katalogunda yer alan çiçeklerin, günümüzdeki değişimi örnekleri ve katalogda yer almayan çiçekli ebru çalışmalarına yer verilmiştir.

1.1 Ebru Sanatının Kullanıldığı Yerler

Tarihsel süreç içinde, ebru sanatının kullanıldığı yerlere bakıldığında, genellikle ciltlerde yan kâğıdı olarak ve “çehâr-gûşe” denilen kitapların yıpranmasını önlemek maksatlı olarak, kitap kapaklarının dört köşesine Ebrulu kâğıtlar konulmuştur (Dere, 2007, s. 30).

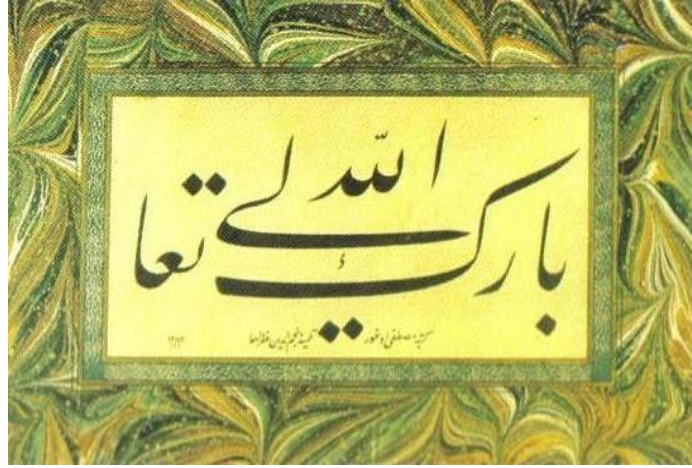

Görsel 1:1773 yılına ait bir kitapta ebrulu yan kâğıdı, Tiflis/Gürcistan,(Can: 2014)

Görsel 2:1910 yılına ait bir kitabın dış kapağında, bülbülyuvası ebrusu, Tiflis/Gürcistan, (Can: 2014)

Ebru Sanatının, hat yazı Kıta'larının pervazlarında (Derman U. , 1977, s. 6), hat yazılarında fon olarak, yine kitap süslemesinde kullanılmıştır (Dağlı, 2016, s. 80).

Görsel 3:Ebru kâğıdının levha kenarlarında kullanılması (Derman:1977)

Ebru sanatı, geçmiş dönemlerde genellikle, kitap süsleme ve hat sanatına destek olmak (Çakan, 2019, s. 13) maksatlı bir sanat olarak devam ettirilmiş, uzun bir zaman, duvarlara asılacak boyutta müstakil bir sanat olma özelliği taşımamıştır.

Ancak günümüzde Ebru sanatı, kitap süsleme sanatları dışında kullanılmakta olup, duvarlara asılan bağımsız bir sanat olarak da kendini göstermektedir. UNESCO’da, 2014 yılında ebru sanatının, somut olmayan kültürel miras listesine alınarak, koruma altına alınan ilk Türk sanatı olması, dünyanın ortak mirası olarak kabul edilmesi, ebru sanatı üzerine olan farkındalığı (içgörüyü) ve ilgiyi, görünürlülüğü fazlasıyla artırmıştır.

Görsel 4:Somut olmayan kültürel mirasın korunması, Unesco’nun ebru sanatını koruma altına aldığına dair sertifika (<https://aregem.ktb.gov.tr/yazdir?3AF685FDF7EBEC61688261B2F24E1AA0> / erişim tarihi:01.05.2022)

Ebru sanatının, dünya sanatları arasında görünürlüğü, bilinirliğinin artmış olması, bu sanatın yapılış tekniğini, farklı kültürlerden sanatçıların öğrenmeye çabalaması, bu sanatın icracısı olmaya başlaması, farklı ve kreatif düşünmeyi, farklı teknik uygulamaları da beraberinde getirmiştir.

Farklı düşünme yetisi ile dünya milletlerinden sanatçılar, ebru sanatında gelenekselin dışına çıkmakta bir sorun görmemiş, kâğıt dışında başka objelere de Ebru yapmaya başlamışlardır. Özellikle yurt dışında “Body Marbling” olarak adlandırılan, vücudun ebrulanması, yeni dönem ebru anlayışının değiştiğinin, en çarpıcı ve uç örneklerinden biri olmuştur.

Görsel 5: Body marbling uygulaması, (Can: 2016)

Son zamanlarda, ebru sanatındaki yenilik arayışlarından kaynaklı olarak, dünyanın birçok ülkesinde, sıkça kumaş üzerine ebru yapılmaya başlanmıştır. 37 ülkenin katılımı ile Çekya’ da, Çek sanatçı Şarka Duran’a ait, dünyanın en uzun “Kırkyama Projesi” (Patchwork Project), Çek sanatçı Şarka Duran ve Türk sanatçı Atilla Can’ın eşgüdümünde başarıyla gerçekleştirilmiştir.

Görsel 6: 85 metrelik kumaş ebrusu, <http://www.habertam.com/kultur-sanat/cek-cumhuriyeti039nde-ebru-rekoru-kirildi-haberi-26907/> erişim tarihi:11.04.2022

37 ülkeden, 191 ebru sanatçısının, kumaş üzerine yaptıkları ebrular birleştirilmiş, daha sonra da, tek bir eser üzerinde toplanmış, Çekya’da, Dobrovice Müzesi ve Lucerna Galeri’ de sergilenmiştir.

Görsel 7:Ebru patchwork proje, Galeri Lucerna, Çekya, (Can:2016)

Günümüzde ebru sanatının farklı materyallerde kullanımı daha sık, aksesuar maksatlı olarak yapılan ürünlerde kendini göstermektedir. Özellikle kumaşlara yapılan Ebrular; kıyafet, fular, çanta, cüzdan, kravat vs. olarak kullanılmaya başlamıştır.

Görsel 8:Çek sanatçı Şarka Duran'ın hazırladığı; ebrulu fular, ebrulu ayakkabı, ebrulu çanta, (Can :2016)

Ebru sanatı zaman içinde yine, farklı objeler üzerinde denenmiş, deri üzerine uygulanmış ebrular başarılı neticeler vermiştir. Derinin ebrulanması ile çok güzel Ebrulu deri ürünler (çanta, cüzdan, kemer vb.) elde edilmiştir.

Günümüzde ebru sanatının deride kullanım amaçları düşünüldüğünde, derinin sanat yoluyla değerinin artırılması ve yeni ticari bir pazar oluşturulması amaçlanmıştır (Özdamar, 2012, s. 90).

Görsel 9:Ebru sanatı tekniği kullanılarak yapılan deri kadın çantası, (Çopur: 2022)

Görsel 10:Ebru sanatı tekniği kullanılarak yapılan deri cüzdan, (Çopur: 2022)

Türkiye’de çok yaygın olmasa da, özellikle Avrupa’da ve dünyanın birçok ülkesinde ebrulu kırtasiyelik, hediyelik eşya, kitap, defter, kalem, kitap ayıracı vs. kullanımı ve ticareti çok yaygın bir hâle gelmiştir.

Görsel 11:Ebru kâğıdı ile kaplanmış defterler, (Can:2019)

Görsel 12:Ebru baskılı kalem, Paris/ Fransa, (Can:2014)

Görsel 13: Ebrulu kuburlar, (Ebrulu kâğıtlar, Meksikalı sanatçı Mari Carmen tarafından 2017'de Mexico City'de, İspanyol sanatçı Antonio Velez Celemin tarafından 2016'da Prag'da, Atilla Can'a hediye edilmiştir).

Görsel 14:Ebru tekniği ile yapılmış kâğıtlar. 70X100 cm, Venedik/ İtalya, (Can: 2013)

Görsel 15:Ebru tekniği ve baskı ile yapılmış hediyelik ürünler, Pisa / İtalya,(Can: 2013)

Ebru sanatının kullanım alanlarından biri de, Ebrunun ahşap uygulamalarıdır. Avrupalı ebrucular, yüzyıllar önce Ebruyu ahşaba başarılı bir şekilde denemiş, farklı objelerde, farklı desende ürünler elde etmişlerdir. Günümüzde de, halen ahşap üzerine ebru uygulamaları yapılmaktadır.

Görsel 16: Ahşap (Salon Parke) üzerine ebru, (<https://www.snedkerstudio.dk/> erişim tarihi 14.04.2022

Görsel 17: Ahşap (Mutfak Parke) üzerine ebru, (<https://www.snedkerstudio.dk/> erişim tarihi 14.04.2022

Ebru sanatının en güzel uygulama alanlarından biri de; cam, seramik ve çini objelere tatbik edilmesidir.

Görsel 18:Cam üzerine ebru uygulaması. (<https://somethingturquoise.com/2018/03/02/diy-painted-marble-wine-glasses/> erişim tarihi: 05.05.2022).

Görsel 19:Çini bisküvi üzerine, ebru tekniği ile yapılmış, ebrulu Türk kahvesi fincanı, (Can: 2020)

1.2 Ebru Sanatında Kullanılan Malzemeler

1.2.1. Tekne

Ebru sanatı kıvamlı su üzerinde yapılan bir sanat olma özelliği ile diğer sanatlar arasında farklılık göstermektedir. Bu nedenle de, ebru sanatının yapılması için kıvamlı suların konacağı, belli bir boyut ve derinlikte: paslanmaz, ahşap, cam, plastik, plexiglas, ahşap vb. kaplar gerekmektedir. Ebru sanatında kullanılan kaplara tekne adı verilmektedir.

Geçmiş zaman ebrucuları, reçine ve zift ile güçlendirilmiş ahşap nitelikte tekneler kullanmış ancak, yine de ahşabın şişmesi ve suyun ahşap dışına sızması ile ilgili problemlerin önüne geçilememiştir.

Görsel 20: Hezârfen Edhem Efendi'ye ait ahşap ebru teknesi (Barutçugil: 2010).

Günümüz Ebru sanatında daha çok paslanmaz nitelikteki metal, plastik tekneler kullanılmaktadır. Günümüzde, tekne kenarlarının özellikle kâğıdı çizip, kâğıt üzerindeki boyayı sıyırması gibi, fiziki zararlar vermemesi için, teknelerin kenarları

dışa doğru kıvrılmaktadır. Bu büküm işlemi ile de, ebru tekneden sıyrılırken, kâğıdın sürtünme kuvveti azalmakta, ebru eseri daha rahat ve sorunsuz bir şekilde tekneden çıkmaktadır. Klasik tip tekneler, genelde dikdörtgen olup, kâğıdın su alıp hacminin artacağı düşünülerek, kâğıt boyutundan 0.5-1 cm, en ve boy olarak daha büyük yapılmaktadır. Kâğıt ile aynı boyut tekneler yapıldığında sorunlar yaşanmakta, kâğıt suya yatırıldığında suyu emmesinden kaynaklı ve yüzey alanı genişlemekte, kâğıdın hacmi artmaktadır. Günümüz ebru tekneleri genellikle; a4 ve a3 kâğıt boyutları, 35x50 cm, 50x70cm, 70x100 cm ve daha da büyük boyutlardaki kâğıda göre hazırlanmaktadır. Yapılacak ebrunun amacına göre, ebru teknelerinin boyutu artırılmaktadır.

Görsel 21:Ebru Teknesi, Los Angeles/ California Workshop, 30.5x42.5 cm, (Can: 2022)

Görsel 22:90 metrekare ebru teknesi, 6. Dünya Ebru Günü, Abu Dhabi, 2017
(<https://m.turkiyegazetesi.com.tr/kultursanat/518660.aspx/erişim> tarihi: 14.05.2022)

1.2.2 Kıvamlaştırıcı-Kıvam Artırıcı, Yoğunluk Artırıcı

Ebru sanatı su üzerinde yapılmaktadır. Ancak, bu suyun en önemli özelliği, kıvamlı yani yoğun bir nitelikte olmasıdır.

Ebru sanatında en çok kullanılan malzeme olan kitre, suya viskozite veren bir zambak türüdür (Yazan, 1986, s. 43)

Suyun kıvamını artırmak, akışkanlığını azaltmak için; geven otu (Astragalus) özütü kitre (geleneksel yöntem), okyanuslardaki yosunların işlenmesinden elde edilen kerajin (Carrageen), guar fasulyelerinden elde edilen guar gam, bir selüloz sakızı olan karboksi metil selüloz, orkide ailesi bitki yumrularından elde edilen sahlep, ayva çekirdeği vb. kıvam artırıcı maddeler kullanılmaktadır. Günümüzde en çok, profesyonel Ebru yapımı için, sorunsuz olan okyanus veya deniz yosunlarından elde edilen kerajin tercih edilmektedir.

Görsel 23: Kıvam artırıcı olarak kullanılan, orkide çiçeği yumruları, (<https://www.teknogundemi.com/wp-content/uploads/2020/02/orkide-yumrusu.jpg>, erişim tarihi: 11.06.2022)

Kerajin yosunu (*ChondrusCrispus*), Atlantik Okyanusu'nda İzlanda ve İrlanda kıyılarında yoğun olarak bulunmaktadır (Miura, 1988, s. 38)

Fabrikalarda işlenmiş olan kerajin, toz halde ebru sanatında kullanılmaktadır. Kıvam arttırıcının yoğunluk seviyesini, ebru ustası tecrübesine göre belirlemektedir.

Genellikle çiçek Ebrularında, bal kıvamı akışkanlığından daha seyreltilmiş nitelikte bir yoğunluktaki kıvam arttırıcı hazırlanmaktadır.

Görsel 24:Ebru kıvam arttırıcı (Yaprak Kitre), (Can: 2004)

Görsel 25:Geven bitkisi (Astragalus), (Can: 2004)

Görsel 26:Kerajin toz (kivam artırıcı), (<https://www.trendyol.com/benosen/deniz-kadayifi-kerajin-ebru-yapimi-icin-kivam-verici-200-gr-p-43442351/erişim> tarihi:14.05.2022)

1.2.3 Öd Sıvısı

Öd, Ebru sanatının en önemli maddesi olarak bilinmektedir. Sığırların, sindirim maksatlı olarak karaciğerinden salınan safra salgısı olan öd, ebru boyalarının su üzerinde kalmasını, kâğıda yapışmasını, boyaların birbirine karışmadan su üzerinde yüzmesini sağlayan bir sıvı olma niteliğini taşımaktadır.

Öd maddesi, boyaların su üzerinde yayılmasını sağlayan, safra asitlerini ihtiva eden bir madde niteliğindedir (Göktaş, 1984, s. 24).

Ebrucu, boyasını su üzerinde tutabilmek için, bir kuyumcu hassasiyetiyle, boyalarının içine damla damla öd koymak zorundadır. Öd ayarı halen, ebru sanatının en önemli meselelerinden biri olma özelliğini taşımaktadır. Boyaya fazla miktarda öd konursa, öd boyayı su yüzeyinde çok açacak ve yüzey gerilimi artacaktır. Bu da bir sonra kullanılacak olan boyayı sıkıştıracağından ve boyaların su yüzeyinde durması zorlaşacak ve suya batmasına neden olacaktır. Boyanın fazla ödlü olması (bazen tercih sebebidir), açık (Flu) tonda bir boya elde edilmesini sağlamaktadır. Bu nedenle de ebru sanatında asıl amaçlanan, yüzey gerilimini çok zorlamadan dengede tutmak, su

üzerindeki deseninin (boyanın) sorunsuz olarak kâğıda geçmesini ve kâğıttan boyanın akmamasını sağlamaktadır.

Yine ödün diğer bir özelliği de, fazla veya az miktarda öd kullanarak farklı tonlarda boya elde etmektir. Aynı renk bir boyaya, ne kadar çok öd koyarsanız, renk tonu da o kadar çok açılacaktır.

Öd maddesi, hayvansal bir salgı maddesidir. Bu nedenle, boya içinde belli bir müddet sonra bakteri yoğunluğu artmaktadır. Artan bu bakteri yoğunluğu, boyaları bozmaya ve atölye ortamının kötü kokmasına sebep olacaktır. Ödün bozulmaması için, Bain-Marie usulü denen yöntemle, iç içe iki kabın geçirilmesi (kap içinde bulunan kaynar su içine, yine başka bir kap içinde ödün konması) ile bakteri yoğunluğunu azaltmak, en çok tercih edilen yöntemler arasındadır. Diğer, yöntemlerden biri de ödü kapalı bir kap içinde, buzdolabı ısısında muhafaza etmek veya öd içine Metanal damlatarak, bakteri artışını yavaşlatmak ve bozulmayı geciktirmektir.

Ebru sanatında her zaman geçerli olan kural, ilk kullanılacak boyaya az, bir sonraki boyaya biraz daha fazla öd koyma esasıdır.

Görsel 27:Öd Sıvısı, (Can:2022)

1.2.4 Ebru Fırçası

Ebru sanatında kullanılan en önemli malzemelerden biri de fırçadır. Ebru ustası, yüzyıllardır fırçasını kendi yapmaktadır.

Ebru sanatında geleneksel olarak yapılan fırçalar at kılından yapılmaktadır (Göktaş, 1984, s. 24). Hezarfen Necmeddin Okyay hocanın gülcülük ile uğraşması, gül dalına, yaşlı atkuyruğundan fırçalar yapması, günümüzde de geleneksel hale gelmiştir.

Geleneksel tarzda, atkuyruğundan fırça kullanmak, hazır fabrikasyon fırçalardan daha avantajlı olup, üstün nitelikli Ebru tarzlarının yapımını da kolaylaştırmaktadır.

Fırça yapımında tercih, fırçaların boyalı kavanoz içinde uzun süre bekletilme ihtimalinden dolayı, yaşlı atların sert nitelikteki kuyruğu tercih edilmektedir. Atların yelesi ve genç hayvanların kuyruk kılları nispeten daha yumuşak nitelikte olduğu için, bu tarz yapılan fırçalarla battal hâkimiyeti daha da zor olmaktadır. Ayrıca atkuyruğunun boya tutuculuğu, diğer hayvan türü kıllarına göre daha üstün niteliktedir. Beli bir miktar atkuyruğu, 30-35 cm uzunluğundaki gül dalına iplerle veya misinalarla sıkıca bağlanarak yapılmaktadır. Genelde bir battal fırçası yapımında kullanılan at kılının, 2 cm kadarı misina altında, 4 cm kadarı ise fırça olarak kullanılacak şekilde bırakılmaktadır. Ebru sanatında; battal zemin fırçası, serpme fırçası ve boya karıştırma fırçaları olarak farklı tipte fırçalar kullanılmaktadır.

Görsel 28: Ebru fırçası,(Can: 2022)

1.2.4.1 Ebru Fırçası Yapımı

Geleneksel yöntemlerle el yapımı fırça yapımında; gül dalı, atkuyruğu, misina, makas, falçata, yapıştırıcı gibi malzemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Görsel 29:Fırça yapımı için malzemeler, (Can:2022)

Bir miktar atkuyruğundan alındıktan sonra, kılların dağılmaması için ip veya lastik ile sabitlendirilmeye çalışılır.

Görsel 30:Fırça yapımı için göz kararı alınmış atkuyruğu, (Can:2022)

Görsel 31: At kılının lastik ile sabitlenmesi, (Can: 2022)

Gül dalı, atkuyruğu kılına yerleştirilmeden önce, kılların bütünlüğünü sağlamak için yapıştırıcı veya yat verniğini gül dalına sürmek, yapılacak fırçayı sağlamlaştırmaktadır. Fırça kıl içine yerleştirildikten sonra, sarılacak misinanın bir ucu ters U şeklinde, gül dalına paralel bir şekilde bırakılır ve misina, ters U'nun üzerine sıkıca sarılmaya başlanır.

Görsel 32: Gül dalı, atkuyruğunun bir miktar içine yerleştirilir, (Can: 2022)

Görsel 33: Misinin ucunun ters U şeklinde, gül dalına paralel bir şekilde tutulması, (Can: 2022)

Görsel 34: Misinin, ters U'nun üzerine sıkıca sarılması, (Can: 2022)

Belli bir miktar misina (1.5-2 cm) sarıldıktan sonra, biten uç, önceden ters U şeklinde bırakılan, sarılan misinanın altında kalan U' nun boşluğundan geçirilir. Sarılı misinanın altında kalan U şeklinde kıvrılmış misinanın kesik ucu, sıkıca çekilir. Bu çekme işleminden sonra, biten misina ucu sarılı misinanın altına girerek sabitlenmiş

olur. İstenirse iki misina ucu düğümlenerek sağlamlaştırma işlemi yapılır, misina fazlalıkları makasla kesilir.

Görsel 35: Ters U'nun içinden, sarılan misinanın biten ucunun geçirilmesi, (Can:2022)

Görsel 36:İki misina ucunun düğümlenmesi, (Can:2022)

Fırça tamamlandıktan sonra, istenilen fırça boyuna göre, bir makas ile fırça uçları düzeltilir. Sonra da, fırçanın dip kısmı da, bir falçata ile düzeltilir. Böylelikle fırça tamamlanmış olur.

Görsel 37: Fırça uçlarının makas ile düzeltilmesi, (Can:2022)

Görsel 38: Fırçanın dip kısmının falçata ile düzeltilmesi, (Can:2022)

Görsel 39: Tamamlanmış, el yapımı fırça örneği, (Can:2022)

Fırçalar; battal fırçası, boya karıştırma fırçası, serpme fırçası gibi farklı fırçalardan oluşmaktadır. Battal fırçaları genelde sağlam, tok gül dalına yapılmaktadır ve fırça boyu genelde 30-35 cm'dir. Boya karıştırma fırçaları boya kavanozunun boyutuna göre genellikle 15 cm olup, battal fırçasına göre kıl miktarı az ve kısadır. Serpme fırçası da 25-30 cm olarak yapılmaktadır.

Görsel 40: Ebru sanatında kullanılan, el yapımı farklı fırçalar, (Can:2010)

1.2.5 Kâğıt

Ebru sanatı kadim kâğıt boyama, süsleme sanatı olarak yüzyıllardır yapılmaktadır. Eserin elde edilmesine kadar olan süreç içinde, bir ebrucu çok miktarda kâğıt tüketmektedir. Bu nedenle de bir ebrucu için kâğıt vazgeçilmez ve önemli bir madde niteliğindedir.

Ebru sanatında hemen her türlü kâğıt kullanılmaktadır. Genellikle perle ve birinci hamur kâğıt kullanılmaktadır(Göktaş, 1984, s. 24). Ebru sanatında kullanılan kâğıtlar; alkali, emici özeliği yüksek, genelde 80-100 gr ve üzeri gramajlardan oluşan kâğıtlardan oluşmaktadır.

Ebru yapıldıktan sonra kâğıt tekneye yatırılıp ebrulanırken kâğıt ıslanmakta, teknenin çıkarılması esnasında da, suyla ıslanmış kâğıt kopabilmektedir. Bu kopmaların önüne geçmek için, mutlaka kâğıt gramajının yüksek tutulması, düşük olmamasına dikkat edilmelidir.

Ebruculukta, emici özeliği olan her türlü kâğıt kullanılmaktadır(Dere, 2020, s. 13). Çok parlak yüzeyli, plastik türü kâğıtların emici özeliği fazla olmadığından klasik ebru sanatında tercih edilmemektedir. Lake, kuşe gibi kâğıtların emici özeliği az olduğu için, geleneksel ebru sanatında kullanılan toprak boyaların kâğıda tutunması zor olmakta ve kâğıt yüzeyinden akmaktadır. Lake ve kuşe gibi kâğıtlar anacak, modern tarz ebruda ve tutuculuğu yüksek, akrilik gibi boyalarda kullanılmaktadır.

Kâğıdın seçimi, ebru sanatı için ne kadar önemli ise, kâğıdın tekne yüzeyine yatırılması da o kadar çok önem arz etmektedir. Kâğıt tekneye yatırılırken, çapraz uçlarından tutulur, tartar gibi ağırlığı ortalanan, kâğıt teknenin bir köşesine sabitlenip, o köşeden tekneye yayılacak ve hava kabarcığı bırakmayacak şekilde kâğıt tekneye yatırılmalıdır. Kâğıt ile tekne arasında hava kabarcığı kalması demek, hava kabarcığının olduğu bölgenin boya almaması anlamına gelmekte olup, ebru sanatı için bir kusur niteliği taşımaktadır.

Görsel 41: Ebru sanatında kullanılan kâğıtlar,
(<https://www.bidolubaski.com/blog/kagit-cesitleri-nelerdir/> erişim tarihi: 01.05.2022)

1.2.6 Biz

Ebru sanatı, su üzerinde iğnenin ucu ve göz nuru ile boyaların şekillendirilmesi, işlenmesi ile yapılmaktadır. Su üzerinde bir desen yapmanın en büyük sırrı da iğnelerdir. Gül dalına saplanmış, farklı kalınlıktaki iğnelerle (25 mm altı ve üstü), oluşturulmuş aletlere, Ebru sanatında biz denilmektedir.

Ebru sanatında boya, bizler aracılığı ile su yüzeyine damlatılmaktadır. Hatip Ebrusu, çiçekli Ebru, çiçek dışı desenler (Portre ebru, manzara ebrusu, hayvan figürlü ebru, vs.) tarama Ebrusu, bülbülyuvası ebrusu vb. farklı nitelikteki ebru desenleri bizler yardımıyla yapılmaktadır.

Görsel 42: Ebru sanatında kullanılan bizler,(Can: 2022)

1.2.7 Boya

Klasik Ebru sanatında, suda erimeyen, asit ve kazein içermeyen, ışıktan etkilenmeyen doğal boyalar kullanılmaktadır(Özçimi, Ebru, 2010, s. 26). Genelde doğada gördüğümüz doğal renkli topraklar (metal oksit) ve yüksek pigmentasyona sahip boyalar, Ebru sanatında çok rahatlıkla kullanılmaktadır.

Kadim bir geçmişi olan ebruculukta kullanılan boyalar, yağ içermemektedir(Elhan, 1998, s. 2). Genelde ebrucu, geleneksel yöntemlerle boyalarını kendisi hazırlamaktadır. Kullanılan ebru boyalarında, ana renkleri (kırmızı, mavi, sarı), belirli oranlarda karıştırdığımızda ara renkleri elde etmemiz mümkün olmaktadır. Ebru sanatkârının elinde; kırmızı, mavi, sarı, beyaz ve siyah gibi renkler mevcut ise, doğada bulunan tüm renkleri elde etmesi mümkün olacaktır.

Klasik ebru sanatınada; sarı renk için zırnık, mavi renk için bitki yapraklarında elde edilen çivit (Barutçugil, 2001, s. 62) denilen, Pakistan'nın Lahor kentinden getirilen kadifemsi, hoş kokulu bitkisel lahor çividi, siyah renk için is diye tabir edilen duman tortusu, beyaz renk için kurşun karbonat pigmenti, kırmızı renk için demir oksit vb. boyalar kullanılmaktadır.

Görsel 43: Ebru sanatında kullanılan toz boya, (Can: 2010)

1.2.7.1Ebru Sanatında Boya Hazırlama

Doğada görülen renkli topraklar, ebru sanatı için boya temininde kullanılabilir. Doğada her renk toprak bulunamadığı için, genelde piyasada satılan toprak boyalar tercih edilmektedir.

Görsel 44: Vinicunca, doğada bulunan renkli topraklar, Vinicunca, Peru, (<https://mybestplace.com/en/article/vinicunca-the-rainbow-mountain-of-peru/erişim> tarihi:01.05.2022)

Doğada bulunan renkli topraklar önce elenir, sert bir zemin (mermerden yapılmış desteseng altlığı veya cam) üzerine bir miktar konduktan sonra boya tümseği yapılır. Desteseng üzerindeki boya tümseği, tıpkı yanardağ ağzı tümseği gibi, konik bir şekilde açıldıktan sonra, açılan bu çukurluğa, biraz öd ve biraz su konup, spatula ile karıştırılır. Harç yapar gibi karılan toprak boya, desteseng (el taşı) denilen mermer niteliğindeki taş ile kelebek eğrisi de denen, tıpkı sekize benzeyen bir tarzda, boya ezilmeye çalışılır. Sonsuzluk sembolüne benzeyen bu ezme işlemi, toprak boyanın kıvamlı krem kıvamına gelinceye kadar ezme işlemi devam ettirilir. İyiye ezilmiş olan toprak boya, desteseng altlığından spatula ile bir kavanoza alınır. Kavanoza bol öd ve su konarak, boyanın uzun bir süre dinlenip olgunlaşması için, serin ve karanlık bir yerde bekletilmeye alınır. Toprak boyanın iyi ezilip ezilmediği, boyanın kavanoza konması esnasında da anlaşılmaktadır. Boyanın, kavanozun iç kısmında pütürlü,

kumlu bir akma belirtisi var ise, boyanın yeterince ezilmediği anlaşılmaktadır. Eğer, homojen bir şekilde bir görüntü var ise, boyanın iyi bir şekilde ezildiği anlamına gelmektedir.

Kavanoza konan ödlü su, boyanın daha da parçalanıp, homojenize olmasını, boya kıvamına gelmesini sağlamaktadır. Dinlendirilmeye alınmış kavanozlarındaki boyanın, bir müddet sonra kavanozun dibine çöktüğü, öd ve suyun boya kavanozunun üst bölümünde toplandığı görülecektir. Birkaç zamanda bir, üst bölümdeki su ve öd karışımı dökülür, yeni öd ve su ilavesi yapılarak, boya tekrar karıştırılarak tekrar dinlendirilmeye bırakılır. Hazırlanan karışımın olgunlaştığına, kanaat getirildikten sonra ebru boyası olarak kullanmakta sakınca yoktur.

Görsel 45: Geleneksel yöntemlerle hazırlanmış Ebru boyaları, (Can:2005)

Günümüz ebru sanatında, geleneksel boyaların dışında, içinde öd yerine kimyasalların bulunduğu, kolaylıkla su üzerinde yüzebilen, kullanıma hazır fabrikasyon boyalarda kullanılmaktadır. Bu tarz boyalar, daha çok Türkiye dışında üretilen boyalar olduğu için, yabancı sanatçıların yeni ve pratik kullanımlı boya arayışları ve boya ayarlamasının verdiği zorluktan uzaklaşmak istemeleri, geleneksel ebru dışına çıkışlarını kolaylaştırmış ve hızlandırmıştır. Son zamanlarda da bu tip boya kullanımı, Türkiye’de de yaygınlaşmıştır.

Görsel 46: Hazır fabrikasyon Ebru boyaları, (Can:2022)

1.2.8 Spatula

Üç bölümü genelde metal olan bu malzeme, desteseng üzerinde ezilmiş boyayı sıyırmak, boya karıştırmak veya tekne içine boşaltılan kitrenin, teknenin her bölgesine aynı yoğunlukta yayılmasını sağlamak gibi işlerde kullanılmaktadır.

Görsel 47: Spatula, (<https://www.narinmetal.com/spatula-e77234/> erişim tarihi:07.04.2022)

1.2.9 El Taşı (Desteseng)

El taşı da denen mermerden yapılmış malzemeye desteseng denmektedir (Barutçugil, 2001, s. 63). Desteseng, klasik Ebru sanatında boya ezme için kullanılmaktadır. Desteseng altlığı da genelde, bir mermer zeminden oluşmaktadır. Bu mermer zemin üzerine konan metal oksit veya pigment boyalar biraz su ile ıslatılır, bir miktar öd konduktan sonra ise spatula ile karıştırılmaktadır. Bu boya harcı, desteseng ile 8 rakamı çizecek şekilde, basınçla, sabırla saatlerce ezilmektedir. Günümüzde artık boyalar geleneksel olarak, destesengler ile ezilmemekte, boya fabrikalarında çok hassas bir şekilde hazırlanmakta olup, ezilme kalitesi (Grindometrelerle ölçümde) daha yüksek olmaktadır. Bu iki tip boya karşılaştırıldığında, el ve makine ile ezme arasında ciddi mikron farklılıkları olduğu gözlenmektedir. Ebru sanatında, boya partiküllerinin küçük olması, hem boyanın su üzerinde yüzmesini kolaylaştırdığı gibi, hem de öd ve su ile karıştığında boyanın homojenitesini ve yapılacak ebrunun kalitesini artırmaktadır.

Desteseng dışında malzemelerle de, boya ezme işlemleri yapılmaktadır. Cam üzerine konmuş boyanın, cam kavanozun yuvarlanması ile ezilmesi ya da, iyi bir siyah ebru boyası elde etmek için, sert zemin üzerine bir miktar is alınıp, su ve öd ile ıslatıldıktan sonra ve çorba kaşığı olarak tabir edilen metal kaşıkla ezilmesi örnek gösterilebilir. Kaşığın iç bükey bölümüne başparmak gelecek şekilde tutulur ve is siyahına binlerce defa kaşıkla baskı yapılarak ezilmeye çalışılır. İsin kıvamlı krem kıvamına gelmesi (is siyahı boyası), hem Ebru sanatında, hem de hüsn-i hat sanatında sorunsuz bir boya olarak kullanılmasını sağlayacaktır.

Görsel 48: Desteseng (El Taşı),(<https://samiden.com/urun/ebru-destiseng-mermer-el-tasi/> erişim tarihi: 03.02.2022).

1.2.10 Su

Ebru sanatının ve yaşamın vazgeçilmez maddesi su maddesidir. Geçmiş dönem ebrucuları su kalitesinin üstün olduğunu düşünerek, Ebru yapmak için yağmur suyundan faydalandığı bilinmektedir. Günümüzde bu yöntem çok kullanılmamaktadır.

Genelde Ebru sanatı için tercih edilen suyun; kireç oranının az, içinde ağır metal bulunmayan, tortulardan yoksun, klor vb. kimyasallardan arı, temiz, içilebilir nitelikte olması istenmektedir. Yine, ebru sanatında kullanılacak suyun sıcaklık derecesi, ebru sanatının yapılışına etki eden faktörler arasındadır. Kullanılacak su ne sıcak, ne de soğuk olmalıdır. Tecrübelerle sabit olmak üzere, su sıcaklığının oda sıcaklığının biraz üzerinde olması, daha güzel ebrular yapmak için uygun gözükmemektedir. Ayrıca, Ebru sanatı mevsimsel yapılan bir sanat dalı olarak görülse de, eski hocalardan kalma bu yanlış kanıyı unutmak, Ebru sanatının dört mevsimde de yapılır bir sanat olduğunu bilmek, bilimsel açıdan önem arz etmektedir. Ebru sanatını asıl etkileyen faktörün mevsimsel değil; ebru yapılan ortamın sıcaklığı, ortamın nem oranı, kitede kullanılan suyun sıcaklığı, boyalarda ve kitedeki bakteri yoğunluğu vb. faktörler olduğu, bu faktörlerin de ebru yapımını zorlaştırdığı ve olumsuzluklara sebep olduğu bilinmelidir.

Görsel 49: Su. (<https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiye-su-fakiri/a-16208058/> erişim tarihi: 07.05.2022)

1.2.11 Arap Zamkı

Klasik ebru çeşitlerinden olan, ‘Yazılı Ebru’ yu yapmak için ağaçların reçinesi (Gomme Arabique) kullanılmaktadır (Elhan, 1998, s. 4). Halk arasında Arap Zamkı olarak adlandırılan madde ise, Afrika kıtasında yetişen akasyalardan elde edilen reçinelerden elde edilmektedir. Aktarlarda bu nitelikte zamk bulunmadığı takdirde, kiraz, kayısı ağacı reçinelerinden de doğal olarak faydalanmak mümkündür. Gıda sektöründe de sıkça kullanılan, suda çözünme özelliği bulunan bu zamklar, belli bir kalıp veya yazı şeklinde kâğıda sürülmektedir. Sürülen zamkın kuruması beklendikten sonra kâğıt, genelde battal ebru yapılmış tekneye yatırılmaktadır. Zamk ile kapatılmış kısım boyayı tutmayacağından, kâğıdın geri kalanı Ebru ile boyanmış olacaktır.

Arap zamkının boya tutmayan bu özelliğini kullanarak yapılan bu ebru çeşidine ‘Yazılı Ebru’ adı verilmektedir (Elhan, 1998, s. 4)

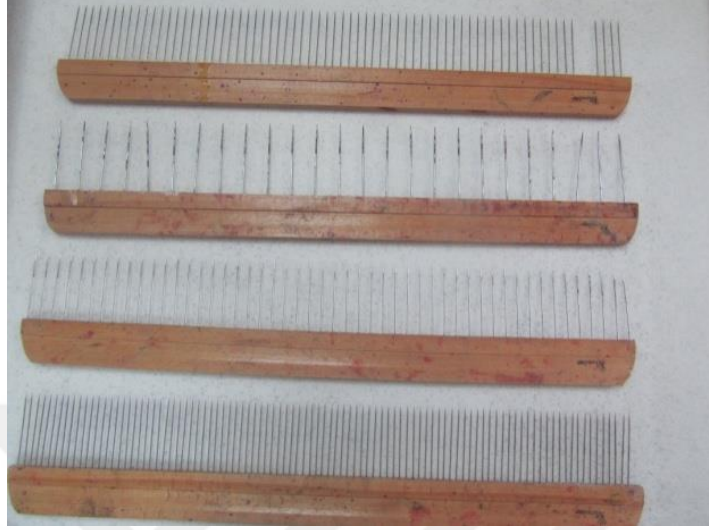
Görsel 50: Arap Zamkı, (<https://www.allandetrobert.com/info/supplier-of-gum-arabic-e414/>erişim tarihi:13.05.2022).

1.2.12 Tarak

Bir ahşap objeye belli aralıklarla iğnelerin (3-5-7-9 mm vb.) saplanıp, tarak görünümü elde edilmesi ile ortaya çıkan, ‘Taraklı Ebru’ formunun yapımında kullanılan, bu malzemelere tarak denmektedir.

Tarakta diş aralığı ve kalınlığı farklı boyutlarda olduğu gibi, tek sıralı veya iki sıralı taraklar da ebru sanatında kullanılmaktadır. Buket tarağı diye adlandırılan

tarakta, çapraz karşılıklı olarak iki sıra metaller mevcut olup, bu tarak ile ‘‘Buket Ebru’’ diye adlandırılan Ebrular yapılmaktadır.

Görsel 51: Ebru tarakları, (Can: 2011)

1.2.13 Kavanoz

Kavanoz, Ebru boyaların içine konduğu malzemedir. Boya konacak kaplar için, genelde cam tercih edilmektedir. 105 cc, 190 cc, 210 cc ve üzeri kavanozlar Ebru sanatında sık kullanılmaktadır. Daha büyük hacimli kavanozlar, topraktan elde edilmiş ve miktarı çok Ebru boyalarının, uzun yıllar saklanması için kullanılmaktadır.

Görsel 52: Boya kavanozu, (Can: 2022)

1.2.14 Piset, Pipet, Plastik Su Kapları

Piset, pipet, plastik su kapları, içine öd ve su konan, damlatılmaya ve sıkılabilmeye müsait plastik kaplardır. Ebru boylarına istediğimiz ölçüde sıvı (Su veya öd) koymak için, daha önceden pratiği yapılmış miktarda, ya hafifçe sıkılarak, ya da damla damla boyların içine öd ve su koymak için kullanılmakta olan malzemedir.

Görsel 53: Plastik, su ve öd şişesi (Piset). (<https://www.hepsiburada.com/erlab-plastik-piset-250-ml-pm-HBC00000065AC>/erişim tarihi:11.04.2022).

1.2.15 Önlük

Ebru sanatında özellikle battal ebru yapılırken, fırçadan çıkan boyalar teknenin dışına ve ebru yapan kişinin kıyafetlerine sıçramakta, onları de boyamaktadır. Ebrucu, battal ebru yaparken fırçadan istemsiz olarak, sağa sola giden boyalardan korunmak, temiz çalışmak maksatlı olarak önlük kullanmaktadır.

Görsel 54: Ebru önlüğü, (Can: 2022)

1.2.16 Kurutma Tezgâhı

Ebru sanatında, su üzerinde figür yapıldıktan sonra, tekne yüzeyine kâğıt yatırılmaktadır. Su üzerindeki desen kâğıda alınırken ıslanmaktadır. Tekne yüzeyinde ebrulanmış ve ıslanmış olan bu kâğıt, 10 veya daha fazla raftan (Boş çerçeve içine geçirilmiş kalın plastik sineklik veya metal tel) oluşan, 60X80 cm veya daha büyük boyutlarda hazırlanmış olan, kurutma rafı diye adlandırılan malzemeler üzerine serilerek kurutulmaktadır.

Her raf bir çekmece gibi çekilip dışarıya alınır, kâğıt boyutuna göre ebrular birbirine değmeyecek şekilde kurutma raflarına yerleştirilir. Kâğıdın bombe yapmadan, düz ve yavaş bir şekilde kuruması için kullanılan kurutma tezgâhları, ebru sanatı için ideal bir malzeme konumundadır. Kurutma tezgâhı, kâğıt ağırlığını taşıyacak şekilde fiziksel olarak gergin ve düz bir yapıda olmasına dikkat edilirse, hem raflar arasında hava sirkülasyonu daha rahat bir şekilde gerçekleşmiş olacak, hem de raflardaki Ebruların üzerindeki kitreler zamanla akıp kâğıdın bir bölgesinde öbek öbek birikmeyecek ve kâğıdı deforme etmeyecektir.

Görsel 55: Kurutma Tezgâhı, (Can: 2022)

1.2.17 Neft, Terebentin, Parafin

Ebru sanatında, farklı desende ebrular yapmak için kimyasal veya doğal maddeler sıkça kullanılmaktadır. Bu kimyasallardan biri de, petrolden elde edilen mineral yağ özelliğinde, kendine has kokusu ve yanıcı niteliği olan neft maddesidir.

Battal ebru yapıldığında, en son kat yapılacak boyanın içerisine, birkaç damla neft veya çam terebentini damlatılır, iyice karıştırıldıktan sonra tekne yüzeyine serpilir. Bu tarz ebruya ‘‘Neftli Battal Ebru’’ denmektedir(Sönmez, 2021, s. 62). Klasik ebru sanatında, neftli ebru veya serpmeli ebru çeşidinde, neft sıklıkla kullanılmaktadır.

Çam ağaçlarından elde edilen, reçinenin damıtılması ile elde edilen terebentin de, neftli ebru için kullanılmaktadır. Yine aynı amaçla ebru sanatında kullanılan, petrolden elde edilmiş, ancak nefte göre kokusuz ve renksiz olan ve mum yapımında kullanılan parafin maddesi de, neftli ebru diye adlandırılan ebru çeşidinde kullanılmaktadır.

Görsel 56: Neft, (<https://www.ensonhaber.com/ipucu/neft-nedir/erişim tarihi:03.04.2022>)

Görsel 57: Çam Terebentini, (<https://idilyazar.com/cam-terebentin-ve-faydalari/> erişim tarihi:03.04.2022)

Görsel 58:Parafin Likit, (<https://www.indiamart.com/proddetail/400-ml-heavy-liquid-paraffin-ip-22018654673.html> erişim tarihi:03.04.2022)

1.3 Ebru Yapımı ve Teknikleri

1.3.1 Ebru Atölyesinin Hazırlanması

Ebru sanatı, tuvali su olan bir sanat olması nedeniyle, diğer sanatlara göre hassas bir yapıdadır. Dış ortam sıcaklığı, teknede kullanılan suyun kimyasal yapısı, atölye ortamının nemli, temiz veya tozlu oluşu, atölye içinde hava akımının bulunması vs.

gibi faktörler, hatta kişilerin pozitif veya negatif ruh halleri, Ebru sanatına olumu veya olumsuz olarak yansıtmaktadır. Ebru yapılacak ortam ısısının, en az 22 C derece olması, ortam neminin ise % 60-65 oranında olması ideal kabul edilmektedir. Düşünülüğünde ebru sanatını; su, öd ve kıvam artırıcı gibi malzemeler olmadan yapmak mümkün gözükmemektedir. Su, öd ve kıvam artırıcı ise, bakterilerin, virüslerin ve mantarların kolayca çoğalabileceği ortamları oluşturmaktadır. Bu üç maddenin yapısını, oda sıcaklığı ve nem oranı direkt etkilemektedir. Atölyedeki nem oranı, idealin altında olduğunda bakterilerin (mikroorganizmaların), nem oranının idealin üstünde olduğu durumlarda ise mantarların (fungusların) arttığı bilinmektedir. Bu nedenle de, ebru yapılacak ortamın sıcaklığının ve nem oranının bilinmesi, olası olumsuz faktörlerin önüne geçilmesi açısından önem arz etmektedir.

Görsel 59: Atilla Can'a ait, ebru atölyesinin minyatür maketi,(Can: 2019)

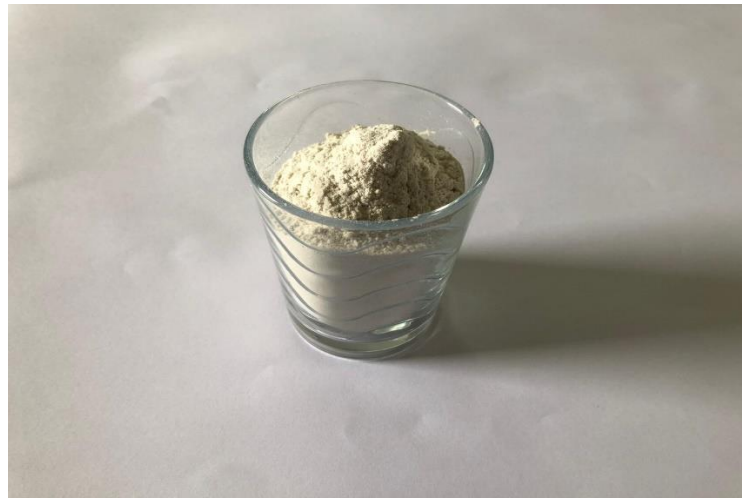
Ebru sanatına negatif etki eden faktörlerin en başında, gözle zor ayırt edilen, atölye ortamı içinde uçuşan toz partikülleri gelmektedir. Emek verilip dakikalarca uğraşılan ebrunun, hiç umulmadık bir yerine (tekne yüzeyine) toz düştüğünde ve düşen toz ebru desenine zarar verecek, tüm çalışma ve emekler zayi olacaktır. Bu nedenle de, bir Ebrucunun atölye ortamı temizliğine dikkat etmesi, Ebru öncesi ve sonrası Ebru teknesinin yüzeyini tozlara karşı koruması (koruyucu maksatlı olarak da, bir kâğıt veya

gazete ile örtmesi) ve kıvam artırıcının yüzeyinin hava ile temas etmesini önlemesi, ebru sanatı için yapılması gereken önlemler arasındadır.

Ayrıca, bir Ebru atölyesi hazırlığında en önemli, malzemelerden biri de kurutma kâğıtlarıdır. Genelde kurutma kâğıtları için; gazete, kâğıt havlu vb. malzemeler kullanılmaktadır. Ebruda su üzerinde desen yaparken, kitle ile ıslanan bizi veya battal atarken fırçada bulunan fazla boyayı almak ve fırçanın dip kısmından istemsiz boya düşmelerini engellemek için, fırça hafif bir şekilde kurutma kâğıtları ile (sıkılır) kurulanmaktadır. Yine, figür yaparken her aşamada biz denen aletin kurulanması, su üzerindeki boyanın bize yapışmasını kolaylaştıracak, bize yapışmış olan kitle kalıntısının boyaya vereceği tahribatin önüne geçilmiş olacaktır. Her ebru yapılışından önce, tekne yüzeyinin bir kâğıt ile kapalı tutulmasını sağlamak, tekne yüzeyinin her ebru yapılışından sonra, bir sonraki ebru için temizlenmesini sağlamak, yapılacak desenin bütünlüğü açısından önemi konular arasındadır.

1.3.2 Kıvam Artırıcının Hazırlanması

Ebru yapımında, kullanılan kıvam arttırıcının (Kitle, kerajin, guar, gam, karboksi metil selüloz, sahlep vb.) çeşidine göre, yaklaşık 45-50 gr veya üzeri kıvam arttırıcı kullanılmaktadır. Bu tarif edilen kıvam arttırıcı miktarı 35x50 cm'lik bir ebru teknesi içindir.

Görsel 60: 35x50 cm tekne için, bir miktar kıvam artırıcı(Can: 2022)

Teknenin boyutunun büyümesi veya küçülmesi, kıvam artırıcının gramını ve kıvam artırıcıda kullanılacak su miktarını belirlemektedir. Kıvam artırıcının daha rahat bir şekilde eriyebilmesi için, orta kararda sıcak su kullanılması önerilmektedir. Bir kova içindeki 7-8 litre suya, toz kıvam arttırıcı, tuz eker gibi suya ekilir. Her ekim ile periyodik bir şekilde gül dalı ile karıştırma işlemi yapılır. Bu işlem kıvam arttırıcı bitinceye kadar devam ettirilir.

Görsel 61: Toz kıvam arttırıcının suya eklenmesi ve gül dalı ile karıştırma işlemi (Can: 2022)

Gül dalı ile karıştırmaya rağmen, su üzerinde tam erimemiş, topak topak olmuş kıvam artırıcılar belirecektir. Ebru sanatı, tam erimiş bir kıvam artırıcıda yapıldığından, bu topaklanmaların kaybolması ve karışımın homojen olmasını sağlamak için blender kullanmaktadır.

Görsel 62: Blender ile kıvam arttırıcının karıştırılması(Can: 2022)

Karışımın homojen olduğuna karar verildikten sonra, bu karışımı alabilecek bir pet şişeye konur ve pet şişenin ağzı kapatılarak, tercihen bir gün (2-3 saatten sonra da kullanılabilir) dinlendirmek için bekletmek, doğru bir yaklaşım olacaktır. Günümüz ebru sanatında tercihen, kitre yerine, profesyonel manada suyun kıvamını artırmak için, okyanuslardan elde edilen kerajin kullanılmaktadır.

Görsel 63: Kıvam artırıcının, plastik bir kap içinde dinlendirilmesi (Can: 2022)

1.3.3 Kıvam Arttırıcının Tekneye Boşaltılması

Bir gün dinlendirilmiş olan kıvam arttırıcı, Ebru teknesine boşaltılır. Boşaltma esnasında hava kabarcıkları oluşacağından ve kıvam arttırıcının teknenin her tarafında eşit yoğunlukta dağılmasını sağlamak maksadı ile kıvam arttırıcının üzerine gazete kâğıdı örtülür. Bu işlemde amaç, kıvam arttırıcının yoğunluk farkının teknenin her bölümünde dengelenmesi ve kıvam arttırıcının dinlendirilmesidir.

Görsel 64: Kıvam arttırıcının tekneye boşaltılması,(Can: 2022)

1.3.4 Ebru Boyasının Ayarlaması

1.3.4.1 Battal Ebru İçin Boya Hazırlanması

Battal ebru boyası hazırlanması için, hacimce daha kolay olduğu için ve miktarca uzun bir müddet kullanılacağı için, 190 cc'lik bir kavanoz kullanmak doğru bir yaklaşım olacaktır. Bir tatlı kaşığı kadar boya alınıp, 190cc'lik kavanoza konur. Boyanın üzerine yeteri bir miktar su eklendikten sonra ve gül dalından, atkuyruğundan yapılmış battal fırçası ile boya eritilinceye kadar karıştırılır. Burada fırça ile karıştırma yaparken, tecrübe etmek adına, karışımın yoğunluğunu hissetmeye çalışmak, pratik kazanmak adına doğru bir yaklaşım olacaktır. Karışımın, ne çok yoğun, ne de çok sulu bir kıvam olması istenir. Çok yoğun olarak hazırlanmış olan boyalar, genellikle battal ebru yapımı için, daha az yoğunlukta hazırlanan boyalar ise, zemin battal ve hafif ebru çeşitleri için hazırlanmaktadır. Daha sonra, bu boya ve su karışımına bir miktar öd konur. Tekrar iyi bir şekilde karıştırılmaya devam edilir.

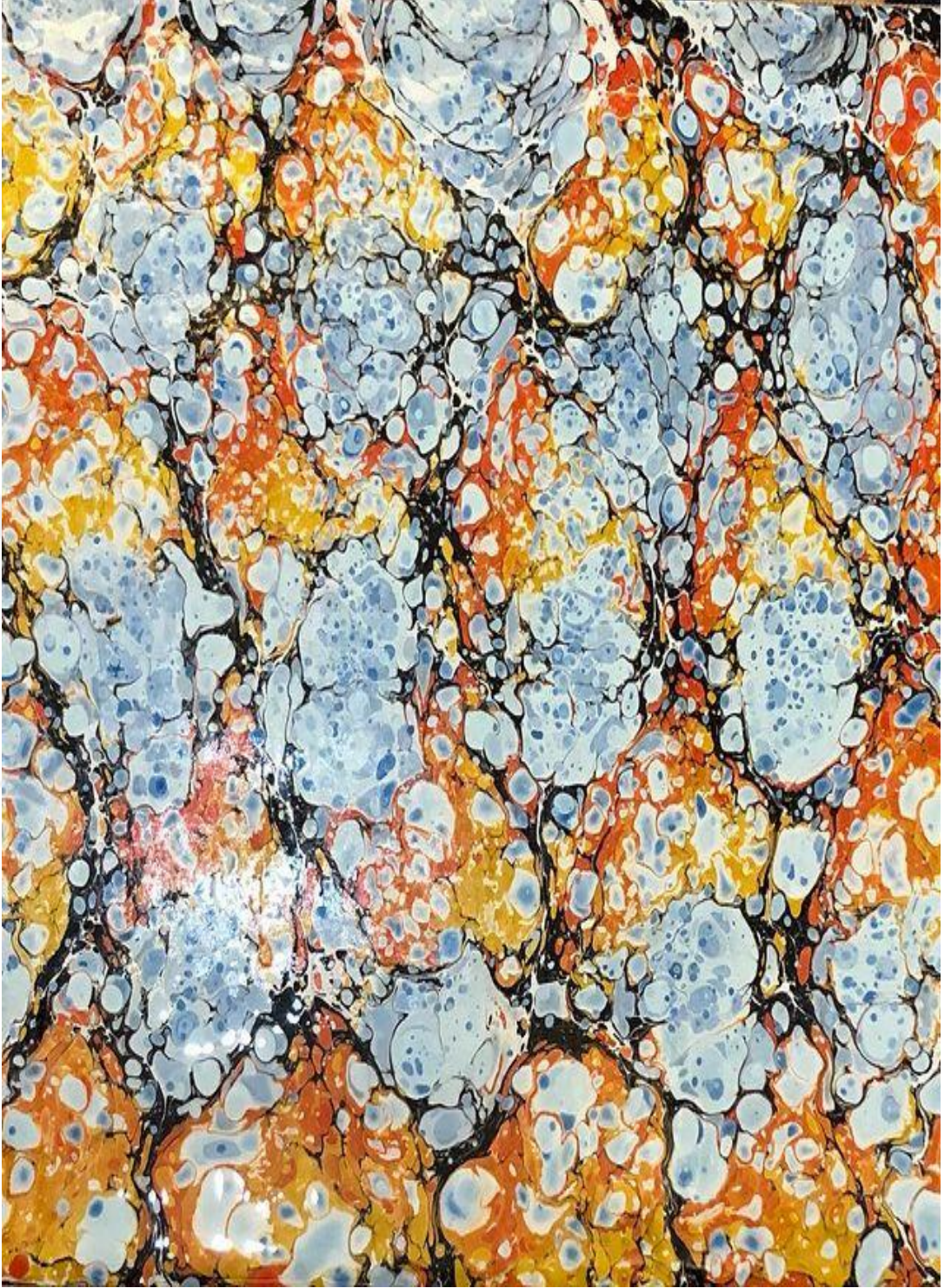

Görsel 65: Battal ebru boyaları, (Can: 2022)

Bir gün önceden hazırlanmış, tekneye boşaltılmış, üzeri gazete ile örtülmüş kıvam arttırıcının yüzeyinden gazete sıyrılarak alınır. Battal fırçası ile boya tekrar bir karıştırma işlemine tabi tutulur. Bir biz yardımı ile battal ebru boyasından bir miktar alınır, damlatma şeklinde kıvam arttırıcının yüzeyine damlatılır. Damlatılan boya tam açılmıyor, kendini sıkıyor, daralıyor, hatta kıvam arttırıcı suyun dibine dalıyorsa, hazırlanmış olan boya su karışımına, biraz su veya damla damla öd konulur. Tekne yüzeyinde aynı test tekrar edilir. Boya damlatıldığında dairesel olarak açılıyor, bir müddet sonra dairesel açılan boya içe doğru daralmıyor ya da açılmaya devam edip renk flulaşmıyor, sabit kalıyor ise bu görüntü battal ebru boyasının ayarının yapıldığı anlamına gelecektir.

Battal ebru boyasının ayarlanması tamamlandıktan sonra, deneme yapılmış tekne yüzeyine kâğıt (gazete) serilir. Bir müddet sonra da yüzeye serilen kâğıt sıyrılarak, tekne yüzeyi tekrar temizlenmiş olur. Hazırlanmış battal ebru boyası tekrar fırça ile karıştırılır. Fırçadaki fazla boya kavanozun içine parmaklarla sıkılarak boşaltılır. Fırçanın dip kısmı gazete ile hafifçe kurulanır. Sağ ele alınan fırça, sol elin avuç içine (parmaklara göre daha yumuşak, daha esnek ve daha az ağrı verici olmasından dolayı) hafif bir şekilde vurulmaya başlanır, boya tekne yüzeyine fırça ile serpilmeye çalışılır (Battal Ebru).

Tekne yüzeyinde, fırçanın avuç içine her vuruluşunda göz ucu ile de düşen damlaları takip ederek, düşme noktaları değiştirilerek, tekne yüzeyinde boyalara yön verilmeye çalışılır. Bu işlem teknenin bir ucundan diğer ucuna, boyanın tekne yüzeyini kaplayacak ve periyodik bir şekilde devam ettirilir. İkinci renk battal atılacaksa, aynı yöntem ikinci kez tekrar edilir. Tek kural, tekne yüzeyine atılan ilk boya kavanozundaki öd miktarı, bir sonra atılacak boya kavanozundaki öd miktarından biraz az olmak zorundadır. Yani ilk kavanozda bir miktar öd varsa, ikinci kavanozda birinciye göre biraz daha fazla, üçüncü kavanozdaki öd miktarı ikinci kavanoza göre biraz daha fazla olmak zorundadır.

Görsel 66: Battal ebru, (Can: 2022)

1.3.4.2 Çiçekli Ebru İçin Boya Hazırlanması

Çiçekli Ebru boyası hazırlanmasında, tercihen 40 cc veya 105 cc'lik kavanozlar kullanılmaktadır. 40 cc'lik kavanoza 1-1.5 çay kaşığı, 105 cc'lik kavanoza 1-1.5 tatlı kaşığı (boyanın çeşidine göre miktar değişebilir) kadar boya konur. Kavanoza konan boyanın üzerini tam örtmeyecek şekilde, az miktarda su ilave edilir. Karışıma birkaç damla öd eklendikten sonra karıştırma fırçası ile boya, su, ve öd homojen oluncaya kadar karıştırılır.

Görsel 67: Çiçekli ebru boyaları(Can:2022)

Çiçek boyası, battal boyasına göre daha koyu kıvamda yapılmaktadır. Test yapmak için tekne yüzeyi temizleme kâğıdı ile temizlenir. Çiçek yapılacağı için, tekne üzerine yapılacak ebru (Zemin Ebru) çok renkli olmayacak şekilde, tercihe göre 1-2 kat veya daha fazla battal ebru yapılır. Hazırlanan çiçek boyası karıştırılır ve biz ile boya alınır, battal ebru üzerine damlatılır. Boya çok yoğun, açılmıyor ise damla damla su ve bir iki damla öd konur tekrar karıştırılır ve biz ile alınıp tekne yüzeyine damlatılarak, tekrar test edilir. Boya, metal bir para boyutunda veya biraz daha büyük bir şekilde dairesel olarak açılıyor, açılma sabit duruyor, küçülme veya büyümeye devam etmiyorsa, çiçek boyası da hazırlanmış olur. Aynı işlemler, farklı renklerle ve farklı kavanozlarda tekrar edilerek çiçekli ebru için boya hazırlık işlemleri tamamlanmış olur.

1.3.5 Ebru Yapımının Aşamaları

1.3.5.1 Tekneye Kıvam Artırıcının Boşaltılması

Hazırlanan kıvam artırıcı tekneye boşaltılır, teknenin üzeri temizleme kâğıdı ile örtülür, bir süre dinlendirilmeye bırakılır.

Görsel 68: Tekneye Kıvam Artırıcının Boşaltılması (Can:2022)

1.3.5.2 Tekne Yüzeyinden Temizleme Kâğıdının Sıyrılarak Alınması

Tekneye boşaltılmış, dinlendirilmeye bırakılmış kıvam artırıcının yüzeyinden, temizleme kâğıdı sıyrılarak alınır. Kâğıt alınımı ile oluşacak hava kabarıkları; biz, kâğıt veya parmak ile patlatılmaya çalışılır

Görsel 69: Tekne yüzeyinin temizleme kâğıdı ile temizlenmesi, (Can:2022)

1.3.5.3 Battal Ebru Yapımı

Battal ebru yapılırken, öd miktarı az olandan çok olana doğru sırayla battal ebru yapılır. Sırf battal ebru çeşitleri yapılırsa, çok renkli boyalar kullanılır. Çiçekli ebru yapılacak ise, zemin ebru olarak, az renkli battal (Zemin Battal) yapılır.

Görsel 70: Battal ebru yapımı,(Can: 2022)

1.3.5.4 Battal Ebru Üzerine Çiçek Formunun Yapılması

Çiçek ebru yapılacaksa, tek veya birkaç kat battal ebru (Zemin Ebrusu) yapılır. Hazırlanan battal ebru üzerine, daha önceden hazırlanmış olan çiçek boyaları damlatılır. Her damla dairesel olarak açılacaktır. Açılan bu boya, her defasında kurutulan bizlerle; sağa, sola, aşağı yukarı (yapılması tasarlanan çiçek formuna uygun bir şekilde, istenen her yöne) olacak şekilde çekilir. Su yüzeyindeki boyaya, kuru biz ile müdahale edildiğinde, boya bize tutunur ve bizim istediği yönde hareket eder. Bu hareketlerle, istenen çiçek formu veya desen tamamlanmış olur.

Görsel 71: Çiçek ebru yapımı, (Can:2022)

1.3.5.5 Ebru Teknesi Yüzeyine Kâğıdın Yatırılması

Su üzerinde battal ebru veya çiçekli ebru yapıldıktan sonra, göz ucu ile hava kabarcığı, toz vs. gibi etmenlerin verdiği tahribat düzeltilmeye çalışılır. Daha sonra emici nitelikte, takriben 80-90 gr veya üstü (daha az gramajlı kâğıtlar sudan çıkartılırken kopabilir) bir kâğıt dikkatli bir şekilde ve kâğıt yatırılırken hava kabarcığı kalmayacak bir usulde (bir köşeden tüm yüzeye doğru) yavaş yavaş tekne yüzeyine yatırılır.

Görsel 72: Kâğıdın tekne yüzeyine yatırılması, (Can: 2022)

1.3.5.6 Kâğıdın Tekne Yüzeyinden Sıyrılarak Alınması

Tekne yüzeyine kâğıt yatırıldıktan sonra, yüzeydeki desen emici nitelikteki kâğıda geçmeye başlayacaktır. Bir müddet sonra, kâğıda desenin geçtiğine kanaat getirildikten sonra, biz yardımı ile sudaki kâğıdın bir köşesi kaldırılır. Kaldırılan kâğıt, bir elin baş ve işaret parmaklarıyla tutulur. Tutulan kâğıt, kâğıdın diğer ucuna doğru açılacak şekilde esnetilir ve kâğıdın diğer ucu ikinci elin parmakları ile tutulmaya çalışılır. İki el ile tutulmuş kâğıt, tekneye sürtülerek, sudan çıkartılmaya çalışılır. Sıyırma işleminde, kâğıdı çok zorlamadan (30-45 derece), ince bir film tabakası sürülmüş gibi, belli bir miktar kıvam arttırıcının kâğıt yüzeyini örtmesi sağlanarak, kâğıt sudan çıkartılır. Bu işlemde, fazla miktardaki kıvam arttırıcının, kâğıt yüzeyinden tekrar teknenin içine akması sağlanmış olur. Kâğıdın kalınlığı, emici niteliği, öd, su ve kıvam arttırıcı ayarının iyi yapılması, tekneye kıvam arttırıcının haricinde, boyanın tekneye akmasını önlenmiş olacak aynı zamanda, kıvam arttırıcı ilk hazırlandığı hali gibi, uzun süreler temiz kalacaktır.

Görsel 73: Kâğıdın, tekne yüzeyinden sıyrılarak alınması, (Can: 2022)

1.3.5.7 Kâğıdın Kurutma Rafına Yerleştirilmesi

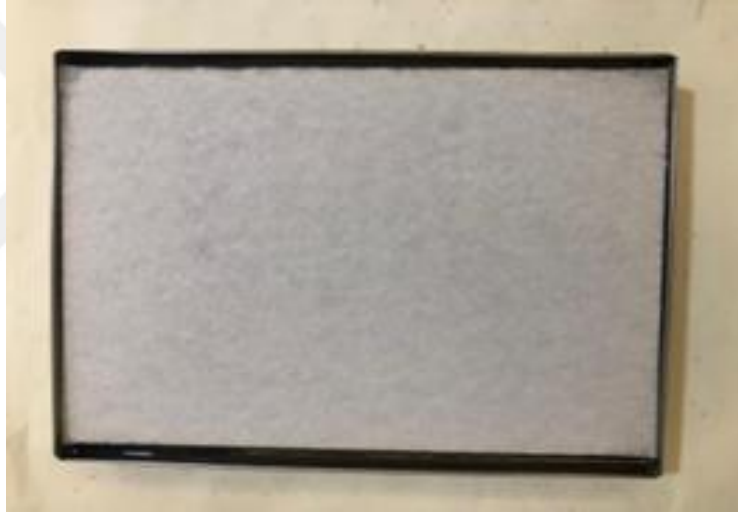
Tekne yüzeyinden sıyrılan, elle tutulan ebru kâğıdı, açılmış kurutma raflarından birinin üzerine, kâğıdın kuru tarafı gelecek şekilde yavaşça serilir. Kâğıttaki desen incelendiğinde, su üzerinde yapılan desenin tam tersinin, yani ayna görüntüsünün elde edildiği anlaşılabacaktır. Kâğıt serildikten sonra, kurutma rafı bölmesine doğru geri itilir ve ebrunun yavaşça kuruması beklenir.

Görsel 74: Kâğıdın kurutma rafına yerleştirilmesi, (Can:2022)

1.3.5.8 Ebru Teknesi Yüzeyine Temizleme Kâğıdı Yerleştirilmesi

Ebru teknesi yüzeyinden, ebrulu kâğıt sıyrılarak alındıktan sonra, teknenin kenarlarında (Ebru teknesi kâğıtlardan her zaman 0.5-1 cm büyük yaptırılır) kalan fazla boyalar yüzerek teknenin ortalarına doğru hareket eder. Bir sonraki yapılacak desene fon oluşturması isteniyorsa, bu fazla boya kurutma kâğıdı ile temizlenmez. Eğer yapılacak ebruya zarar vereceği hissedilirse, mutlaka yüzeye yatırılan temizleme kâğıdı ile teknenin yüzeyi tamamen temizlenir. Tekne yüzeyi temizlendikten sonra çok vakit kaybetmeden (beklemek ebru yapımında olumsuzluklara yol açabilir) yapılmak istenen, bir sonraki ebru hazırlıklarına başlanır. Eğer ebru yapılmayacaksa, tekne yüzeyinin temizleme kâğıdı ile örtülü kalmasında fayda vardır.

Görsel 75: Ebru teknesi yüzeyinde temizleme kâğıdı, (Can: 2022)

1.4 Klasik Ebru Çeşitleri

Klasik Türk Ebru sanatı dendiğinde, ilk akla gelen bu sanatın doğal boyalar ve malzemelerin kullanıldığı, asırlarca bu sanatın usta çırak öğreti sistemi ile kuşaktan kuşağa aktarıldığı bir sanat akla gelmektedir.

Sainte-Beuve, 1850 yılında yazdığı “Klasik Nedir?” adlı denemesinde, klasikten bahsederken, yavaş yavaş oluşan, bir bütün halinde kuşaktan kuşağa aktarılan, istikrarlı ve sürekli bir kaynaktan bahsetmektedir (Açık, 2006, s. 10). Bir objeye, bir yapıta klasik denebilmesi için, kuşaklar önce yapılmış, üzerinden hayli bir zaman geçmiş olduğu halde, halen değerli ve benzersiz olan anlaşılmaktadır.

Ebru sanatına bakıldığında, geleneksel olarak günümüzdeki uygulama durumu ve kullanım alanları, geçmiş yüzyıllarda yapılan ebrular arasındaki uygulama şekli olarak, büyük bir değişiklik olmadığı, değerini halen muhafaza ettiğinden, klasikleşmiş bir sanat grubu içinde sayılmaktadır.

Eski ebrucular, toprak boya ve bitkisel kökenli boyalar, geven otu özütü kitre, sığırların safra salgısı ödü kullanarak “Klasik Türk Ebrusu” adı verdikleri Ebru tarzını yapmışlardır. Günümüzde batılı sanatçılar ise, genelde boyasını doğadan değil de, boya fabrikalarında hazırlanmış, içine kimyasallar konmuş, farklı oranlarda pigment yoğunluğuna sahip; toz, guaj, akrilik vb. maddeler kullanarak, Ebrular yapmaktadırlar. Bu durum son dönemlerde, Türk sanatçılar arasında da yaygın bir şekilde görülmektedir.

Görsel 76: Klasik tarzda yapılmış Battal Ebru örneği, (Can: 2020)

Görsel 77: Modern tarzda yapılmış ebru örneği, (Can: 2010)

Klasik ebru çeşitleri; Battal Ebru, Şal Ebrusu, Gel-Git (Tarama) Ebru, Taraklı Ebru, Bülbülyuvası Ebru, Hafif Ebru, Kumlu-Kılçıklı Ebru, Akkâse Ebru, Yazılı Ebru, Hatip Ebrusu, Koltuklu Ebru (Çiçekli Hatip), Çiçekli Ebru (Necmeddin Ebrusu) (Eriş, 2007, s. 12), Zer-Efşanlı Ebru, Tahrirli Ebru, İspanyol Ebrusu (Dalgalı Ebru), Güneş Ebru (Kaplan gözü Ebru) olarak sıralanmaktadır.

1.4.1 Battal Ebru

Battal Ebru, Ebru sanatının temeli sayılmaktadır (Çakan G. , 2019, s. 29). Yüzyıllardır, fırça ile serpmeye tarzında yapılan bu Ebru tarzına, ebrunun başlangıç noktası, en eski Ebru tarzı (Tarz-ı Kadim) demek yanlış bir tanımlama olmayacaktır.

Battal ebru denildiğinde, boyanın, atkuyruğundan yapılmış el yapımı fırçalarla tekne yüzeyine serpilmesi ile elde edilen ebru çeşidi anlaşılmaktadır. Bu nedenle de, battal ebru tarzında; biz, tarak kullanımı ve boyanın suya damlatılması gibi teknikler kullanılmamaktadır.

Bu tip Ebru yapımında birkaç renk kullanılacağı gibi, bir renk kullanarak da battal Ebru yapılabilir. Örnek verecek olursak 4-5 renk kullanarak bir battal Ebru yapılacaksa, fırça ile serpilecek ilk boyanın öd oranı az olmak zorundadır. Bir sonraki boyada öd biraz daha fazla, bir sonrakinde biraz daha fazla olmak üzere, son renge kadar öd oranı artırılmaktadır.

Genelde battal Ebruda, ilk atılan boyanın daha koyu renk olması, sonra atılacak boyaların renklerinin ise birbiriyle uyumlu olmasını sağlayacaktır. Battal ebru yapılırken, birkaç farklı renk kullanımı, kıvam artırıcının yüzey gerilimini artıracığından, gerek kâğıtta boyanın akmadan durabilmesi ve kâğıt tekneden sıyrılırken boyanın akıp tekneye karışıp kitreyi kirletmemesi için, boyalara konan öd ve su miktarlarının çok hassas bir şekilde ayarlanması gerekmektedir. Bu hesaplama doğru yapılırsa teknedeki kitrenin temiz kalması ve kâğıt üzerinde rahatlıkla tutunabilen, akmayan bir boya olması sağlanmış olacaktır. Defalarca ebru yapılmış kıvam artırıcının, tekneye ilk döküldüğü gibi berrak ve temiz kalması, ustalık belirtisi olarak nitelendirilmektedir.

Zemin Battal (Hafif Battal), Somaki Battal, Neftli (Ethem Efendi Battalı) Battal, Serpmeli Battal ebru, Tarz-ı Kadim (Eski tarz) Battal ebrusu gibi, battal ebru çeşitleri bulunmaktadır.

1.4.1.1 Hafif Ebru (Zemin Battal Ebru)

Klasik bir ebru çeşidi olan hafif ebrunun, diğer bir adına da “Zemin Ebrusu”dur. Hafif Ebruda amaçlanan, belirgin olmayan, soluk renklerde, Ebru formu elde etmektir.

Geleneksel yöntemlerle hafif ebru yapabilmek için, battal için hazırlanmış tek renk boya alınarak, ayrı ayrı kavanozlara pay edilir. İlk kavanoza az öd, ikinci

kavanoza çok öd ve son kavanozdaki boyaya biraz daha fazla öd ve birkaç damla neft ilavesi yapılır. Bu boyalar, ödü az olandan, çok olana doğru sıra ile ve fırça ile tekne yüzeyine serpilir. Battal formunda, belli belirsiz soluk renkli bir ebru ortaya çıkması sağlanmış olur.

Battal ebruda renklerin canlı olmaması, flu olması isteniyorsa ya kıvam artırıcı çiçek kıvamından daha fazla sulu hale getirilir, bunun içinde kıvam artırıcıya su ilavesi yapılır ya da kıvam artırıcıya dokunulmaz, battal ebru yapılacak boyanın içine fazla miktarda su ve öd konarak, boyanın rengi daha da açılarak, hafif ebru yapılmaya çalışılır.

Hafif Ebru çeşidine, yüzyıllardır hattatlar rağbet etmektedir (Sönmez, 2021, s. 58). Osmanlı döneminde tapu kayıtları, borç senetleri, fermanlar vb. önemli yazılar ahar yapılmayan hafif ebrular üzerine yazılmıştır. Eğer ebrulu kâğıt aharlanmışsa, üzerine yazılacak yazıların silinmesi çok kolay olmaktadır. Kâğıt aharlanmamış ise ebrulu kâğıda yazılan bu yazıların silinmeye çalışılması, Ebru kâğıdının dokusunda, deseninde belirgin bir şekilde tahribata neden olacaktır. Bu nedenle de Osmanlı'da sahteciliğin önüne geçmek maksatlı olarak, ahar yapılmamış hafif Ebrulu kâğıtlar kullanılmıştır.

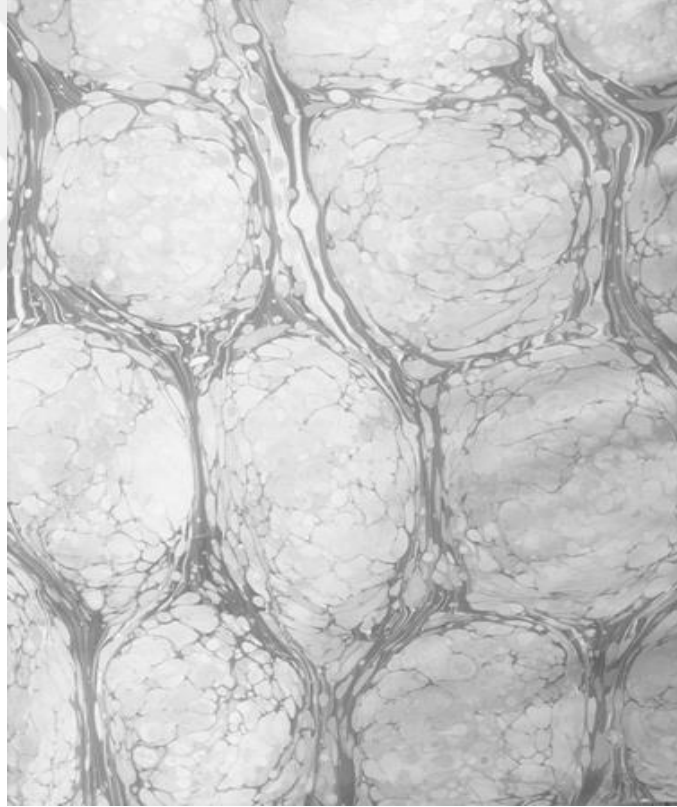

Görsel 78: Hafif ebru örneği, (Can: 2022)

1.4.1.2 Somaki Battal Ebrusu

Tekneye battal formda ebru yapılır. İstenirse de battal ebruya, teknenin boyuna ve enine olmak üzere iki kez gelgit (tarama) Ebru yapılır. Bu battal veya tarama ebrunun üzerine ikinci kat bol ödlü bir renk battal atılır. Ödün çok oluşu bir önceki boyayı sıkıştırması ve büyük boyutlu öbekler şeklini oluştururken, gelgit ebrudan kalan desenin, çizgilenmeler oluşturarak, tıpkı mermer gibi damar görüntüsü oluşturması ile elde edilen bir battal çeşididir.

Ebru sanatında somaki mermer görüntüsü veren ebrulara “Somaki Battal Ebru” denilmektedir (Barutçugil, 2001, s. 91)

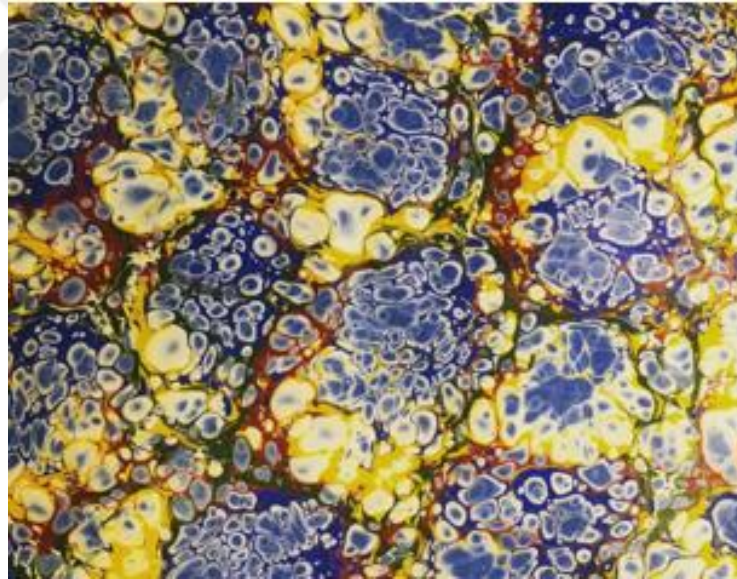
Görsel 79: Somaki battal ebru örneği, (Can: 2022)

1.4.1.3 Neftli Battal Ebrusu (Ethem Efendi Battalı)

Tıpkı tarz-ı Kadim ebruda olduğu gibi, birkaç kat battal ebru yapılır. Yapılan bu battal ebrular üzerine, son kat battal olarak, içine birkaç damla neft, çam terebentini veya parafin katılmış bir boyanın serpilmesi ile meydana gelen ebru çeşidine, Neftli

Battal Ebru denmektedir. Neftli boya yüzeye damlacıklar şeklinde düştüğünde, neftin boya ile karışma miktarı ve neftin etkisi ile boyutlu bir görüntü elde edilmektedir.

Eski üstatlar, neftli battal ebru görüntüsü elde etmek için; portakal kabuğu suyu, incir sütü, marsama (civanperçemi) suyu ve soğan suyu kullanmışlardır(Dere, 2020, s. 21) Neftli battal ebru tarzını, Ethem Efendi sıkça kullandığı için, Ethem Efendi'den sonra bu tarz neftli battal ebrular, Ethem Efendi Battalı olarak isimlendirilmeye başlamıştır. Tıpkı tarz-ı Kadim ebruda olduğu gibi, birkaç kat battal ebru yapılır. Yapılan bu battal ebrular üzerine, son kat battal olarak, içine birkaç damla neft, çam terebentini veya parafin katılmış bir boyanın serpilmesi ile meydana gelen ebru çeşidine, Neftli Battal Ebru denmektedir. Neftli boya yüzeye damlacıklar şeklinde düştüğünde, neftin boya ile karışma miktarı ve neftin etkisi ile boyutlu bir görüntü elde edilmektedir.

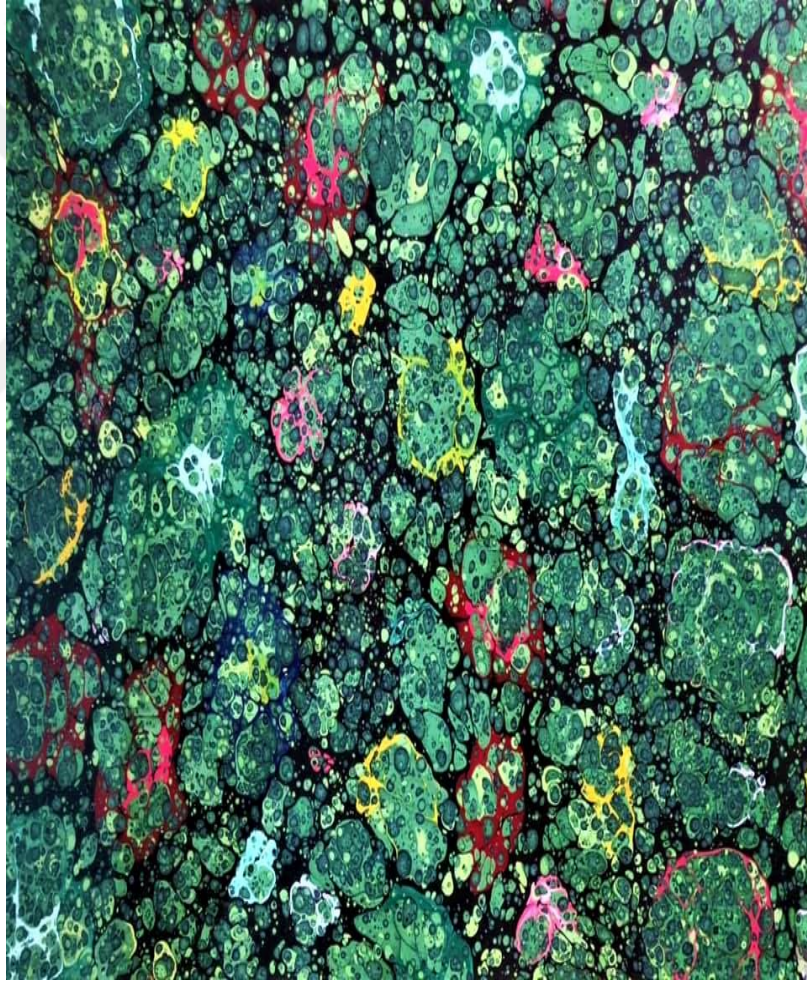
Görsel 80: Neftli battal ebru örneği, (Can: 2019)

1.4.1.4 Serpmeli Battal Ebrusu

Serpmeli Ebru yapılırken ilk önce battal Ebru yapılmaktadır. İster battal ebru, ister şal ebrusu, istenirse de gel-git Ebrusu olsun, yapılmış bu Ebru tarzlarının üzerine son kat olarak, içine neft, çamlıca toprağı, çam terebentini veya parafin konmuş boyaların serpilmesi ile yapılan bu Ebru tarzına, Serpmeli Battal Ebru denmektedir.

Burada bu son kat boya atılırken boya fırçası çok iyi sıkılır, fırçanın dip kısmı kurutulur ve teknenin yarım boy yukarısından, ele sert fırça darbeleri vurularak, tekne yüzeyine petrol boya serpme yapılır. Fırçada boyanın az olmasından dolayı, fırçanın ele sert vurulmasını gerektirmektedir. Bu nedenle de, tekne yüzeyine düşen damlalar nispeten hacimsel olarak küçük olacaktır.

Battal boyaya serpme yapılıyorsa serpmeli battal, şal ebrusuna serpme yapılıyorsa serpmeli şal, gelgit ebrusuna serpme yapılıyorsa serpmeli gelgit ebrusu denmektedir.

Görsel 81: Serpmeli Battal Ebru Örneği, (Can: 2018)

1.4.1.5 Tarz-ı Kadim (Eski Tarz) Battal Ebrusu

Mustafa Esat Düzgünman'ın geliştirdiği bir ebru çeşidi olarak bilinmektedir (Barutçuğil, 2001, s. 87). Öncelikle birinci kat battal ebru yapılır. Tercihen koyu renkli bir boya tercih edilmektedir. Daha sonra battal atılmış bu zemin üzerine, sırayla birkaç renkte battal ebru yapılmaktadır.

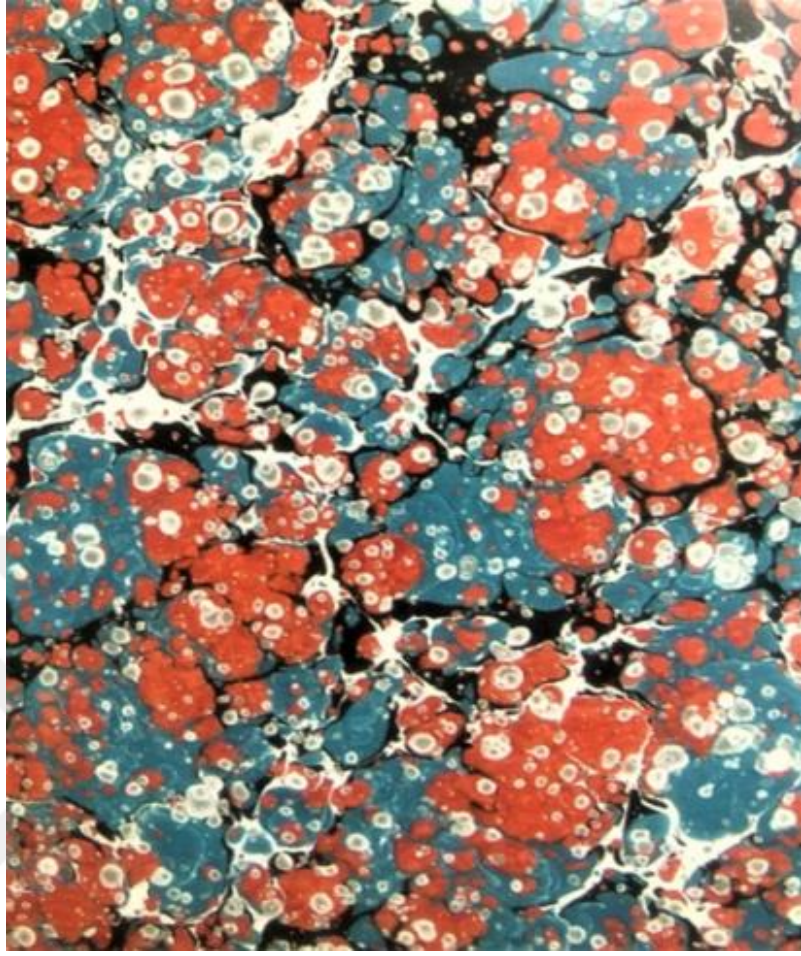

Görsel 82: Tarz-Kadim Battal Ebru örneği

(http://meslek.eba.gov.tr/upload/dk10/Ebru_Atolyesi_10_12.pdf/erişim tarihi:05.06.2022)

1.4.1.6 Mustafa Düzgünman Battal Ebrusu

Birkaç renkte hazırlanmış boyanın, battal olarak tekneye fırça ile serpilmesi, daha sonra gel-git yapılması, bu gel-git ebru üzerine de, iri damlalar halinde battal atılması, son kat olarak da serpme yapılarak ebrunun tamamlanması ile oluşan ebru çeşidine Mustafa Düzgünman Battalı denmektedir(Barutçuğil, 2001, s. 88).

Görsel 83: Mustafa Düzgünman Battal Ebru örneği (Düzgünman:2007)

1.4.2 Gel-Git (Tarama) Ebrusu

Ebru sanatında tarama Ebrusu, yaygın adı ile gel-git Ebru olarak bilinmektedir. Tekneye önce battal Ebru formu yapılmaktadır (Bir kat boya olacağı gibi, birden fazla farklı renklerde battal ebru yapılabilir). Daha sonra biz veya gül dalı gibi malzemeler ile su üzerindeki battal ebru teknenin yanlarına paralel biçimde belli aralıklarla yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya doğru tarama yapılmaktadır. Bu tarama işlemi teknenin bir köşesinden başlayıp, diğer köşesinde son bulacak şekilde sonlanır. İstenirse boyuna taramanın üzerine, yine 2. bir tarama olarak yatay tarama yapılabilir. Gel-git ebru, tekneye paralel yapıldığı gibi, teknede çapraz taramalar şeklinde de yapılmaktadır.

Görsel 84: Gel-Git Ebru, (Can: 2022)

1.4.3 Bülbülyuvası Ebrusu

Bülbülyuvası Ebru yapımında istediğimiz sayıda battal Ebru yapılabilir. Battal Ebru yapıldıktan sonra, biz veya gül dalıyla teknenin bir ucundan başlayıp yana doğru, birbirinden ayrı ve yan yana belli sayılarda bülbülyuvası Ebru formu yapılır. Biz veya gül dalı ile dıştan içe doğru merkezde sonlanacak şekilde sipiralların çizilmesi ile elde edilen Ebru formu bülbülyuvası Ebru olarak isimlendirilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, daireler çizilirken, birbirinin üzerinden geçmeden, merkeze doğru daralan ve merkezde sonlanacak bir şekilde bir sarmal çizmektir. Çok renkli battal kullanımında, görseli yüksek ebrular ortaya çıkmaktadır. Kolay yapılabilen bir ebru çeşididir.

Görsel 85: Bülbülyuvası ebru, (Can:2016)

1.4.4 Şal Ebrusu

Klasik Ebrulardan biri olan Şal Ebruda, yine önce battal ebru yapılır. İster gel-git, istenirse de battal formu üzerine, baştanbaşa S'ler çizilerek, şal deseni elde edilir. Gel-git ebru üzerine şal deseni yapılacaksa, yapılan gelgite ters yönde S'ler çizilerek şal ebru deseni oluşturulmuş olur.

Görsel 86: Serpimeli Şal Ebru, Mustafa Düzgünman, (Dere:2007)

1.4.5 Taraklı Ebru

Klasik bir Ebru çeşidi de taraklı ebrudur. Taraklı ebru yapımında öncelikle battal Ebru yapılmaktadır. İster gel-git yapılsın, istenirse de sadece battal ebru yapılsın, yapılan ebrunun üzerine, tarak dediğimiz Ebru malzemesiyle, yapılan Ebru çeşidine taraklı ebru denmektedir.

Gelgit ebru üzerine tarak ebru yapılacaksa, gelgit ebrunun ters yönü istikametinde tarak yapılır. Taraklar, teknenin boyutuna göre ve farklı aralıklarda, çok miktarda metalden iğneler veya farklı kalınlıklardaki çivi benzeri metallere oluşmaktadır. Birkaç defa tarak çekilecekse, bir kâğıt havlu veya gazete kâğıdı ile metallere kurutulması gerekmektedir. Kurutma işlemi olmaz ise, ebru deseninde beyaz çizgilenmeler oluşacaktır. Avrupa’da eski kitap süslemelerinde, yoğun olarak taraklı ebru görülmektedir.

Görsel 87: 1776 yılına ait taraklı ebru örneği, Tiflis/Gürcistan, (Can: 2014)

1.4.6 Kumlu-Kılçıklı Ebru

Kumlu-kılçıklı olarak bilinen klasik Ebru çeşidinde, Ebru boyası su üzerinde homojen bir yapıda değil de, kumlu bir görüntü verir. Geleneksel Ebruda kullanılan geven bitkisinden elde edilen kitre ile yapılan Ebrularda, kumlu-kılçıklı Ebru formu çok güzel oluşmaktadır.

Sürekli ebru yapılan kitre; boyaların, ödü ve ortamın etkisi ile özelliğini kaybetmeye başlamaktadır. Kitre içine sürekli ödlü boya girmesi, bakteriyel bozulmaya, kitre kıvamının değişimine ve sulanmasına yol açmaktadır. Eski Ebrucular, bu tarz kitre sulandığı ve yoğunluğunu kaybetmeye başladığı için, çiçekli Ebru yapımını bırakır, kumlu-kılçıklı Ebru yapılmaya çalışılmıştır.

Kumlu-kılçıklı ebruda en güzel boya kırılması, Lahor çivideinde olmaktadır. Özelliğini yitirmeye başlamış kitreye, tek renk Lahor çividi damlatılır. Sonrasında birçok defa, boyanın merkezine damla damla boya damlatılmaya devam edilir. Her defasında, Lahor çividi damlatılmış boya dairesel olarak büyür ve su üzerinde boyalar bir birini sıkıştırmaya başlar. İstenilen boyutta bir görüntü elde edildikten sonra, teknenin üzerine bir cam kapatılarak, dış etkilere (tozlardan) korunmuş olur. Bir

müddet bekletilen Lahor çividi, istenilen miktarda kumlu bir görüntü vermiş ise, tekne yüzeyine kâğıt yatırılarak ve desen kâğıda alınmış olur.

Görsel 88: Kumlu-Kılçıklı ebru, (Can: 2016)

1.4 7 Çift-Çok Baskılı Ebru

Çift-çok baskılı ebruda, daha önce yapılmış, kurumuş ebrunun üzerine, ikinci, üçüncü veya daha fazla kat ebru yapılması ile oluşan ebru çeşidine Çift-Çok Baskılı Ebru denmektedir.

Görsel 89: Çift baskı ebru, (Can: 2018)

1.4.8 Koltuk Ebrusu

Hüsn-i hat sanatında sıkça kullanılan bir ebru çeşididir. Hat levhası diye tabir edilen boşluklarda bu tarz ebrular kullanılmaktadır (Ebru, 2010, s. 28). Levha koltuklarında kullanılmak üzere battal zemin atıldıktan sonra yaklaşık 4-7 cm büyüklüğün de aralarında eşit boşluklar kalacak şekilde çiçek veya hatipler yapılmaktadır. Eski dönem koltuk ebrularında, en çok lale ve menekşe kullanılmıştır.

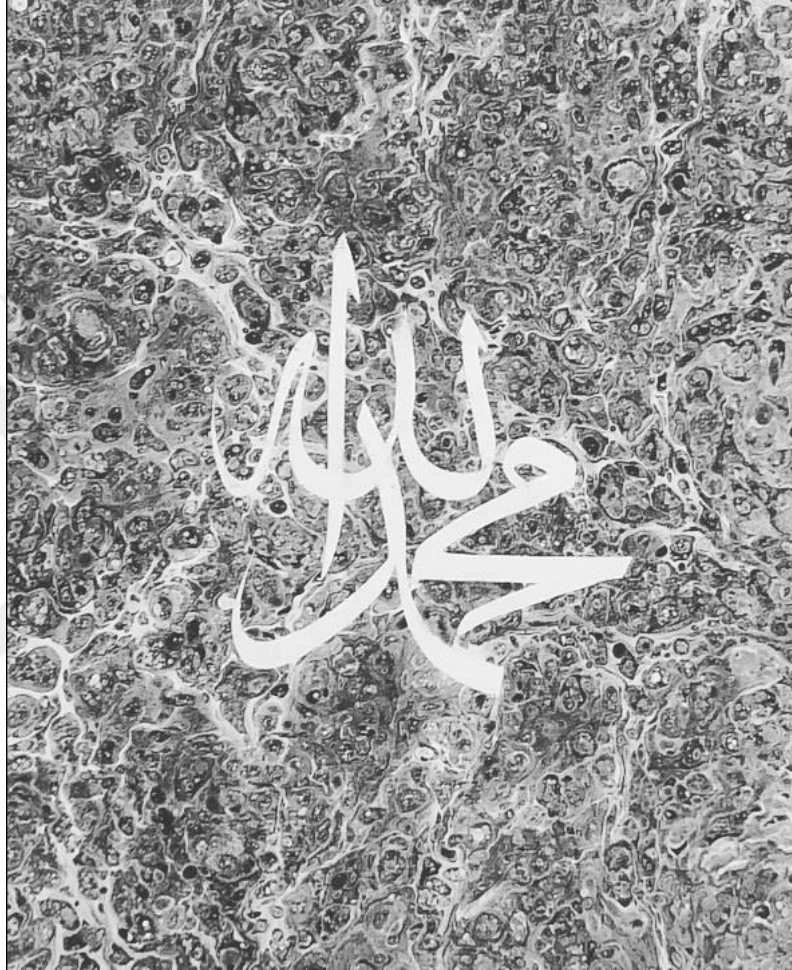
Görsel 90: Necmeddin Okyay Koltuk Ebrusu
<https://tr.pinterest.com/pin/147563325276123262/erişim> tarihi 16.06.2022)

1.4.9 Akkâse Ebrusu

Klasik Ebrunun diğer bir çeşidi olan akkâse ebru tekniğidir. Akkâse ebru tekniğinde, yapılmış ebru kâğıdının üzerine birden fazla Ebru baskısı yapılabilir (Barutçugil, 2001, s. 108).

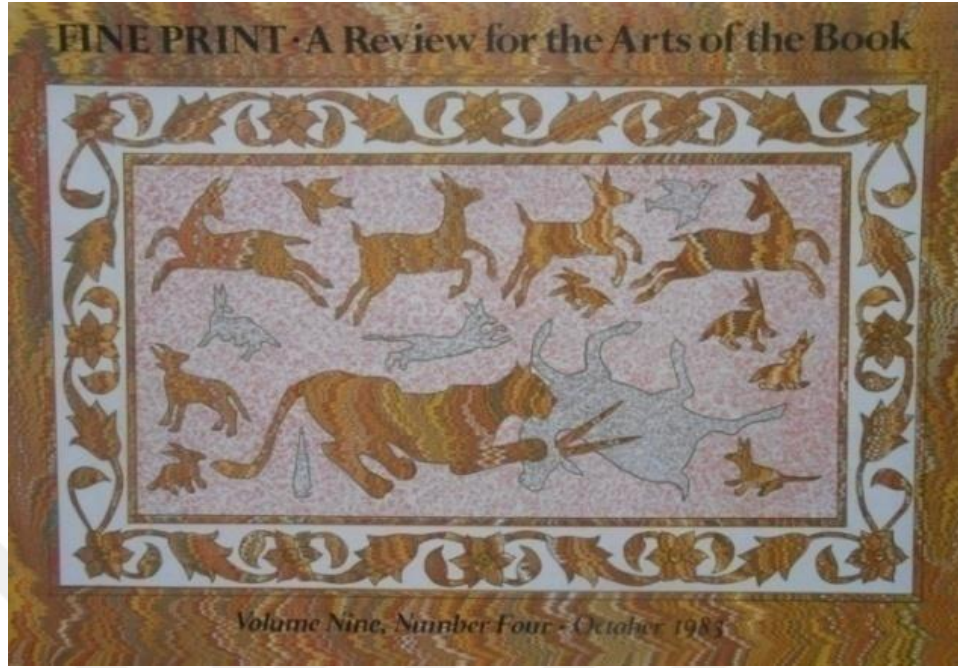
Akkâse tekniğini kullanırken, Arap zıncı kullanılmaktadır (Sönmez, 2021, s. 60). Hat mürekkebi yerine, Arap zıncı ile hat yazılıp, Arap zıncı kuruduktan sonra ise, kâğıdı ebrulamak, akkâse ebru yapımının en bilinen yöntemidir. Arap zıncının sürüldüğü yerler, ebru boyası ile kaplanmadığı için, arap zıncının sürüldüğü renkte kalmaktadır.

Günümüzde akkase ebru tekniği iki yöntemle yapılmaktadır. Birinci yöntemde Arap zankı kullanılarak, ikinci yöntemde kat'ı tekniği ile kâğıt oyma yöntemi ile kalıp çıkartılarak akkâse ebru yapılmaktadır.

Görsel 91: Akkâse Ebru Örneği, (Can: 2012)

Kat'ı yönteminde çıkartılan kalıp genelde hafif ebru diye nitelendirilen ebrulu kâğıda Arap zankı veya hafif yapıştırıcı spreyleyler ile yapıştırılmaktadır. Kalıp yapıştırılmış ebrulu kâğıt ikinci kez ebrulanır ve henüz kâğıt ıslak iken, kalıp hassas bir şekilde yapıştırılan yerden çıkartılır. Kalıbın altı bir önceki kâğıt renginde kalacağından, ebrulanmayacaktır. Bu yöntemle, kalıp yapıştırılarak, hat yazı örneklerinin Ebru sanatında kullanılmasına “Yazılı Ebru” adı verilmektedir.

Görsel 92: Christopher Weimann Akkâse ebru, (<http://cweimannmarbledworks.blogspot.com/erişim> tarihi: 09.04.2022)

Görsel 93: Christopher Weimann Akkâse Ebru Kalıbı. (<http://cweimannmarbledworks.blogspot.com/erişim> tarihi: 08.04.2022)

1.4.10 Hatip Ebrusu

Klasik bir Ebru çeşidi olan Hatip Ebrusu; battal, gelgit, taraklı, bülbülyuvası vb. formlar dışında, teknik olarak çiçekli ebrunun ilk adımı bir Ebru tarzı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kitap ve hat levhalarını süslemede bu tarz ebru çok sık kullanılmıştır.

Hatip Ebru yaparken dilediğimiz zemin ebru uygulanır, sonrasında biz ile damlatma usulü ile iç içe dört beş kat farklı renkler damlatılarak sıralı daireler oluşturulur(Derman U. , 1977, s. 15). Bir metal para boyutunda veya biraz daha büyük olan bu daireler, biz ile şekillendirilir ve hatip ebrusu denilen form oluşturulmaya çalışılır.

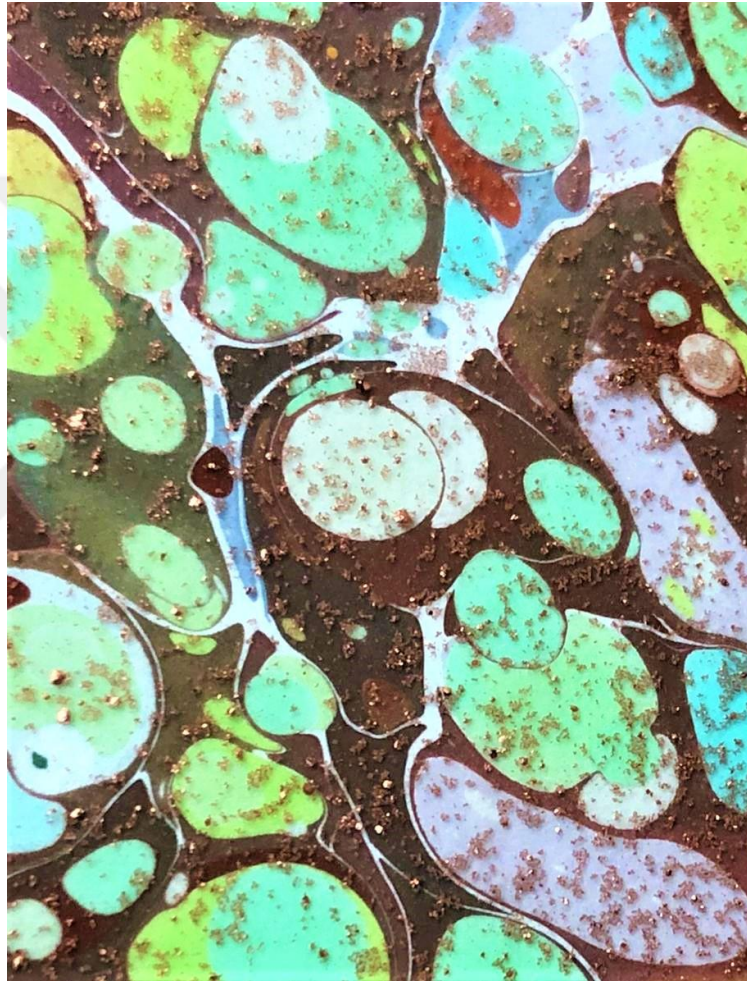
Yürek Hatip, Taraklı Yürek Hatip, Çarkıfelek Hatip, Yıldız Hatip vb. çeşitleri mevcuttur. Hatip ebru formlarının hepsini veya bir kısmı aynı Ebru üzerinde yapmış ise, bu tür Ebru çeşidi de “Hatip-i Mütenevvia” olarak adlandırılmaktadır. Hatip ebrusu, 2. Bölümde “Çiçekli Ebrunun Başlangıcı” konu başlığı altında detaylı olarak anlatılacaktır.

Görsel 94: Hatip Ebrusu çeşitlerinin yapılışı (Barutçuğil: 2001)

1.4.11 Zer-Efşanlı Ebru

Islak ebru üzerine altın tozu serpilmesi ile elde edilen ebru çeşididir. Bir kap içine altın tozu onur, kabın içine birkaç adet nohut konduktan sonra, kabın ağzı gelin tülü gerilerek bağlanır. Islak halde bulunan ebru üzerine tuz serper gibialtın tozu serpilir. Bu tarz ebruya Zer-Efşanlı ebru denilmektedir (Sönmez, 2021, s. 63)

Görsel 95: Zer-Efşanlı Ebru, (Can: 2022)

1.4.12 Tahrirli Ebru

Çiçekli ve hatip ebrularının kenarlarına, ince bir fırça ile kontur çekilmesi ile elde edilen ebru çeşididir. Kontur, altın tozunun öd ile olgunlaştırılmasından elde edilen, altın suyu ile de yapılmaktadır (Sönmez, 2021, s. 63).

Görsel 96: Tahrirli Ebru(Can: 2015)

1.4.13 Zeminsiz Ebru

Ebru sanatında kullanılan zeminsiz ebru, çiçekli ebruda fon olarak kullanılan renkli battal ebrunun yerine, boyasız bir şekilde yapılan ebru çeşididir. Bir kavanoz içine boya yerine su ve öd karışımının konup, fırça yöntemiyle tekneye serpilmesi ile meydana gelen ebru çeşidine “Zeminsiz Ebru” denmektedir.

Görsel 97: Zeminsiz Ebru(Can: 2022)

1.4.14 İspanyol Ebrusu (Dalgalı Ebru)

Geçmişî çok eskilere dayanan bir ebru çeşididir. Diğer bir adı da “Dalgalı Ebru”dur.

İspanyol ebrusu iki tarzda yapılmaktadır. Tekneye battal, gelgitvb. bir tarzda ebru yapıldıktan sonra, ya kâğıdın katlanarak, hafif katlı bir şekilde ebru teknesi yüzeyine yatırılması, ya da ebru teknesinin ebatlarından küçük bir kâğıdı, hareketli bir şekilde tekneye yatırmak suretiyle İspanyol ebru elde edilmektedir (Yavuz Tiryaki, 2006, s. 38)

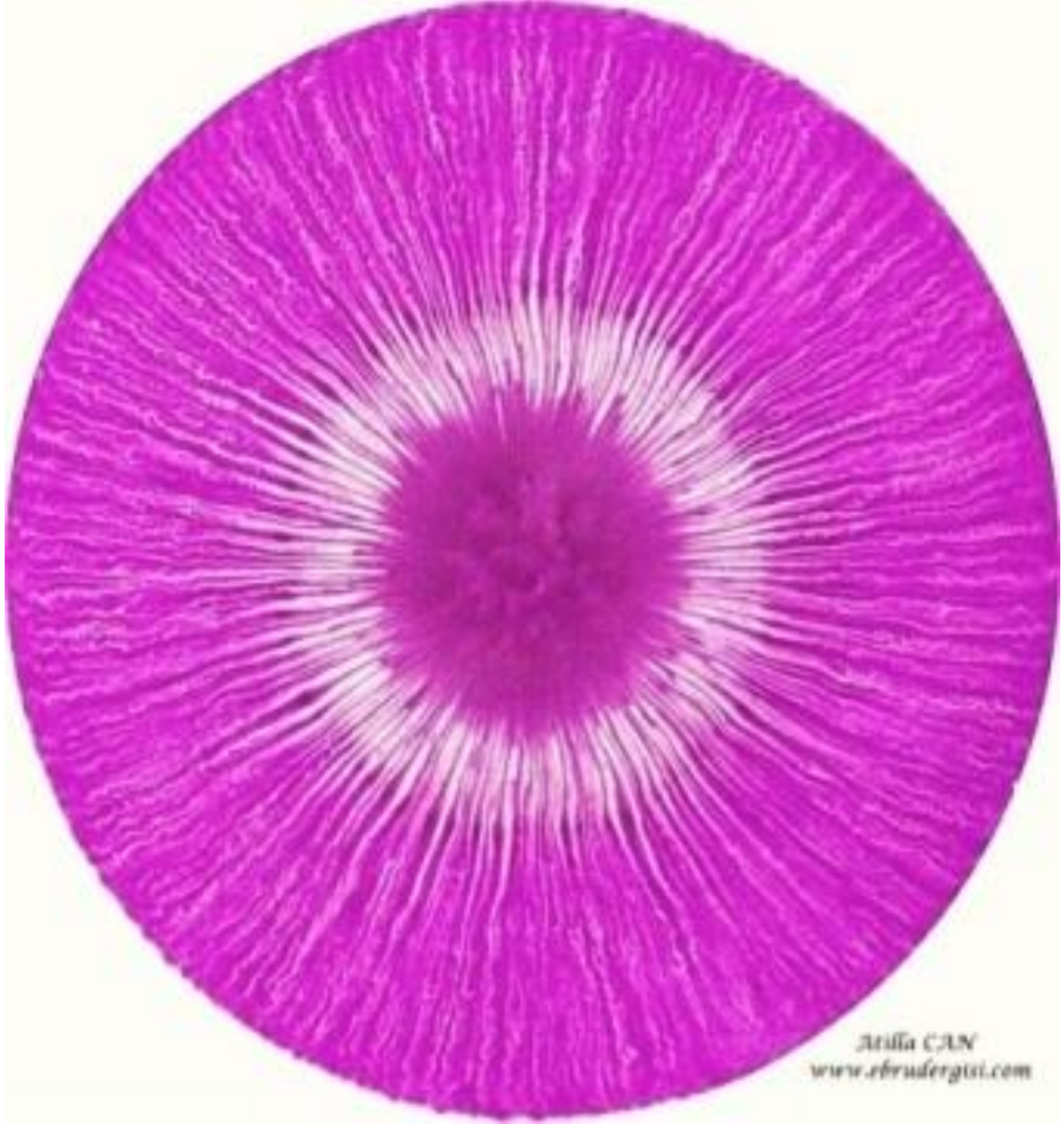

Görsel 98: İspanyol ebrusu, (Can: 2019)

1.4.15 Güneş Ebrusu (Kaplan-Kedi Gözü Ebrusu)

Ebruda kullanılacak boyanın içine; sodyum karbonat, potasyum karbonat ve Potasyum alüminyum sülfat konularak yapılan bir ebru çeşidine Güneş Ebru denilmektedir. Günümüzde bu tip ebruya, Kedi Gözü, Kaplan Gözü gibi isimlendirmelerde bulunulsa da, bu tarz ebrunun gerçek adı “Güneş Ebru”dur.

Kaplangözü Ebruda boyanın içine kimyasallar konduktan sonra tekne yüzeyine damlatılan veya serpilen her boya, merkezden dışa doğru, tıpkı bir ışık gibi ince çizgilenmelerle açılır. Boya akışının yavaşlamaya veya sona ermesi ile desen kâğıda alınır.

Görsel 99: Güneş Ebru, (Can: 2010)

Görsel 100: Güneş Ebru, (Can: 2013)

1.4.16 Çiçekli Ebru

2. Bölümde “Klasik Çiçekli Ebrular” konu başlığı altında detaylı olarak anlatılacaktır.

1.5 Günümüzde Yapılan Ebru Çeşitleri

Kadim bir geçmişe sahip olan ebru sanatı, yüzyıllarca yeni bilgi ve tekniklerin eklenmesi ile gelecek kuşaklara olan yolculuğuna devam etmektedir. Geçmiş dönem de yapılan klasik ebrulardan sonra, ebru sanatında çiçekli formların yapılması, ebru sanatında durağanlığın olmayacağını, hep bir yenileşme ve arayış içinde olunacağını bir kanıtı niteliğindedir. Önce fırça ile sonra biz ile daha sonraları boyanın yapısındaki değişimler ile yeni ve farklı motifler elde edilmiştir. Ebru sanatçısı, gerek boyalarının, gerekse kıvam artırıcının istemeden yapısının değişmesi ile ya da bilinçli olarak boyalarına kimyasallar koyarak farklı tarz ebrular yapmıştır. Kimi zaman doğada gördüğü figürleri su üzerinde çizmeye çalışmış, kimi zaman da gelenek dışı farklı boyalar deneyerek ve yapım tekniğini değiştirerek, farklı desende ebrular elde etmiştir. Bu bölümde günümüzde yapılan ebru çeşitlerine; Figürlü Ebrular, Damlatma Ebru, Hücre Ebru, Modern Ebru, Çakıl Taşı Ebru, Resimli Ebru, Portre Ebru, Dokulu Ebru, Karınca-Tırtıl Ebrusu, Hat Yazılı Ebru, Minyatürlü Ebru, Tezhipli Ebru, Kat’ı ve Ebru Sanatı, Kaligrafi ve Ebru Sanatı, Suminagashi ve Ebrû Sanatı gibi değişik ebru örneklerine yer verilmiştir.

1.5.1 Figürlü Ebru

Ebru sanatında klasik ebru dışında da ebrular yapılmaktadır. Hayvan figürlü ebruda, günümüzde yapılan klasik dışı ebrulardandır. Tekne üzerine boyaların damlatılması ile çok şık tasarımlı hayvan figürleri yapılmaktadır.

Görsel 101: Hayvan figürlü ebru, (Can: 2017)

1.5.2 Damlatma Ebru

Damlatma ebru ile boyutlu görünümlü ebrular elde edilmektedir. Alınan ebru boyası tekne üzerine, periyodik aralıklarla damlatılır. Elde edilen görüntü kâğıda alınır.

Görsel 102: Damlatma Ebru, (Can: 2015)

1.5.3 Hücre Ebru

Ebru boyalarının içine; sodyum karbonat, potasyum karbonat ve alüminyum sülfat konarak, boyanın yapısının bozulması ile elde edilen bir ebru tarzıdır. Boya tekneye damladıktan sonra, tıpkı bir bakteri kolonisi veya hücre gibi görüntü elde edilir.

Görsel 103: Hücre Ebru, (Can: 2010)

1.5.4 Modern Ebru

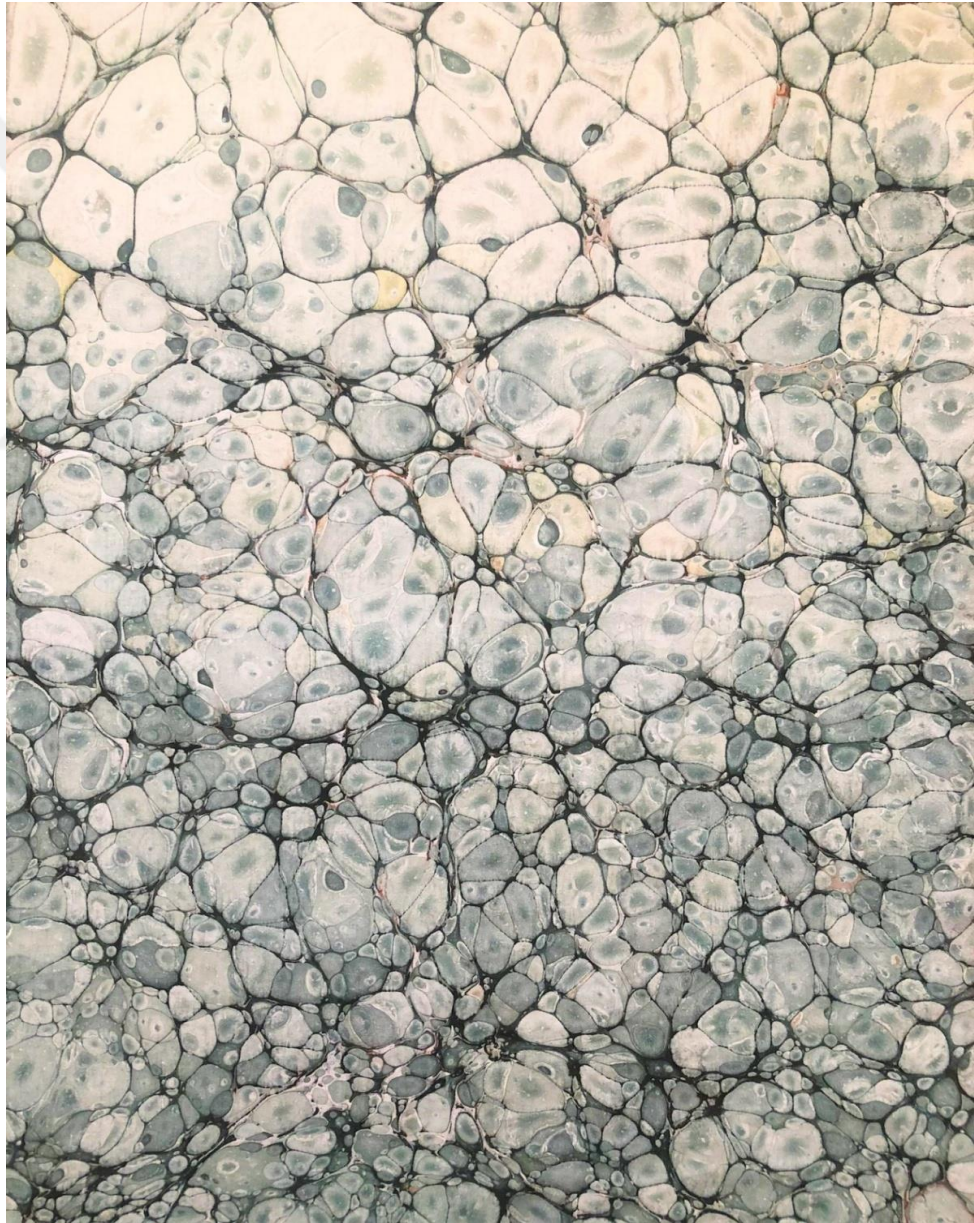
Özellikle fabrikasyon boyaların su üzerine dökülmesi, boyanın su üzerinde yüzerek desen oluşturması ile elde edilen ebru çeşididir.

Görsel 104: Modern Ebru, (Can:2011)

1.5.5 akıl Taşı Ebru

Bol ödlü ve neftli boyaların, dengeli biçimde battal veya damlatma şeklinde tekneye uygulanması ile elde edilen, tıpkı taş görüntüsü veren ebru şekline “akıltaşı Ebru”denir.

Görsel 105: akıl Taşı Ebru , (Can: 2009)

1.5.6 Resimli Ebru

Ebru yapılmış zemin üzerine, resimlerin yapılması ile oluşan ebru çeşididir.

Görsel 106:Resimli ebru,(Can: 2019).

1.5.7 Portre Ebru

Tekne üzerinde, tamamen ebru tekniği kullanarak, biz ile yapılan portre çalışmasıdır.

Görsel 107: Portre Ebru, Mustafa Kemal Atatürk (Can:2006) ve Mehmet Akif Ersoy(Can: 2015).

1.5.8 Dokulu Ebru

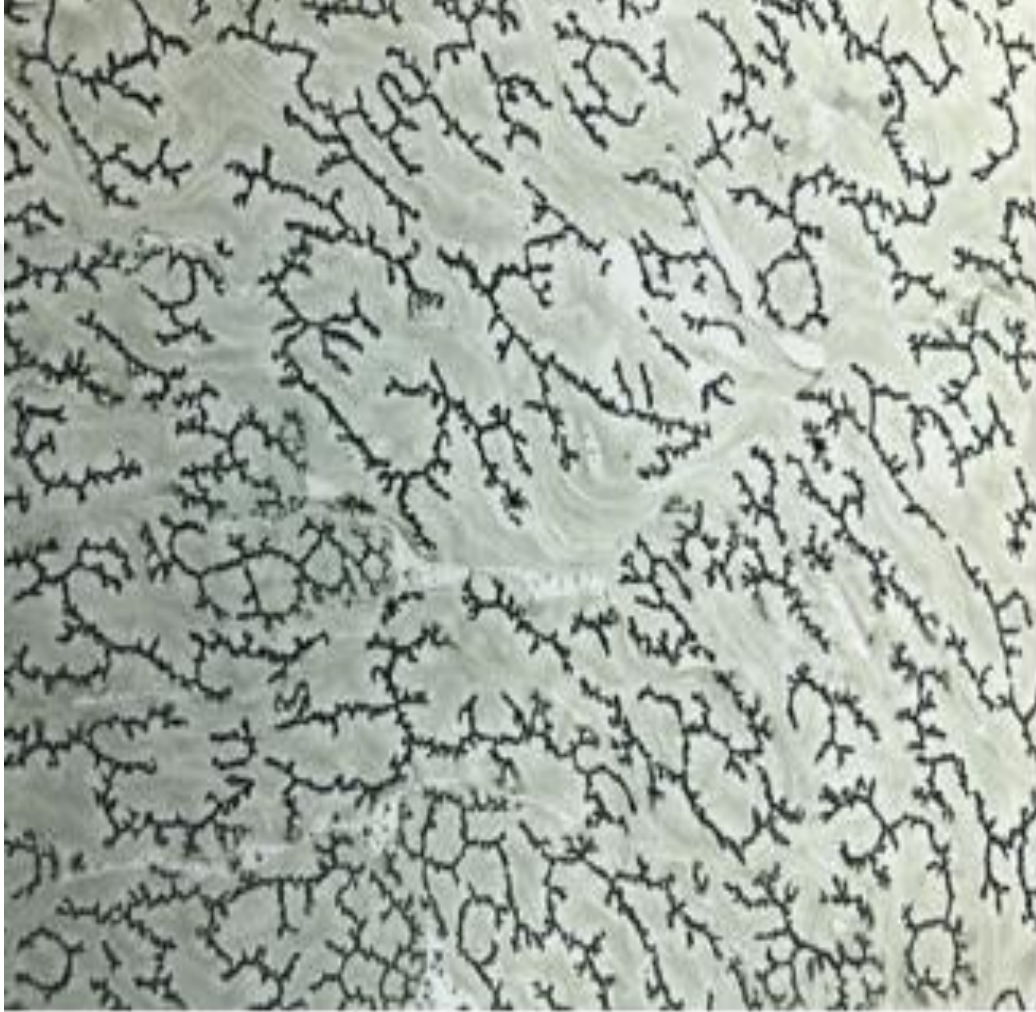
Ebru yapımında kullanılan boyaların içine kimyasal maddeler konarak yapısı bozulur. Homojen olan boya niteliğini kaybeder. Bu boya ile yapılan ebrularda, dokulu bir görüntü elde edilmektedir.

Görsel 108: Dokulu Ebru, (Can: 2013)

1.5.9 Karınca, Tırtıl Ebrusu

Türkiye’de Osman Şimşek’in uyguladığı bir yöntemdir. Yine Ebru boyasında kimyasal maddeler kullanılarak, boyaların kırılması sağlanır. Boyalar kendi aralarında tıpkı bir karınca ya da tırtıl gibi kümeleşirler.

Görsel 109: Karınca, Tırtıl Ebrusu (Can: 2018)

1.5.10 Hat Yazılı Ebru

Ebru yapılmış zemin üzerine, hat yazılması ile oluşan ebru çeşididir.

Görsel 110: Hat yazılı ebru, (Çalışır:2020)

1.5.11 Minyatürlü Ebru

Ebru yapılmış zemin üzerine, minyatürlerin yapılması ile oluşmaktadır.

Görsel 111: Minyatürlü ebru, minyatür (Süsoy: 2015), ebru (Can:2011).

1.5.12 Tezhipli Ebru

Ebru yapılmış zemin üzerine, tezhip yapılması ile oluşmaktadır.

Görsel 112: Tezhipli Ebru, tezhip (Üçer:2022), ebru (Can:2022).

1.5.13 Kat'ı ve Ebru Sanatı

Ebru yapılmış kâğıtlar kesilerek, başka bir yere yapıştırılması ve desen oluşturulması ile oluşan Ebru çeşididir.

Görsel 113: Kat'ı Ebru, (Konak: 2017)

1.5.14 Kaligrafi ve Ebru Sanatı

Ebru üzerine kaligrafik yazıların yazılması ile elde edilen ebru çeşididir.

Görsel 114: Kaligrafi ve ebru, kaligrafi (Ünver:2022), ebru (Can:2022)

1.5.15 Suminagashi ve Ebru Sanatı

Japon suminagashi sanatı yapılmış kâğıt üzerine Ebru yapılması ile elde edilir.

Görsel 115: Suminagashi ve ebru sanatı, suminagashi (Ploeg :2012), güneş ebrusu (Can: 2017).

1.6 Ebrunun Tarihçesi ve Ebru Sanatçıları

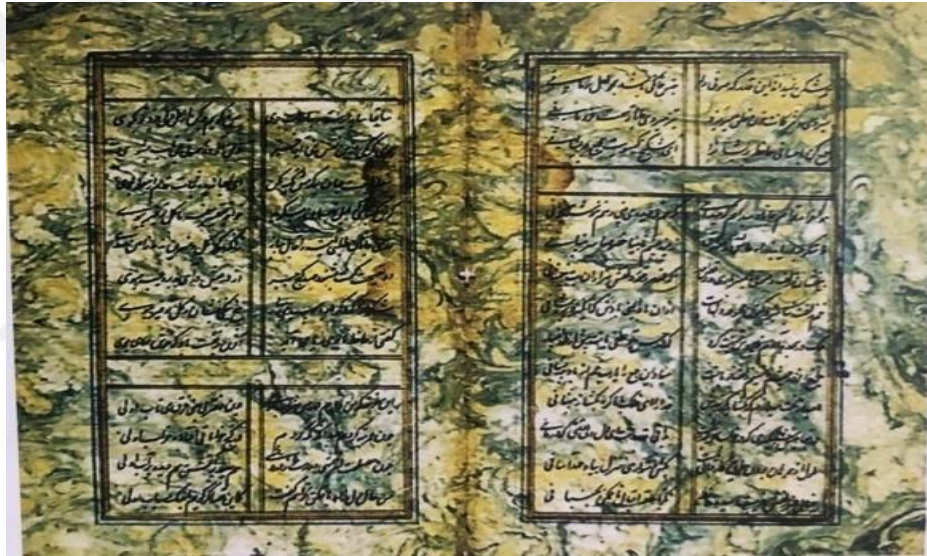
Günümüzde bile, Ebru sanatı hakkındaki yazılı kaynaklara bakıldığında, halen doğru ve net bilgilere ulaşılamamaktadır. Kaynaklar incelendiğinde ebruculuk ilk kez nerede, hangi tarihte, kimler tarafından yapılmaya başladı kesin olarak bilinmemektedir (Sönmez, 2021, s. 15).

Kâğıt süsleme sanatı olarak bilinen Ebru sanatı örneklerine bakıldığında, geçmiş dönemde hat ve cilt sanatına yardımcı bir sanat olduğu görülmektedir. Tarihi el yazması kitapların kapaklarında, yan kâğıtlarında, hat yazı pervazlarında, kıt'a yazılarında hafif ebru tarzına rastlanmaktadır (Özçimi, 2010, s. 13).

Tarihi el yazması kitaplar, yüzyıllar içinde yıpranarak günümüze kadar gelmiş olup, belli dönemlerde de kitaplarda cilt tamiri yapılmış olma ihtimalinden dolayı da, kitabın tarihine bakılarak, bu kitaplarda kullanılmış olan Ebruların tarihini tespit etmek pek mümkün gözükmemektedir. Günümüz dönem ebrucuları, ebrularının üstüne veya

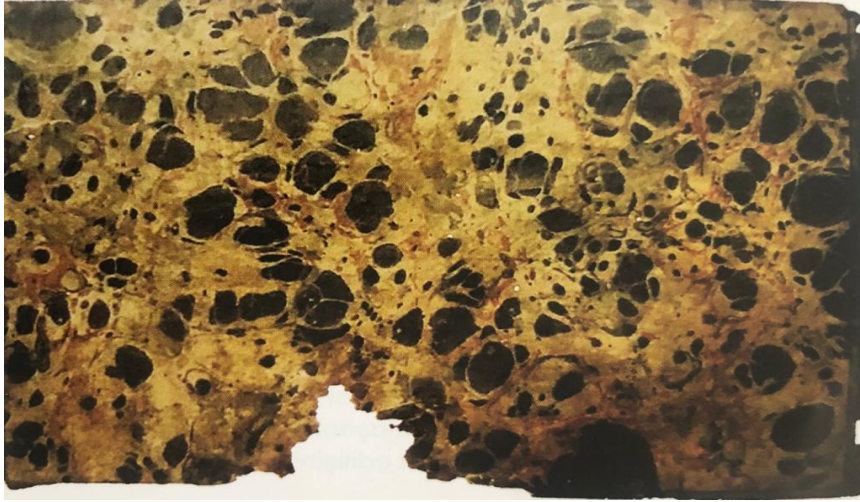
arkasına isim, tarih, imza atmaktadır. Geçmiş dönem Ebrularında; tarih, kişi ismi ve imza bulunmadığından ebru ile süslenmiş kitabın tarihine bakarak, tarih tespitinde bulunmak, doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Ancak, bir ebru üzerine hat yazılmış ve tarih belirtilmiş ise, ebrunun yapım tarihini göstermesi açısından bir belge niteliği taşımaktadır. Çok renkli olmayan, hafif ebru diye nitelendirilen ebrular üzerine hattat tarafından yazılmış tarihler, ebrulu kâğıdı tarihlendirme adına çok önemli bir kaynak niteliğindedir (Elhan, 1998, s. 1).

Bilinen en eski ebru örneklerinden biri Şeyh Sadi Şirazi'nin 1500'lü yıllara ait olan, "Gülistan"adlı eseridir. Sayfa zeminleri ebrulu olana bu eser, Süleymaniye kütüphanesi, Yazma Bağışlar bölümündedir.

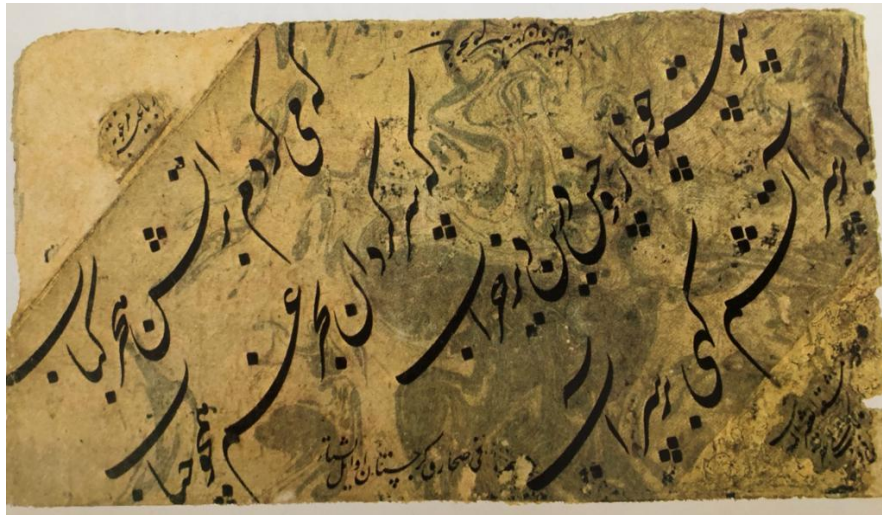
Görsel 116: Şeyh Sadi Şirazi, Gülistan adlı eseri, (Sönmez: 2021).

Ebru sanatı tarihi, araştırma ve yazılı kaynak eksikliği nedeniyle, her an, yeni bir bilgi ile karşılaşılabilmektedir. Bu durumda, değişime uğrama ihtimali vardır. En çok merak edilen konuların başında, hiç şüphesiz ki, yapılan ilk ebrunun nasıl ve nerede olduğu konusudur. Kaynaklar tarandığında, üzerinde 1539 tarihi yazan "Gûy-i Çevgan" adlı eserin ilk ebru örneklerinden olduğu görülmektedir. Topkapı Sarayı'nda bulunan bu eserin Arif'iye ait olduğu bilinmektedir (Dere, 2020, s. 28). İranlı şair Ârif'inin bu mesnevisi, ebru tarihlendirilmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Çünkü bu eserin, her yaprağının kenarında ebru olduğu görülmüştür. Bu eser, halen Topkapı Sarayı Müzesi arşivinde bulunmaktadır (Çakan G. , 2019, s. 12)

Görsel 117: Guy-i Çevgan –Arifi’nin Kat-ı Divanı, 1539-1540, (Sönmez: 2021)

Tarihlendirme adına önemli kaynaklardan biri, 1554 tarihli olduğu bilinen çok eski bir Ebrulu kâğıttır. Malik-i Deylemi tarafından Gürcistan’da yazılmış olan bu Talik kıt’ada, hat zemininde Hafif Ebru kullanılmış olup, kâğıdın tarih kaydı tespitinin doğruluğu ise, kıt’ada geçen Arapça yazılmış tarihten anlaşılmaktadır (Elhan, 1998, s. 1).

Görsel 118: Hafif Ebru üzerine Ta’lik Kıtâ, Mâlik-i Deylemî, 1554, (Derman: 1977)

1595 tarihli, Fuzuli'ye ait olan “Ermişlerin Bahçesi” anlamına gelen “Hadikatü's Süeda” eserin zeminin de ebrulu olduğu bilinmektedir. Bu kitapta kullanılan ebruların, “Tertî-i Risâle-i Ebrî” de Şebek lakabıyla anılan, Şebek Mehmet Efendi'ye (?-1608) ait olduğu bilinmektedir. Kitabın sayfaları arasında, üç adet Hafif Ebru kullanılmıştır(Sönmez, 2021, s. 20)

Görsel 119:Hadikatü's Süeda (Ermişlerin Bahçesi) 1595, (Sönmez:2021).

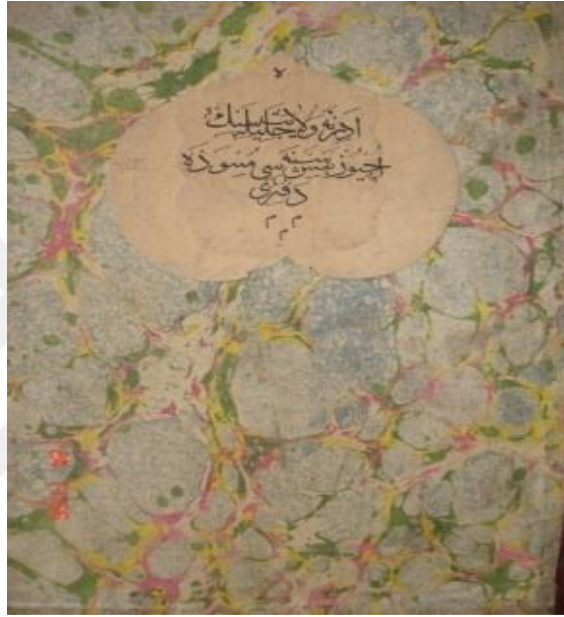
Ebru tarihsel süreç içinde; Ebre (Çağatayca), Ebr ya da Ebri (Farsça), Ebru (Farsça), Âbrû (Farsça), Abar (Hintçe) gibi benzer kelimelerle adlandırılmıştır (Arıtan, 2002, s. 520-521)

Yaygın düşüncenin, Ebru sanatının Çağatay bölgesi olan Buhara'da doğduğunu, oradan ipek yolu üzerinden da İran'a geçtiğini, yine İran üzerinden Anadolu topraklarına girdiğinden bahsedilmektedir. Bu sanatın sadece topraklarımız da kalmayarak, Avrupa topraklarına da ulaştığı ve Avrupa'da yine Ebru sanatına farklı isimlendirmeler yapıldığı bilinmektedir. Almanların, Fransızların, Amerikalıların ebru kâğıdına Türk Mermer Kâğıdı, Arap coğrafyasında ise Ebru sanatına damarlı kâğıt manasına gelen “Varaku”’ul- Mücezzâ” olarak adlandırıldığı bilinmektedir (Arıtan, 2002, s. 521).

Günümüz Orta Asya coğrafyasında, Buhara ve Semerkant bölgelerinde halen (2022) Ebru sanatı için “Bahar Bulutu” tabiri kullanıldığı görülmektedir.

Ebru sanatının tarihsel geçmişine bakıldığında, sıkça karşımıza çıkan husus, Ebru sanatının daima, hüsn-i hat sanatımıza yardımcı bir sanat niteliğinde olduğu görülmektedir. Cilt sanatında Ebrulukağıtların, kitap kapaklarının içlerini, dış kabını veya hüsn-i hat yazı levhalarının kenarlarını (bu tarz Ebruya “koltuk Ebrusu” da denmektedir) bordür olarak süslemek maksatlı kullanıldığı görülmektedir.

Ebru sanatının ciltcilikte “Çarkûşe Cilt” olarak, kitap süsleme sanatı olarak kendine büyük bir yer edinmiş olduğu görülmüştür (Türkmenoğlu, 1999, s. 4).

Görsel 120: Osmanlı Arşivinde bulunan, Edirne Vilayeti 1305Senesi(Hicri) Müsvedde Defteri, Battal ebrulu kapak (Ertan: 2022).

Ancak günümüze bakıldığında, ebru sanatı kullanımının sadece kitap süsleme ve hat sanatına yardımcı bir nitelik ile sınırlandırılmadığını, birçok alanda ebru sanatının yaygın olarak kullanılmakta olduğunu, yardımcı bir sanat konumundan çıkıp, bağımsız ve evrensel bir sanat olma yolunda ilerlediği, dünyanın birçok ülkesinde çerçevenip duvarlara asılır vaziyete geldiği görülecektir.

Ebru sanatı, usta-çırak yöntemi ile ve yapım sırları saklanarak yüzyıllarca yolculuğuna devam etmiştir. Usta-çırak öğrenim sisteminde, çırak ustanın bilgilerini sözlü olarak almakta ve uygulamalarla bu sanatı öğrenmeye çalışmaktadır. Ebru sanatının, sözlü ve uygulamalı bilgilerinin asırlarca kişiden kişiye aktarılması sebebiyle, Ebru sanatı ile ilgili yazılı kaynaklara rastlamak pek mümkün olmamıştır.

Ebru sanatının, sözlü bir şekilde aktarım şekli ve yazılı kaynak eksiklerini, bir nebze de olsa, Tertib-i Risale-i Ebrî adlı eserin giderdiği görülmüştür. Tertib-i Risale-i Ebrî adlı eser incelendiğinde, tarihsel kaynak yoksunluğu adına, bu eserin çok önemli bir yere sahip olduğu anlaşılabacaktır. 1608’lü yıllarda yapılan Ebru sanatına ait bilgileri toparlaması, bir araya getirmesi açısından Tertib-i Risale-i Ebrî’nin, çok önemli bir kaynak niteliğinde olduğu da görülmektedir (Elhan, 1998, s. 1-2).

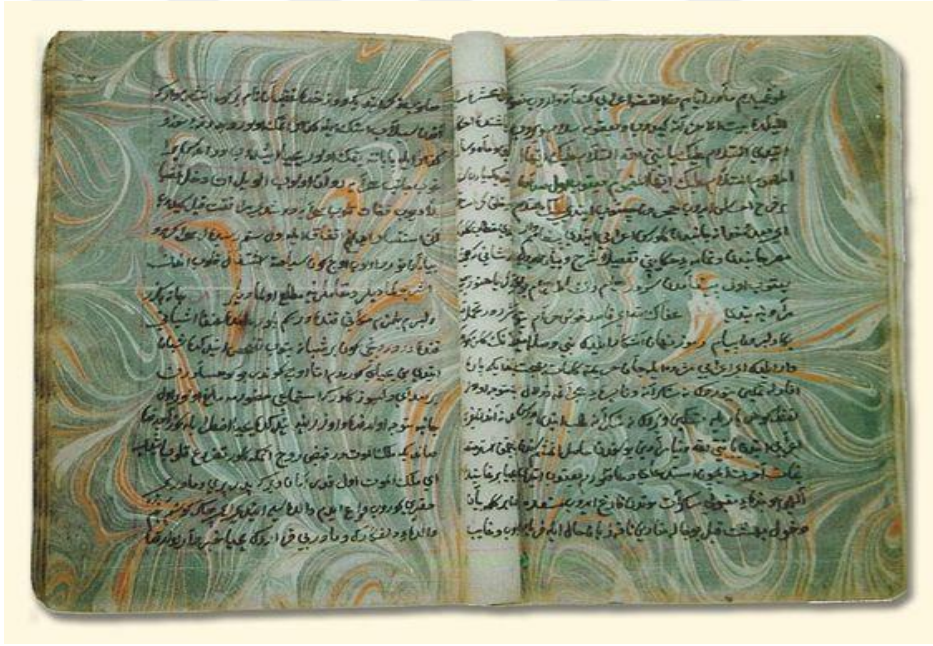
Görsel 121: Tertib-i Risale-i Ebrî.(Toktaş: 2012).

Ebru sanatı tarihinin günümüzde bile, halen doğru bilgilere ihtiyacı olduğu kanaati yaygın gözükmemektedir. A.Erdoğan Vata’ya göre; Alman asıllı Rus doğu bilimci, Türkolog Vasili Vasilyeviç Radlof’un, 1902 Anavkazılarında, ebrulanmış keçe bulunduğu ve bu buluşla ebru tarihinin M.Ö. 500 tarihine kadar geri gidebileceğini, ilgili örneğin Saint Petersburg’daki, State Hermitage Museum’un depolarında bulunduğunu ve bu konunun araştırılmaya değer bir unsur olduğu belirtilmektedir (Sönmez, 2021, s. 17).

Tarihimizde bilinen ebru santçıları; Şebek Mehmet Efendi, Hatip Mehmet Efendi, Şeyh Sadık Efendi, Hezarfen İbrahim Edhem Efendi, Nafiz Efendi, Hattat Mehmet Sâmî Efendi, Şeyh Aziz Efendi, Abdulkadir Kadri Efendi, Bekir Efendi, Hezarfen Mehmed Necmeddin Okyay, Sami Okyay, Sacid Okyay, Mustafa Esat Düzgünman’dır.

1.6.1. Şebek Mehmet Efendi

Ebru tarihine bakıldığında, Ebru sanatı icracılarının başında Mehmet Efendi (16.yy.) isminin ön plana çıktığı görülmektedir. Ebru tarihinde lakabı Şebek olan, Mehmet Efendinin en eski ebrucu olduğu ve bu Ebrucunun doğum tarihini ve kim olduğunu belirtir detaylı bilgilerin olmadığı, yine Tertib-i Risale-i Ebri’de Mehmet Efendi’ye rahmet okunduğundan, bu eserin yazıldığı tarih olan 1608’den evvel vefat etmiş olduğu anlaşılmaktadır. Yine, Türk Divan Şairi Fuzuli’nin “Hadikatü’s Süeda” adlı eserinin yazma kopyalarında da, Mehmet Efendiye ait olduğu bilinen ebruların olduğu bilinmektedir (1595). Böylelikle de, Şebek Mehmet Efendi’nin tahmini olarak 1595 – 1608 tarihleri arasında vefat ettiği öngörülmektedir (Derman, 1977, s. 29).

Görsel 122: Şebek Mehmet Efendi, “Sayfa Zemini Şal Ebru”.
(<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/275409/erişim> tarihi: 05.06.2022).

1.6.2 Hatip Mehmet Efendi

Türk Ebru tarihinde önemli bir yere sahip olan Hatip Mehmet Efendi (Ö.1773), Ayasofya Camii’nin geçmiş dönemde hatipliğini yaptığı için “Hatip” olarak anılmaktadır. Ebru sanatı tarihinde, “Hatip Ebrusu” olarak nitelendirilen, Ebru çeşidi ile bilinmektedir.

Hatip Mehmet Efendi ebruculuk dışında hat sanatı ile de ilgilenmiş olup, sülüs ve nesih dersleri aldığı bilinmektedir. Çiçekli Ebrunun başlangıç formu diyebileceğimiz tarzda Ebrular yapmıştır. Mehmet Efendi'nin; yürekli hatip Ebru, taraklı yürek Ebru, çarkıfelek Ebru, yıldız Ebru gibi Ebru çeşitleri mevcuttur. Hatip Ebrudan esinlenilerek, hatip formlarının hepsini veya bir kısmını aynı Ebru teknesi üzerinde yapılması işlemine ise ‘‘Hatip-i Mütenevvia’’ olarak denmektedir (Derman, 1977, s. 30).

Hatip Mehmet Efendi'nin hangi yıl doğduğu bilinmemektedir. Rivayete göre, 1773 yılında Sirkeci yangınında yanan evinden ebrularını kurtarmak isterken evine girmiş ve o evden sağ çıkmadığı, yanarak can verdiği kaynaklarda geçmektedir (Dere, 2020, s. 7).

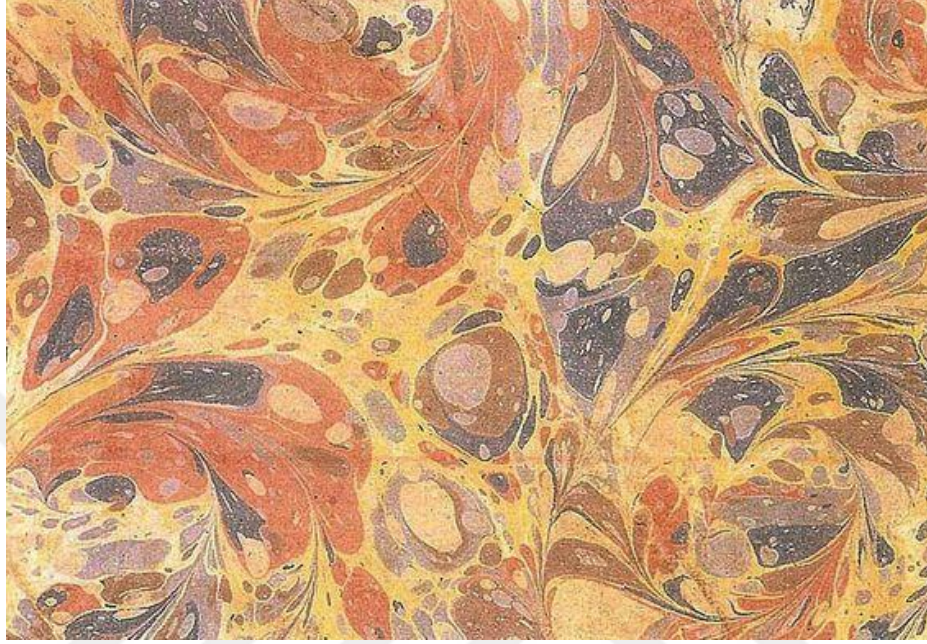

Görsel 123: Hatip Mehmet Efendi Ebrusu, (<https://www.wikiart.org/en/hatip-mehmed-efendi/eburu-4/> erişim tarihi: 01.06.2022).

1.6.3 Şeyh Sadık Efendi

Şeyh Sadık Efendi (Ö.1846) Buhara doğumlu olup, ebru sanatını iki oğlu, Edhem Efendi ve Nafiz Efendi' ye öğrettiği bilinmektedir. Şeyh Sadık

Efendi'nin vefat yılı 11 Temmuz 1846 olarak yazılı kaynaklarda geçmektedir (Derman, 1977, s. 31)

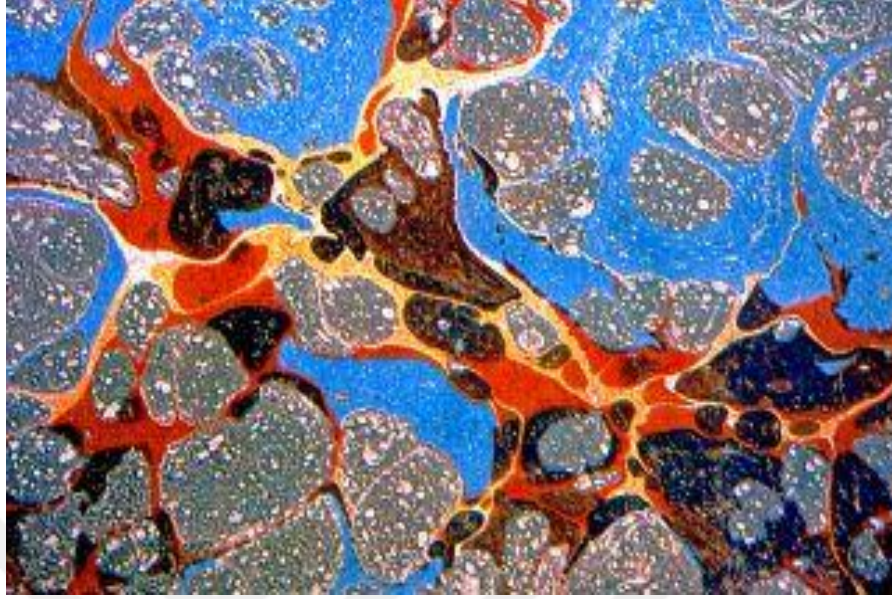

Görsel 124: Şeyh Sadık Efendi Ebrusu, (<https://tr.pinterest.com/pin/59672763791206179/> erişim tarihi: 01.04.2022)

1.6.4 Hezarfen İbrahim Edhem Efendi

HezarfenEdhem Efendi (Ö.1904), Üsküdar Özbekler Tekke'sinin şeyhlerindendir (Dere, Yeni Başlayanlar İçin Ebru Sanatı, 2020, s. 7). Babası da Özbekler Dergâhının şeyhi Sâdık Efendi'dir (ö. 1846).

Hezarfen Edhem Efendi, marangozluk, ahşap doğramacılık, oymacılık, mühür kazıma sanatı (hakkâklık), dökmecilik, tesviye, demir, makine ve dokuma konularda bilgi sahibi olduğundan Hezarfen olarak anılmaktadır. Ayrıca Hazarfen Ethem Efendi, ileri yaşlarında hat sanatı ile ilgilenmiş ve hat icâzeti de almıştır. Hezarfen Edhem Efendi'nin ebru hocası babasıdır. Edhem Efendi hem ebruculuğu, hem icra etmiş, hem de ebru sanatının devamı adına da çırak yetiştirmiştir. Hazarfen Edhem Efendi'nin, ebru sanatı için büyük bir öneme sahip olan M. Necmeddin Okyay'ı yetiştirerek, Türk Ebru sanatına kazandırması, sanat tarihimiz açısından çok önem arz etmektedir. (Derman, 1977, s. 32).

Görsel 125: HezarfenEdhem Efendi Battal Ebrusu, (<https://islamansiklopedisi.org.tr/edhem-efendi-hezarfen/> erişim tarihi:19.03.2022).

1.6.5 Nafiz Efendi

Nafiz Efendi (19.yy.Hezaerfen İbrahim Edhem Efendi'nin kardeşi olup, yine kardeşi gibi ebru sanatını babası Şey Sadık Efendi'den öğrenmiştir (Sönmez, 2021, s. 30).

1.6.6 Hattat Mehmet Sâmi Efendi

Hattat Mehmet Sâmi Efendi (1838-1912) 19. yüzyılın en önemli hattatlarından. Ebru sanatını, yakın arkadaşı olan Edhem Efendi'den öğrenmiştir (Sönmez, 2021, s. 30).

1.6.7 Şeyh Aziz Efendi

HazarfenEdhem Efendi'den ebru dersleri almıştır. Hüsn-i Hat konusunda yetenekli olan Şeyh Aziz efendi'nin 1871 doğumlu olduğu bilinmektedir (Ö.1934) (Turan B. k., 2019, s. 13).

1.6.8 Abdulkadir Kadri Efendi

Abdulkadir Kadri Efendi (1875-1942) Hazarfen Ethem Efendiden ebru dersleri almıştır. Ebru sanatını, hocası Ethem Efendi gibi meslek olarak yapmadığı bilinmektedir.

Aynı zamanda Kadıköy Osmanağa Camii imam ve hatipliğini yapmış olan Abdulkadir Kadri Efendi'nin, Nemeddin Okyay'ın yakın arkadaşı olduğu bilinmektedir(Sönmez, 2021, s. 30)

1.6.9 Bekir Efendi

Bekir Efendi (1850-?) İstanbul Beyazıt'ta bulunan Kâğıtçılar Çarşısı'nda sattığı battal ebrularla tanınmaktadır. Devrin resmi dairelerinde, kullanılmakta olan resmi defterlerin üzerine, adına A-li Gorna'da denilen, Avrupa'dan gelen dayanıklı ebru kâğıdı ile yapılan ebruların Bekir Efendi'ye ait olduğu bilinmektedir (Sönmez, 2021, s. 31).

1.6.10 HezarfenMehmed Necmeddin Okyay

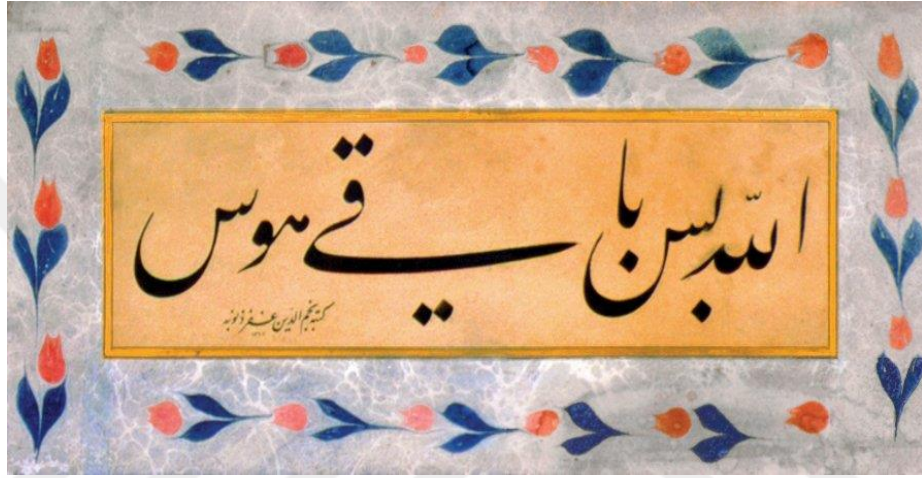
Hezarfen Mehmed Necmeddin Okyay (1883-1976) hat mürekkebi yapımı, aharcılık, okçuluk, gül yetiştiriciliği, cilt sanatı, hüsn-i hat sanatı vb. alanların yanı sıra, ebruculuğu da meslek edinmiş önemli bir sanatkârdır (Derman, 1977, s. 40).

Birçok uzmanlık sahibi olan Necmeddin Okyay'da "Bin Maharet Ehli" manasına gelen Hazarfen lakabı ile anılmaktadır. Kaynaklara bakıldığında, Ebru sanatında ilk çiçek denemeleri ve Arap zankı ve kat'ı sanatını kullanarak, "Yazılı Ebru" diye adlandırılan ebru çeşidini yapmış kişinin, Mehmed Necmeddin Okyay olduğu görüşü mevcuttur. Ayrıca, kadim geçmişe sahip ebru sanatında, Mehmet Necmeddin Okyay döneminde, çiçekli ebruların yapılmaya başlanması, Türk Ebru sanatının istikameti adına, önemli bir kırılma noktası olmuştur.

Hatip Mehmet Efendi'nin, ebru sanatı için yaptığı gayretlerden sonra, çiçek motifleri ile ilgilenen, ebru sanatında farklılaşmanın öncülüğünü yapan Necmedin Okyay; lâle, karanfil, menekşe, gelincik, sümbül, gonca gül gibi çiçekleri ebru sanatına kazandırmıştır (Sönmez, 2021, s. 33). Bu hamle ile Ebru sanatı, daha önceden olduğu

gibi, sadece yazma kitaplarda ve hüsn-i hat levha kenarlarında kullanılmamış, tek başına müstakil bir sanat olma yolunda ilerlemiştir.

Mehmed Necmeddin Okyay'ın iyi bir Ebrucu olmasının yanısıra, aynı zamanda iyi bir hüsn-i hat sanatçısı da olduğu bilinmektedir. Okyay'ın, Ebru sanatına katkıları azımsanmayacak ölçüdedir. Denilebilir ki Necmeddin Okyay, Ebru sanatının önünü ve ufkunu açan çok kıymetli bir sanatkârdır (Derman, 1977, s. 40).

Görsel 126: Mehmed Necmeddin Okyay Ebrusu, Celi ta'lik levha, Mimar Sinan Üniversitesi Kütüphanesi. (<https://islamansiklopedisi.org.tr/okyay-mehmed-necmeddin/> erişim tarihi:01.05.2022).

1.6.11 Sami Okyay

Sami Okyay (1910-1933), Hezarfen Mehmet Necmettin Okyay'ın oğludur. Dolayısıyla basından ebru dersleri almıştır. Henüz 23 yaşındayken hayata gözlerini yuman Sami Okyay bu kısa süre zarfında çok güzel eserler üretmiştir.

Farklı denemeleri ile bilinen Sami Okyay, babası gibi şemse tarz ciltcilik, tezhip sanatı, oyma (hak) sanatı ile de ilgilenmiştir (Sönmez, 2021, s. 34)

1.6.12 Sacid Okyay

Hezarfen Mehmet Necmeddin Okyay'ın en küçük oğludur. Ebruculuğu babasından öğrenmiştir. Sacid Okyay (1915-1999), ebru ve cilt sanatları ile uğraşmış ve aynı zamanda bu sanatlarda hocalık yapmıştır (Sönmez, 2021, s. 34)

1.6.13 Mustafa Esat Düzgünman

1920 de İstanbul-Üsküdar Sultantepe doğumlu olan Ebrucu Mustafa Esat Düzgünman'ın (Ö.1990) babası imam ve hatip Saim Efendi annesi de Necmeddin Okyay'ın yeğeni Şükriye hanımdır (Eriş, 2007, s. 49).

Mustafa Esat Düzgünman, aynı zamanda dayısı olan, hocası Necmeddin Okyay'ın yapmış olduğu çiçekli ebruları daha da geliştirmiş, çiçekli Ebruya papatya ebrusunu da dahil etmiştir (Derman, 1977, s. 49).

Görsel 127: Mustafa Düzgünman'ın Papatya Ebrusu, (<https://islamansiklopedisi.org.tr/duzgunman-mustafa/> erişim tarihi:02.04.2022).

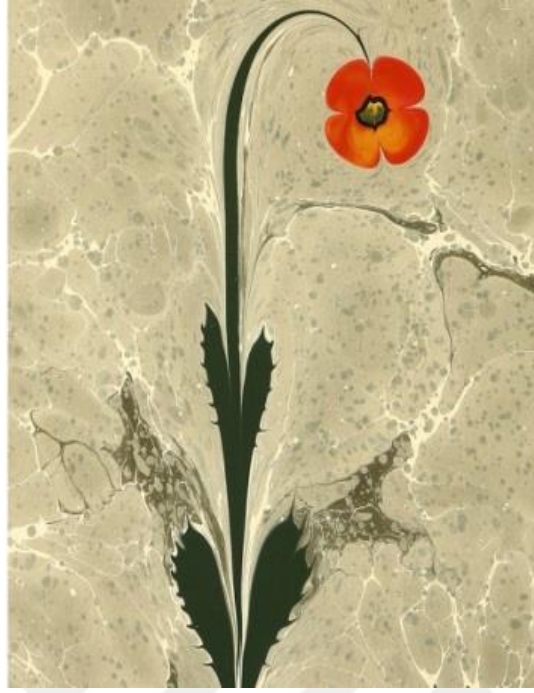
2. BÖLÜM

TÜRK EBRU SANATINDA KLASİK ÇİÇEKLİ EBRULAR

Türklerin vazgeçilmezleri arasında, en nemli bir unsur çiçek sevgisidir. Bu sevgi toplumda, her kademede yayılmış ve tezyini sanatların da ilham kaynaklarından biri olmuştur. Çiçekler, süsleme sanatlarında, üslûplaştırma veya tabiattaki haliyle, Türk sanatlarının her döneminde, kendine hep yer bulmuş ve hep önemsenmiştir (Duran, 2018, s. 178). Türk tezyini sanatlarının, şüphesiz ki en önem verdiği konulardan biri olan çiçek figürlerinin, yüzyıllarca Ebru sanatında görülmemesi, ebru sanatı adına büyük bir kayıp ve eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Çiçek figürü neden yapılamadı sorusunun cevabı olarak; su üzerinde figür yapmanın zorlukları, geçmiş dönemde kullanılan boya ve malzemelerin günümüze göre kalite problemi ve figürü su üzerinde sorunsuz tutabilme, boyanın su üzerinde kalabilme süresi, ebru sanatının kullanım alanlarının azlığı, sanatın ticari kaygı güdülerek yapılması, sanatın icracılarının sayısının az olması ve sanatın sırlarının gizli tutulması, kreatif düşünce yapısının az, yapılan figürlerin dışına çıkılmaması, tekrarlanması olarak saymak yanlış olmayacaktır. Günümüzde, ebru sanatında çok büyük gelişmeler kaydedilmiş olup, bu sanatın zanaat olarak değil de, sanat olarak görülmesi, kreatif düşünmeyi de beraberinde getirmiş, bu sanatı hızlı bir şekilde değiştirmiş ve geliştirmiştir.

Günümüzde çiçekli ebruların yapımında, geçmiş dönem ebru üstatlarının birebir taklidi, tekrarı, diğer bir yöntemde üslûplaştırma çalışmaları ve son yöntem de çiçeği doğal haliyle nakşetme olan natüralist yaklaşım olmak üzere üç yol izlenmektedir.

Üslûplaştırma, iyi bir gözlem ve incelemenin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Tabiatla görülen çiçeğin görüldüğü haliyle değil de, sanatçının gördüğünün üzerine imgeleme becerisi eklenerek figürler oluşturulmaktadır (Erbaş, 2019, s. 87).

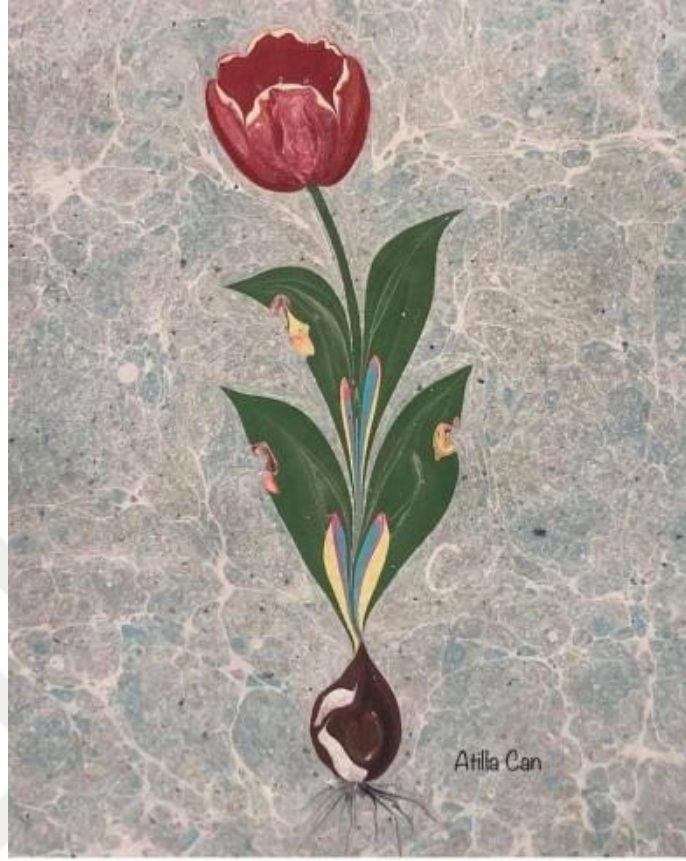

Görsel 128:Üslûplaştırılmış Gelincik Ebrusu, Fuat Başar. (<https://www.arkofcrafts.com/tr/gelincik-ebru/>erişim tarihi:02.06.2022).

Natüralist figüratif yaklaşımda ise sanatçı, çiçeği üslûplaştırmadan, doğal halini sanat eserinde kullanmaya çalışmaktadır.

Görsel 129: Natural Figüratif Ebru, (Çalışır: 2020)

Görsel 130: Lâle çiçeğinden yapılmış el yapımı kâğıt Üzerine, Natural Figüratif Lâle Ebrusu, Rotterdam,(Can:2016).

Osmanlı dönemi ebrucularından olan Hatip Mehmet Efendi (?-1773), Hatip formunda ebrular yaparken, çiçekli ebru üzerinde çalışmalar yaptığı ve bu formu tam geliştiremediği bilinmektedir.

Tezhip sanatında, çiçek veya yaprağın üslûplaştırılmasıyla ortaya çıkan nakışlarda olduğu gibi Hatip ebrusunda da, çiçeğin doğadaki gerçek halinden uzak, yani gerçekçi bir yaklaşımdan daha çok soyut bir kompozisyon ile karşımıza çıkmaktadır. Hatip ebrusu, 18. Yüzyıl başlarında, ebru sanatının değişiminin bir işareti olarak, gelenekten kopmamış, ancak yeniliklere de açık bir yapısının olduğunu da göstermiştir. Ebru sanatı eskiden olduğu gibi, zemin kâğıdı olmaktan çıkmış bir görüntü sergileyerek, sanat eseri olma yolunda ilerlediğini kanıtlamıştır (Gülgen, 2016, s. 158-159)

Tarihi nitelikli kayıtlar incelendiğinde, çiçekli ebru ve çiçek dışında kalan nitelikli ebru formlarının (şekillerinin), Necmeddin Okyay'dan çok önceleri yapılmaya başladığı görülmektedir. Bu konu, bir kısım yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından

da dile getirilmiştir. Dünyanın en zengin ve tarihi arşiv belgelerinin muhafaza edildiği Osmanlı Arşivi kayıtları, bu belgelerin muhafaza edildiği Osmanlı Arşivi'nde, 23 yıl uzman olarak çalışan, akademisyen, sosyolog ve ebru sanatçısı Mustafa Hakkı Ertan, tarihi belgeleri ve onbinlerce defter örneklerini yerinde inceleyerek, bu bilgileri, ebru sanatıyla uğraşan sanatçılar ile paylaşmıştır.

Cumhurbaşkanlığı, Devlet Arşiv Başkanlığı bünyesinde ve Meşihat Fonunda bulunan, Şer'ie Sicil Defterinde bulunan kayıt, Hatip olarak bilinen Yürekli Ebrunun, bu güne kadar tespit edilen en eski tarihli ‘Yürekli Ebru’ olduğunu göstermektedir. Miladi 1550 tarihli Meşihat Sicil Defteri'nin kapağında yer alan Yürekli Ebrunun, kadim mavi renklerden olan Lahor zemin Battalının üzerine yapıldığı görülmektedir. Zemin Battalında yine, Lahor rengin çok hafif renk tonlamasıyla ikinci rengin kullanıldığı görülmektedir. Yürek yapımında ise, ilk boya olarak kırmızı rengin içerisine yine Lahor rengi olarak gördüğümüz mavi boyanın damlatıldığı bunun üzerine sarı boya, son olarak ta sarının içerisine daha koyu Lahor mavisi damlatılarak Yürek Ebrusunda 4 renk kullanıldığını görüyoruz. Yine bir ‘Biz’ yardımı ile yukarıdan aşağıya çekilerek yürek şeklinin verildiğini görüyoruz. Yürekli ebruların üst kısımlarındaki açıklığın geniş olduğundan dolayı, yürek formunun at kılı ile değil, bir biz (İğne) yardımıyla yapıldığı fikrimizi güçlendirmektedir (Ertan, 2021,338)

Görsel 131: Cumhurbaşkanlığı, Devlet Arşiv Başkanlığı bünyesinde ve Meşihat Fonunda bulunan, Şer'ie Sicil Defterinde bulunan kayıt, Yürekli Hatip Ebru,1550, (Ertan: 2021)

Ebru araştırmacısı Ertan'ın tespit ettiği bir başka form, Yonca Ebru olarak bilinen formdur. ‘1618 Tarihli Meşihat Defteri Yonca Ebru Örneği, ebru sanatında,

Yonca ve Yürekli Hatip Ebru sınıfında değerlendirilmekte ve günümüzde yazılan, ebru sanatı ile ilgili kitapların hemen hemen tamamında, bu bilgi tekrar edilmektedir. Ancak Osmanlı arşivinde bulunan bu örnekler, Yürekli Ebruların daha önceden de ebru sanatında icra edildiğini ve uygulamalarının olduğunu göstermektedir. Gösterilen örneklerin çok sayıda benzerleri tarihi kaynaklarımızda bulunmaktadır. Bu kaynaklar, Osmanlı arşivi kaynakları ve Yazma Eserler Kütüphanelerinde bulunan yazma kitapların (el yazması) kapaklarında ve görsel içeriklerinde de bulunmaktadır. Osmanlı arşiv kayıtlarında bulunan ve önemli defter serileri arasında bulunan Meşihat, Şer'îye Sicil defterlerinden önemli bir örnek, 1027 (M. 1618) yılına ait bir Yonca Ebru örneğidir. Bugüne kadar elimizde olan ve gidilen en eski kayıt örneği olan Yonca Ebru çeşidinin, Meşihat Defteri'ndeki ön yüzey görüntüsü defter tarihi dikkate alındığında, Hatip Mehmet Efendi'nin vefatından yaklaşık 155 yıl önceye dayanması, ebru tarihi adına çok önemli bir tespittir. Ayrıca tespit edilen tarih itibarıyla, Yonca şekillerinin arasında bulunan farklı ve yine klasik Hatip Ebrusu çeşitlerinden olarak bilinen ikinci bir ebru çeşidinin de bulunduğu görülmektedir (Ertan, 2021, s. 333-334)

Görsel 132: Osmanlı arşivi, Meşihat, Şer'îye Sicil defteri, Yonca ebru, 1618. (Ertan: 2021).

Yapraksız olarak yapıldığı için, çiçek formunda olmayan bu ebru çeşidinin, günümüzde çokça yapılan ve Hatip olarak adlandırılan klasik ebru çeşidi olduğu görülmektedir.

Görüldüğü üzere Hatip Mehmet Efendi tarzı olarak bilinen Hatip ebru tarzı, Mehmet Hatip Efendi'den asırlar önce, birçok defter kabı üzerinde bulunmaktadır.

Bilinen, Hatip Mehmet Efendi'den 110 yıl sonra dünyaya gelmiş olan Mehmed Necmeddin Okyay'ın çiçekli ebru üzerine çalışmalar yaparak başarılı sonuçlar aldığı bilinmektedir.

Türkiye'de “Çiçekli Ebru” denilince, Necmeddin Okyay'ın geliştirdiği ve “Necmeddin Ebrusu” adıyla anılan ebru türü anlaşılmaktadır (Barutçuğil, 2001, s. 115). Çiçekli ebruların, ilk kez Necmeddin Okyay tarafından yapılması nedeniyle, Süheyl Ünver'in önerisi ile bu teknikle yapılan çiçekli ebrulara “Necmeddin Ebrusu” denmiştir. Ayrıca Necmeddin Okyay'ın öğrencisi, aynı zamanda yeğeni olan, Mustafa Esat Düzgünman, Necmeddin hocanın yaptığı çiçekli ebrulara (lâle, hercai menekşe, karanfil, sümbül, goncagül) papatya ebrusunu eklemiştir (Erdoğan, 2014, s. 28)

BOA. MAD. 2095 numaralı kayıta bulunan, Maliye defterinde, miladi 1705 yılına ait olan ebru, defter kapağında kullanılmış, Osmanlı döneminde oluşturulmaya başlanan çiçek formlarından, lale ve papatya örnekleri olarak gösterilebilir (Ertan, 2021, s. 118). Bu da gösteriyor ki tarihimizde Necmeddin Ebrusu diye tabir edilen çiçekli ebru örneklerinin, Necmeddin Okyay'dan 178 yıl önce yapıldığı gerçeğidir.

Görsel 133: BOA. MAD. 2095 numaralı maliye defteri, Lâle ve Papatya ebru örneği, 1705, (Ertan: 2021)

Çiçekli ebru yapımına, genelde battal ebru tekniği ile başlanır. Battal ebru ile maksat, yapılacak çiçeğin arkasına bir fon oluşturmaktır. Çiçekli ebruda, zemin veya fon tasarlanırken, yapılacak çiçek düşünülerek, çiçekle uyumlu ve çiçeği ön planda tutacak bir renk seçilmelidir. Battal atıldıktan sonra, battal üzerine biz yardımı ile yapılacak çiçeğin türüne göre renk seçilir. Geçmiş dönem ebru sanatçıları, çiçek sapı için genelde yeşil rengi kullanmasına rağmen, günümüz ebru yapımında çiçek sapı yapımında, yeşil dışında da renkler kullanılmaktadır.

Görsel 134:Çiçekli ebruda, sap yeşili yerine, kahverengi, sarı, kırmızı, siyah rengin aynı anda kullanılması, (Can: 2015)

Çiçek sapı yapıldıktan sonra, yapılacak çiçeğin; dal, yaprak sapı, yaprak, taç yaprak, tepecik, çanak, çanak sapı, çanak yaprağı, tomurcuk vs. bölümleri yapılmaya çalışılır. Geçmiş dönem ebrularında düzlemsel bir boyut, genişliği ve yüksekliği olan iki boyutlu çalışmalar yapılırken, günümüz çiçekli ebrularına en büyük katkıyı

sağlayan Ali Çalışır, ebru sanatında geleneğe karşı çıkma, yanlış tutum sergileme manasına gelen “Ebruda Falso” kelimelerini ciddiye almayıp, 2000’li yılların başlarından itibaren ebru sanatının değişimine yön vermiş, ebru sanatına çok büyük katkılar sağlamıştır. Ali Çalışır, ebru sanatında çiçekli ebru yapımında çiçeğe en, boy ve derinlik, çiçeğe ışık ve gölge hissi vermek, çiçekte çanak, taç ve yaprak detaylarını belirginleştirmek, dalların doğal ve anatomik yapısına uygun olarak tasarlamak, çiçeklerin sınırlarını keskinleştirmek maksatlı olarak da farklı renklerde ve farklı tonlarda boya kontur kullanmak, çiçeği usluşturarak değil de, doğada görülen haliyle su üzerinde nakşetmek (Naturalist Fügüratif) gibi alanlarda, ebru sanatına çok büyük katkılar sağlamıştır. Ali Çalışır’ın ebru sanatındaki farklılığına muhalefet eden hocaların bu fikirleri kabul görmemiş, yetiştirdikleri öğrencilerinin de günümüzde, Ali Çalışır ile aynı çizgide (Natüralist) çiçekli ebrular yaptığı görülmüştür.

Görsel 135: Natürel Figüratif Lâle Ebrusu, tamamen ebru tekniği ile su üzerinde yapılmış, Lale başına 3 boyut ve parlaklık görüntüsü verilmiştir, (Can: 2012)

Görsel 136: Yabani dağ lalesinin (anemone), 3 boyutlu ebrusu, (Can: 2016)

Eğer, açık renkli çiçekler yapılacak ise, çiçeğin gözükebilmesi için, zeminde kullanılan battal ebru biraz koyu tutulur. Günümüz çiçekli ebruda, otsu bitki sapı yapılırken tercihen yeşil renk, odunsu bitki formları yapılırken de tercihen kahverengi ve tonları seçilmektedir.

Mehmed Necmeddin Okyay'ın öğrencisi, Mustafa Esat Düzgünman, hocası gibi ebru sanatında çiçekli ebru formu üzerinde çalışmış, hocasının yaptığı çiçekli ebru formlarını ıslah etmiş, geliştirmiş ve ek olarak da ebru sanatına papatya ebrusunu kazandırmıştır (Turan B. K., 2019, s. 13).

Türk ebru sanatında genel kanı, klasik çiçekli ebruların başlangıcı olarak, çiçek denemeleri yaptığı bilinen, ancak başarılı olamayan, Hatip Mehmet Efendi kabul edilmektedir. Hatip Efendi'den sonra, çiçekli ebru çalışmalarıyla bilinen ve başarılı bir şekilde ebru sanatında çiçek yapan Necmeddin Okyay, bu tarzı öğrencisi Mustafa Esat Düzgünman'a da öğrettiği bilinmektedir. Bu çalışmada, çiçekli ebrular; Hatip Mehmet Efendi, Necmeddin Okyay ve Mustafa Esat Düzgünman bağlamında yorumlanmıştır. Bu bağlamda, klasik dönem çiçekli ebru çeşitleri aşağıdaki gibidir.

2.1 Çiçekli Ebrunun Başlangıcı Hatip Ebrusu

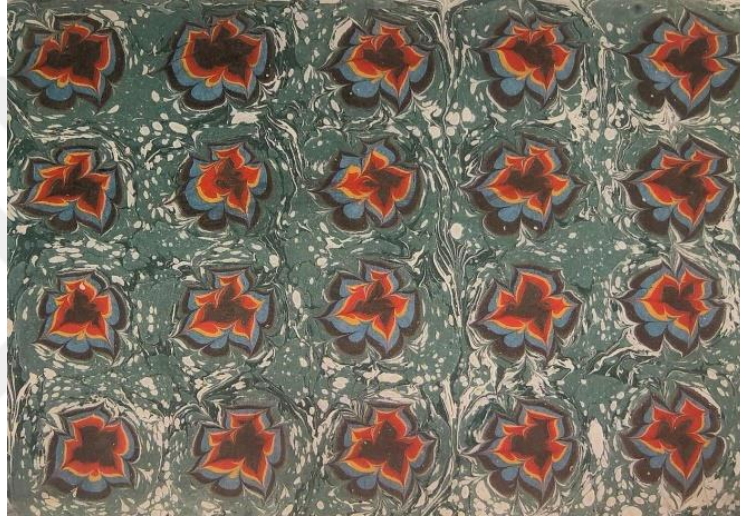
Kaynaklara bakıldığında, klasik bir Ebru çeşidi olan Hatip Ebrusu, çiçekli ebru sanatının başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Hatip Mehmet Efendi tarafından yapıldığı kaynaklarda geçtiği için, Hatibin Ebrusu olarak da isimlendirilmektedir. Hatip ebru; battal, gelgit, taraklı, bülbülyuvası vb. formlar dışında, farklı teknikle yapılan ve çiçekli ebrunun ilk adımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmiş dönemlerde, kitap ve hat levhalarını süslemede hatip ebrusu çok sık kullanılmıştır.

Hatip Ebru yaparken, öncelikle battal ebru yapılır. Hatip ebruları yapmak için, birkaç renk ebru boyası kullanıldığından, zemin ebrusunun hatip ebru yapılacak boyalarla uyumlu olmasında fayda vardır. Biz ile damlatma usulü ile damlatılmış bir boyanın üzerine (genelde koyu renk ile başlanır), dört beş kat farklı renk damlatılarak, iç içe sıralı daireler oluşturulur (Derman, 1977, s. 15). Bir metal para boyutunda veya biraz daha büyük olan bu daireler, biz ile şekillendirilir ve “Hatip Ebrusu” denilen form oluşturulmaya çalışılır.

Görsel 137: Hatip Ebrusu için, üst üste boyaların damlatılması. Boya sırası; Mavi,Turkuaz, Beyaz, Sarı, Kırmızı, (Can: 2022)

Hatip ebru yapılırken tekne yüzeyinde, birden çok ebru, sıralı bir şekilde yapılmaktadır. Kaç adet hatip ebru yapılacağı, teknenin boyutuna göre belirlenir ve boyaların birbirini itmemesi, birbirini deforme etmemesi için, hatipler arası mesafe iyi hesaplanmalıdır. Mustafa Düzgünman'ın yaptığı hatip ebrularına bakıldığında, teknenin kısa kenarına 4 adet, uzun kenarına 5 adet hatip yaptığı görülmüştür. Hatip ebrularının, enine ve boyuna bir cetvel çizilmiş gibi birbirine paralel yapılmaları, hatip ebrulu kâğıtların daha sonra Hüsn-i hat yazı pervazlarında kullanımı amaçlıdır.

Görsel 138: Mustafa Esat Düzgünman Hatip ebrusu. (Düzgünman:2007)

Görsel 139: Bazı Hatip Ebrusu çeşitlerinin yapılışı, (Can: 2022)

Görsel 140: Bazı Hatip ebrusu çeşitlerinin yapılışı, (Can: 2022)

Görsel 141: Bazı Hatip ebrusu çeşitlerinin yapılışı, (Can: 2022)

Görsel 142: Bazı Hatip Ebrusu çeşitlerinin yapılışı, (Can: 2022)

Yürekli Hatip, Taralı Yürekli Hatip, Yonca Hatip, Yıldız Hatip, Çarkıfelek Hatip, Kuşlu Hatip, Hatib-i Mutenevvvia adında, hatip ebru çeşitleri bulunmaktadır.

2.1.1 Yürekli Hatip

Öncelikle, istenilen tarzda battal ebru ile zemin oluşturulur. Daha sonra bir biz ile birkaç adet boya aynı miktarda, iç içe sırayla damlatılır. Halkalar şeklinde iç içe olan bu dairesel form, biz yardımı ile dıştan başlayıp, dairenin merkezinden geçip, daireyi ortadan ikiye bölüp, bizin daireden çıkması ile oluşan ebru çeşidine “Yürekli Hatip” adı verilmektedir.

Görsel 143: Yürekli Hatip Ebrusu, Boya sıralaması; Siyah, Turkuaz, Beyaz, Sarı, Kırmızı,(Can:2022)

Görsel 144: Çift Yürekli Hatip Ebrusu Boya sıralaması; Siyah, Turkuaz, Beyaz, Sarı, Kırmızı, (Can :2022)

2.1.2 Taralı Yürekli Hatip

Hatip formu yapıldıktan sonra, kalp (Yürekli Hatip) görüntüsü vermiş olan figürün, yanlardan içe doğru, hatip tarağı adı verilen tarak ile taranması ile oluşan ebru çeşididir.

Görsel 145: Ebru Hatip Tarağı (Can: 2015)

Görsel 146: Taralı Yürek Hatip ebrusu (Can: 2022)

2.1.3 Yonca Hatip

Battal ebru yapıldıktan sonra, İç içe dairesel boyalar damlatılır. Bir biz yardımı ile daire tam ortasından merkeze doğru, merkezde duracak şekilde, yukarıdan aşağıya merkeze, aşağıdan yukarıya merkeze gelip sonra aynı işlemi soldan sağa merkeze sağdan sola merkeze gelip kesilmesi ve en son hamlede dairenin tam ortasına geldiğinde, bizin 0.5 cm kadar kitreye batırılıp, merkezi sabitlenmesi ile oluşan ebru çeşididir.

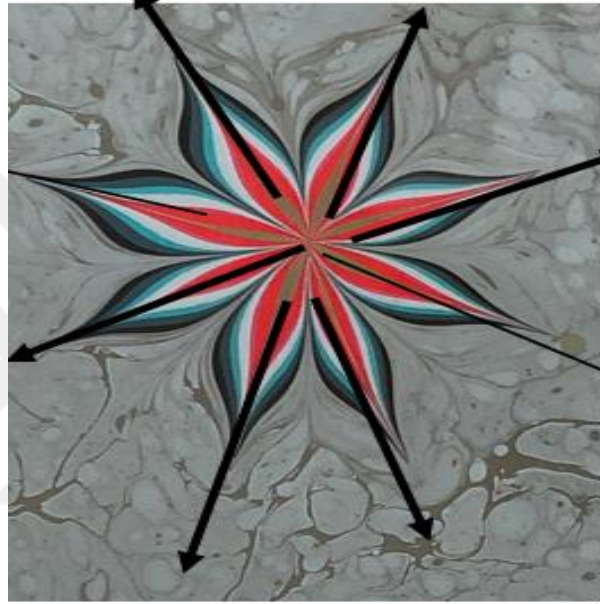
Görsel 147: Yonca Hatip Ebrusu(Can: 2022)

Görsel 148: Yonca Hatip Ebrusu, (Can:2022)

2.1.4 Yıldız Hatip

Battal ebru yapılır, sonrasında üst üste birkaç kat boya damlatılır. Tıpkı yonca hatip ebrusu yapar gibi dairesel boya, 4'e veya 8'e, merkeze doğru eşit parçalara bölünür. Yonca veya papatya görüntüsü elde edilir. Bu kez de, bizin merkezden daire dışına doğru (yonca veya papatya yaprağı görüntüsünün tam ortasından) dışarıya çıkacak şekilde çekilmesi ile oluşan ebru şekline ‘‘Yıldız Hatip Ebrusu’’ denmektedir.

Görsel 149: Yıldız Hatip Ebrusu, (Can: 2022)

Görsel 150: Yıldız Hatip Ebrusu, (Can: 2022)

2.1.5 Çarkıfelek

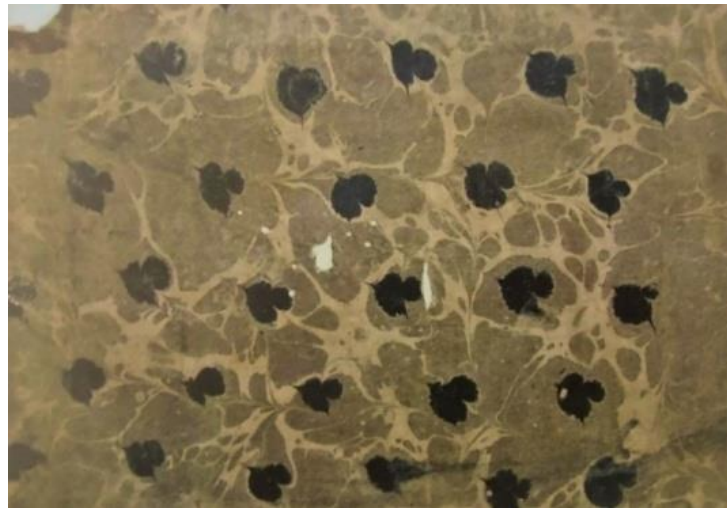
Battal ebru yapıldıktan sonra, birkaç boya iç içe damlatılır. Oluşan daire, enine bir şekilde soldan sağa, sağdan sola, sonrada yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya bölünmeye çalışılır. Oluşan bu ebru çeşidine çarkıfelek hatip ebrusu denilmektedir.

Görsel 151: Çarkıfelek Hatip Ebrusu, (Can: 2022)

2.1.6 Kuşlu Hatip

Mehmet Hatip Efendi'nin uyguladığı çalışmalardan biridir. Hatip Efendi, koyu sarı ve kıvıll kahverengi ile oluşturduğu battal ebru üzerine, siyah boyalar damlatarak, biz ile kuş figürü vermiştir(Sönmez, 2021, s. 60).

Görsel 152: Mehmet Efendi'ye ait Kuşlu Hatip Ebrusu, (Sönmez: 2021).

2.1.7 Hatib-i Mutenevvia

Yürekli Hatip, Taralı Yürekli Hatip, Yonca Hatip, Yıldız Hatip, Çarkıfelek, Kuşlu Hatip vb. hatip ebrusu çeşitleri mevcuttur. Hatip ebru formlarının hepsini veya bir kısmı aynı ebru teknesi üzerinde yapılmış ise bu tür ebru çeşidine, her çeşit hatip anlamına gelen “Hatib-i Mutenevvia” denmiştir.

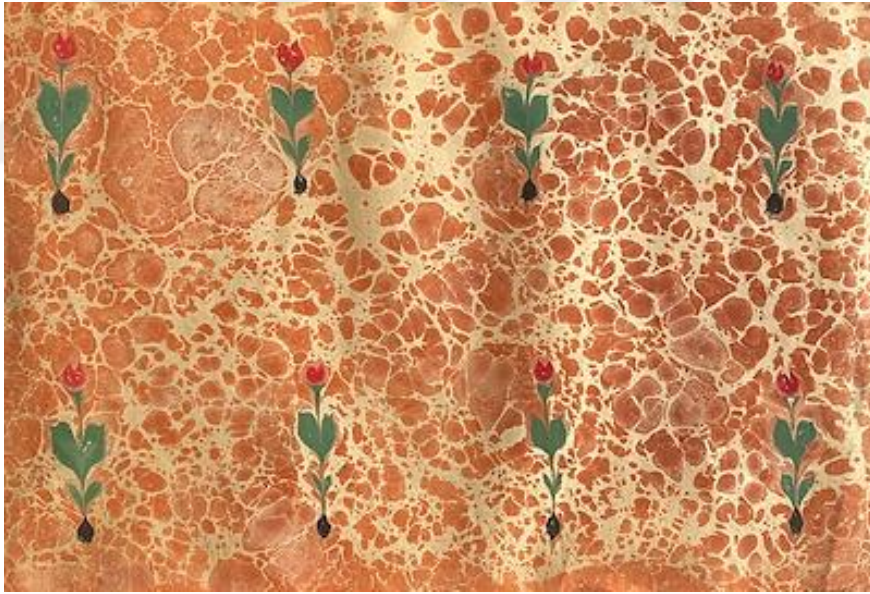
Görsel 153: Hatib-i Mutenevvia Ebrusu, (Can: 2022)

2.2 Klasik Çiçekli Ebrular

2.2.1 Lâle Ebrusu

Lâle soğanlı bir bitki olup, Anadolu'nun dağlık bölgelerinde, Kafkasya ve Himalaya'ların yüksek yerlerinde (4000 m), doğal olarak yaşayan bir bitki çeşididir. Günümüzde bu çiçekler melezleme yoluyla çoğaltılmış olup, bilinen 5544 adet lâle çeşidinin bulunduğu (MEGEP, 2008, s. 3). Kokusu olmayan bu çiçek, tek sap üzerine parlak ve farklı renklerde çiçek açmaktadır.

Lâle, tezyini sanatların vazgeçilmez çiçeklerindendir. Osmanlı, lâle çiçeğine anlamlar yüklemiş, her zamanda kıymet vermiştir. Türkiye'de, lale çiçeği örnekleri, Necmeddin Okyay ebrularında gözükmemektedir. Necmeddin Okyay'a ait koltuk ebrusuna bakıldığında, oksit boya ile battal ebru zemini üzerine, çiçek yeşili tek sap üzerine, dört yapraklı, kırmızı lâleli koltuk ebrusu, buna en güzel örnekler arasındadır.

Görsel 154: Necmeddin Okyay, Lâleli Koltuk Ebrusu,
(<https://www.istanbulantiksanat.com/urun/3573587/necmeddin-okyay-1883-1976-cicekli-ebru-laleler-imzali-34-x-50-cm/> erişim tarihi: 02.5.2022)

Görsel 155: Mustafa Esat Düzgünman, Lale Ebrusu, 34x48 cm,
<https://www.istanbulmuzayede.com/muzayede/1513/52-muzayedetablo?tagId=5191/erişim>
 tarihi:02.05.2022)

2.2.2 Gül Ebrusu (Gonca Gül)

Gül, Mayıs- Haziran ayları arasında; Kırmızı, pembe, beyaz, sarı vs. renklerde açan, kokulu, çalimsı ve dikenli bir bitkidir. Gövde yapısı silindirimsi, yeşil ve kahverengi, çok dallı özeliği bulunan, 5-7 yapraklı, kümeler halinde bulunan bir çiçektir. Çanak yaprakları 5, taç yaprakları ise çok parçalı bir yapıya sahiptir. 3500 m yüksekliğe kadar yetiştiği bilinen gülün, Türkiye’de yabani olarak yetişen 23 türünün bulunduğu bilinmektedir (Kaya, 2012, s. 8).

Tezyini sanatlarda sık kullanılan gül, geçmişte çok eski olmasa da, klasik dönem Ebrusu diye nitelendirilen dönemde de kullanılmıştır. Klasik dönemde yapılan güllere göre, günümüzde ebru sanatında gül formunun gözle görülür bir gelişme kaydettiği görülmektedir. Dünya da, birçok kültürlerde güle kıymet verilmiş, önem atfedilmiş, güle ayrı manalar yüklenmiştir. Osmanlı’da da gül, gerek peyzaj da, gerekse tezyini sanatlarda vazgeçilmez çiçekler arasında olmuştur. Günümüzde Ebru sanatında, usta-çırak yöntemi ile dersler verilirken, usta çırağına çiçekli Ebruları öğretirken, en son çiçekli ebru olarak, gül ebrusu yapımını öğretmektedir.

Ebru sanatında gül denemeleri Necmeddin Okyay tarafından yapılmış, aynı zamanda öğrencisi ve oğlu olan Sacit Okyay’a da, gül ebrusunu öğretmiştir. Sacid Okyay’ın gül (Gonca Gül) ebrusu incelendiğinde, oksit boya bir battal üzerine, tek bir

yeşil çiçek sapına oturtulmuş, çift taraflı 5'er adet yaprağı bulunan, çiçek tablası ve 3 adet çanak yapraklı kırmızı gonca gül ebrusu çalışması görülmektedir.

Görsel 156: Sami Okyay Gül Ebrusu, (<https://tr.pinterest.com/pin/59672763791486474/> erişim tarihi: 12.04.2022)

2.2.3 Sümbül Ebrusu

Türk süsleme sanatlarıyla uğraşan sanatçılar, eserlerini üretirken doğayı incelemiş, kendi duygu ve düşüncesine göre de eserini üretmeye çalışmıştır. Sanatçı, eser üretimi yaparken stilizasyon veya üsluplaştırmadan faydalandığı gibi, doğada gördüğü çiçeğe bakarak ta, naturalist bir yaklaşım içine girmiştir. Bunun en güzel örneklerinden biri üstad Necmeddin Okyay'ın çiçekli ebrular yaparken, karşısına bizzat çiçekleri alıp, onlara bakıp ebru yapması gösterilebilir.

Tezyini sanatların en önemli çiçeklerinden biri de sümbül çiçeğidir. Klasik ebru sanatında sümbül çiçeği sıklıkla yapılmıştır. Sümbül çiçeğinin ebru sanatında yapım zorluğu nedeniyle, sümbül bizi adı verilen, üzerinde birçok iğnenin bulunduğu, tek seferde boyaya batırılıp, tekneye çoklu boya damlatmaya yarayan bir alet mevcuttur.

Necmeddin Okyay'ın sümbül ebrusu incelendiğinde, zemin battal olarak, ezilmiş toprak boya olarak da nitelendirilen kahverengi oksit boya kullandığı, tek kâğıt

üzerine, Tek sap üzerine, 4 yapraklı ve kırmızı renkli çift sümbül ebrusu yaptığı görülmüştür. Boyanın, kumlu bir görüntü verdiği, ancak öd ayarından dolayı akma göstermediği görülmüştür.

Görsel 157: Necmeddin Okyay, Sümbül Ebrusu, 34x50 cm
(<https://www.istanbulantiksanat.com/urun/3573586/necmeddin-okyay-1883-1976-sumbul-eburu-imzali-50-x-34-cm/> erişim tarihi:06.06.2022)

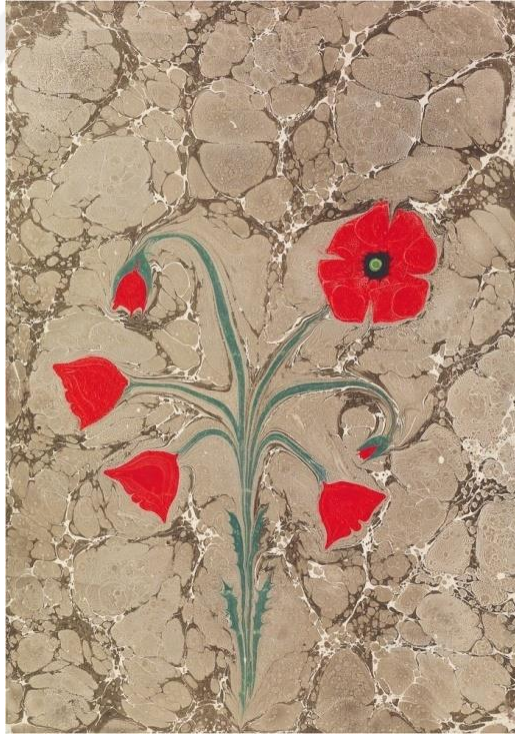
Görsel 158: Mustafa Esat Düzgünman, Sümbül Ebrusu, (Düzgünman:2007)

2.2.4 Gelincik Ebrusu

Davis'e göre, gelincik çiçeği, tek yıllık bir bitki olup, çok geniş alanlara yayılması ile bilinmektedir. Gövdesi dik ve tüylü, uzun dallarının uç kısmında bulunan

çiçeklerin koyu kırmızı rengi vardır. Gelincik türüne göre, gelincik çiçeğinin dip bölümü siyah lekeli veya lekесiz özelliğe sahiptir. Bitkinin çiçekleri döktükten sonra, kalan kısmı fiçі gibi bir kapsüldür (Handan Saraç, 2018, s. 418)

Eski dönem ebru sanatında gelincik çiçeği sıkça kullanılmıştır. Bu nedenle de gelincik çiçeği, klasik çiçekli Ebrulardan sayılmaktadır. Gerek geçmiş dönem ebru ustaları olsun, gerekse günümüz ebru sanatçıları için gelincik çiçeğinin detay fazlalığından, ince bir sap yapısından dolayı, yapımı biraz zahmetlidir. Üstad Necmeddin Okyay ve öğrencileri çiçekli ebruda, gelincik çiçeğini sıklıkla yapmışlardır. Üstadın gelincik ebrusuna bakıldığında, iki kat oksit battal ebru üzerine, 6 adet saptan oluşan, tomurcuk ve taç yaprakları açmış formda gelincik ebru formu görölmektedir. Ebruda genişlik ve yükseklik olduğu, ancak derinlik olmadığı görölmüştür. Üstad Necmeddin Okyay'ın gelincik çiçeğine bakıldığında, doğada bulan çiçekleri çok incelediği ve bu nedenle de gelincik ebrusuna, tepecik ve siyah başçıklar gibi detaylar eklediği göze çarpmaktadır.

Görsel 159: Necmeddin Okyay, Gelincik Ebrusu, (<https://www.arthipo.com/necmeddin-okyay-red-poppy-marbling.html>/erişim.tarihi:01.06.2022)

Görsel 160: Mustafa Esat Düzgünman Gelincik Ebrusu (Düzgünman, 2007).

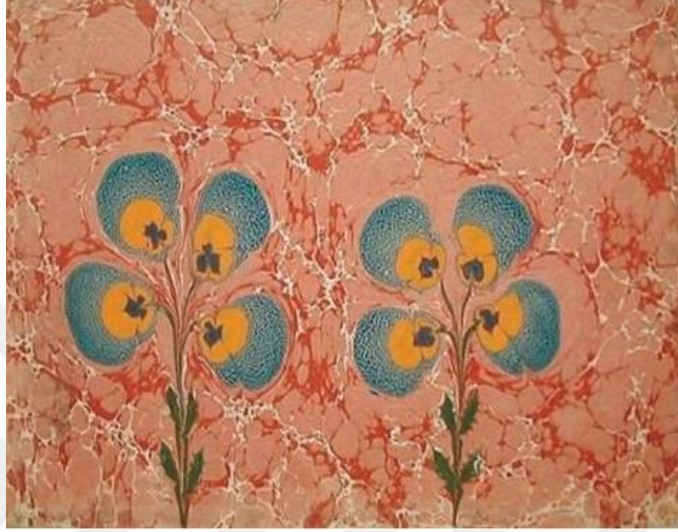
2.2.5 Menekşe Ebrusu

Türk süsleme sanatlarına çiçek figürünün girmesi ve tezyini sanatlarda gelişim kaydetmesi İslâmiyetten sonra olmuştur. Bu dönemde, hayvan figürleri dışında, bitki ve çiçek motiflerinin üslûplaştırılması ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Selçukluların, 13 ve 14.yy. da beylikler döneminde dini kitaplarda, diğer sanatlarda olduğu gibi çiçek motifi kullanıldığı görülmektedir (Özsayiner, 1989, s. 49).

Ebru sanatında, klasik çiçekli Ebru çeşitlerinden biri de menekşe çiçeğidir. Menekşe ebrusu, nispeten kolay yapılan ebru niteliğini taşımaktadır. Çünkü menekşe ebrusu yapımında, eski ustaların yaptığı teknik, halen birçok sanatçı tarafından kullanılmaktadır. Menekşe ebrusu yapımında, tıpkı hatip ebrunun başlangıcı gibi, iç içe damlatılan boyalar, tıpkı menekşe hatip tarzında bizle şekillendirilip, kolay bir tasarım yapılmaktadır. Gelişmiş bir tarz menekşe ebru yapımında, çiçeğin detaylı çalışmaları, menekşe ebrusunu nispeten zorlaştırmaktadır.

Necmeddin Okyay'ın menekşeli ebrusu incelendiğinde, oksit aşı kırmızı, çift kat battal ebru üzerine, ikili menekşe ebrusu yaptığı görülmektedir. Dört sap üzerine çiçek başı ve dört yapraktan oluşan çiçek gövdesi mevcuttur. Menekşe ebrusunda, çiçek başında lahor çividi, oksit sarı ve is siyahı kullanmış, ilk boya damlattıktan sonra diğer

damlatılan boyalar merkezin dışına damlatılarak, üç kat üst üste boya elde edip, dairesel oluşmuş boya biz ile soldan sağa ve sağdan sola, en son aşama olarak da aşağıdan yukarıya, siyah boyanın merkezinde sonlanacak şekilde kesilmesi ile son bulmaktadır.

Görsel 161: Necmeddin Okyay Menekşe Ebrusu, (tarihi:<https://tr.pinterest.com/pin/meneke-necmeddin-okyay--356488126730754710/erişim> 07.05.2022).

Görsel 162: Mustafa Esat Düzgünman Menekşe Ebrusu, (Düzgünman: 2007).

2.2.6 Karanfil Ebrusu

Anavatanı Avrupa olan karanfil çiçeği, uzun yıllar topraklarımızda yetiştirilmiştir. Karanfil çiçeği, tezyini sanatlarda; çini, tezhip, minyatür, seramik, oymacılık ve kumaşlarda çok sık kullanılmasına rağmen, çok uzun zaman ebru sanatında kullanılmadığı görülmüştür. Karanfil çiçeğini ebru sanatında çok güzel uygulayan Necmeddin Okyay, bu çiçeği öğrencisi Mustafa Esat Düzgünman'a da öğretmiştir. Necmeddin Okyay'ın karanfil ebrusuna bakıldığında, aynı tekne yüzeyinde, saksı içinde, tek sap üzerine, dört yapraklı, sarı, kırmızı, mavi renklerinden oluşan, 5'li karanfil ebrusu görülmektedir. Zemin olarak da, oksit yeşil boyanın, iki ayrı sulandırılması ile elde edilen, çift kat battal ebru yapıldığı görülmüştür.

Görsel 163: Necmeddin Okyay, Karanfil ebrusu. (<https://www.arthipo.com/tr-tr/necmeddin-okyay-cicekli-ebru.html/> erişim tarihi:07.05.2022).

Görsel 164: Mustafa Esat Düzgünman Karanfil Ebrusu, (Düzgünman: 2007).

2.2.7 Papatya Ebrusu

Klasik ebru anlayışının devamı için çabalayan, ancak modern uygulamalara iltifat etmediği görülen Mustafa Esat Düzgünman'ın, hocasının ebru sanatına kazandırdığı çiçeklerin yanına, papatya ebrusunu da eklediği ve hocasından öğrendiği çiçekleri ıslah ettiği bilinmektedir (Parlak, 2012, s. 105).

Klasik Ebru sanatında papatya özellikle Mustafa Düzgünman döneminde çok yaygın kullanıldığı görülmüştür. Özellikle tek sap üzerine, çoklu dalları olan, en ve boyu olan, tek yöne bakan, derinlik kazandırılmamış papatya ebrusu, halen yeni dönem Ebrucuları tarafından da sık yapılmakta olan bir ebru bir tarzdır. Yeni dönem yapılan papatya ebrularındaki; yaprağın yapısı, üç boyutlu tasarım, tomurcuk eklenmesi, çiçeğin güneş yönüne göre her yöne dönmesi, papatya başı yapımında siyah veya farklı renkte kontur çekilmesi, ışık hissi için farklı tonda boyalar kullanma, geçmiş ve günümüz arasında yapılan papatya ebruları arasındaki en bariz değişimi ifade etmektedir.

Mustafa Düzgünman üstadın yaptığı papatya ebru incelendiğinde, iki ayrı oksit aşısı kırmızı battal üzerine, tek tekne yüzeyine ikili papatya ebrusu görülmüştür. Papatya ebrusunun beyaz çiçek yaprakları etrafında koyu renk bir boya ile kontur atılmaması dikkat çeken özelliklerin en başında gelmektedir. Tek sap üzerine 3 dal eklenmiş, her dalda beyaz yapraklı, ortası sarı bir çiçek başı olan, papatya ebrusu yapılmıştır.

Görsel 165: M.EsatDüzgünman Papatya Ebrusu,
(<https://www.istanbulmuzayede.com/urun/600949/mustafa-duzgunman-1920-1990-ebru-imzali-48-x-34-cm/> erişim tarihi: 07.05.2022)

2.2.8 Buket Ebrusu

Ebru sanatında, farklı veya aynı çiçeklerden oluşan çiçek demetinin, aynı tekne üzerin de yapılması ile oluşan ebru çeşidine Buket Ebrusu denmektedir. Kimi zaman, farklı renklerde lalelerin veya karanfil, lale, gül ve papatyanın bir araya gelmesi ile farklı renklerde, farklı türlerde çiçekler aynı ebru teknesi üzerinde yapılmaktadır. Üstad Necmeddin Okyay ve öğrencisi Mustafa Düzgünman'ın da, farklı renklerde buket ebrularının olduğu bilinmektedir.

Görsel 166: Mustafa Esat Düzgünman, gül ve laleden oluşan buket ebrusu, (<https://www.gzt.com/arkitekt/ebru-sanatini-dunyaya-tanitan-attar-mustafa-duzgunman-3566714/> erişim tarihi: 02.06.2022).

Görsel 167: Mustafa Esat Düzgünman Buket Ebrusu, (Düzgünman: 2007).

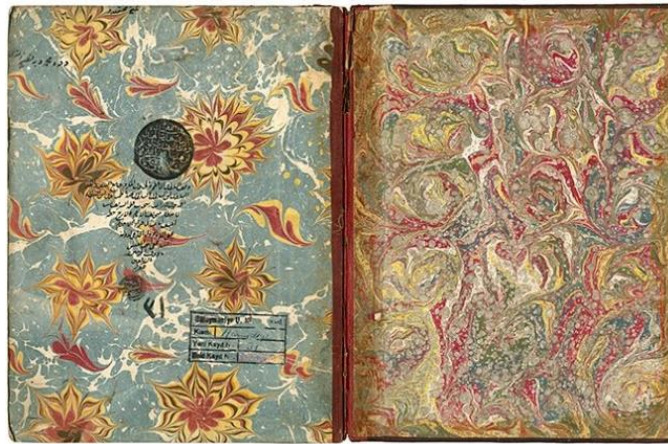
3. BÖLÜM

TÜRK EBRU SANATINDA GÜNÜMÜZDE YAPILAN ÇİÇEKLİ EBRULAR

3.1 Çiçekli Ebruların Günümüzdeki Uygulamaları

Türkiye’de ebru sanatı ile ilgili, kaynaklara bakıldığında, çiçekli Ebru sanatı denemeleri yapmış olan, Hatip Mehmet Efendi karşımıza çıkmaktadır. Hatip Mehmet Efendi’nin, Hatip Ebru diye bilinen ebru çeşidi ile Türk Ebru sanatına katkı sağladığı görülmektedir. Kaynaklar incelendiğinde, Türkiye’de Hatip Ebrusu diye bilinen Ebru çeşidinin, ilk kez Hatip Mehmet Efendi tarafından yapıldığı bilgisi araştırılmaya açık bir konu olduğu görülmektedir.

Türk tezyini sanatlarının ilgilendiği, önem verdiği, tezyini sanatların kalbi niteliğindeki çiçek figürlerinin, uzun zamanlar Ebru sanatında görülmemesi, uzun yıllar büyük bir eksiklik olarak karşımıza çıkmıştır. Yine bu konuda, Hatip Mehmet Efendi çiçekli Ebru denemeleri yapmış, ancak başarılı sonuçlar alamamıştır. Buna rağmen Hatip Efendi ilgiyi, dikkati, Türk ebru sanatında yapılan klasik ebruların (Battal Ebru, Tarama Ebrusu, Taraklı Ebru, Bülbülyuvası, Şal Ebrusu vs.) dışına taşıyarak, yaptığı Preliminary (ön hazırlık) denemelerle, gelecekteki sanatçılara ilham vermiştir. Hatip Mehmet Efendi’nin bu denemeleri, bu gayretleri, “Çiçekli Ebru’nun” temellerinin atıldığının bir kanıtı niteliğindedir.

Görsel 168: Hatip Mehmet Efendi, Yıldız Hatip Ebrusu, Süleymaniye Kütüphanesi, Murakkaat 31, Hamidiye, (<https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2020/07/31/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-71/> erişim tarihi: 05.06.2022).

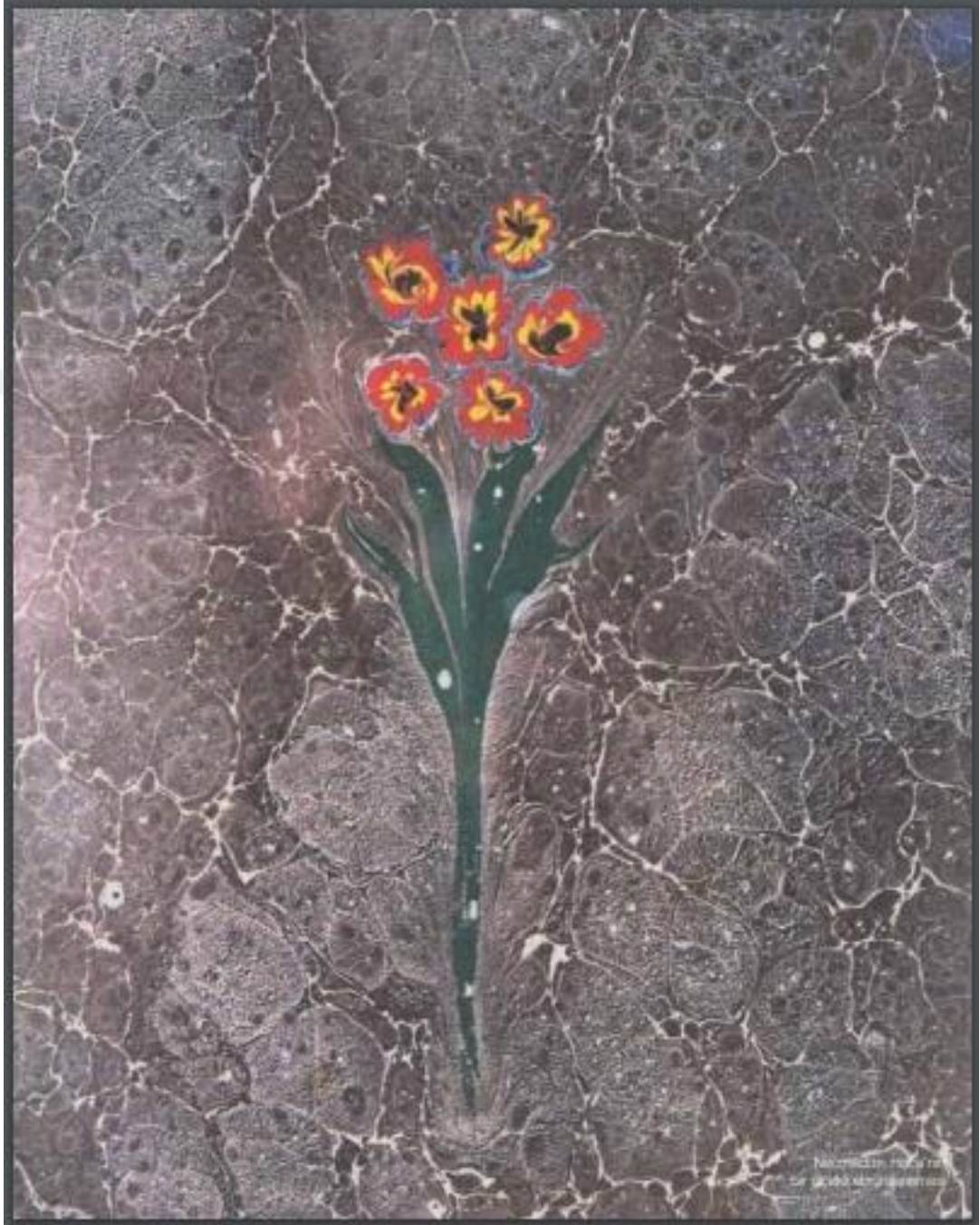
Hatip Mehmet Efendi'nin ölümünden 110 yıl sonra dünyaya gelen Necmeddin Okyay, ebru sanatını, icra ettiğini öğrendiği, Üsküdar Özbekler Dergâhı Şeyhi, Hezârfen Edhem Efendi'den, bu sanatı öğrenmek üzere, İstanbul Sultantepe'deki Dergâhına kadar gitmiştir. O dönem, Necmeddin Okyay, Edhem Efendi'den sadece ebru dersi değil, ince marangozluk ve kâğıt âhârlama da öğrenmiştir. Necmeddin Okyay, ebru sanatı ile çok ilgilenmiş hocasından öğrendiği bilgileri geliştirmeye çalışmıştır. Bu nedenle de, ebru sanatında kullanılan renklerin uyumlu olması konusunda da, Hoca Ali Rıza Bey'den (Türk Ressam 1858-1930) destek almış, kendisinden çok faydalanmıştır (Derman, 2017, s. 10)

Necmeddin Okyay, hocası Edhem Efendi' den Ebru sanatını öğrenmiş fakat, öğrenme isteği, araştırmacı ve yaratıcı düşünce yapısı ile, Hüsn-i Hat sanatı, hat sanatı için âhârlı kâğıtlar ve is mürekkebi imali, Ciltilik, tuğrakeşlik, aynı zamanda da, imam ve hatiplik yapmış, bu alanların tamamında başarılı olmuştur.

Bilimsel olarak bu konu ele alındığında, Colvin'e (2010) göre yaratıcı düşünce, kendi alanıyla ilgili olarak, çok bilgi sahibi olmak, bulunduğu alanın sorunlarını yakından bilmek anlamına gelmektedir. Bu nitelik ise, sıra dışı beyinlere sahip, yaratıcı bireylerde gözükmektedir. Bu kişiler yaratıcı güdü ve tutkuyla çalışırlar, sorunlara ve problemlere kendini adayıp, bu problemleri çözmek içinde yılmadan yıllarca uğraşırlar(Diri, 2013, s. 66).

Buradan da anlaşılabacağı üzere, Necmeddin Okyay, ebru sanatında yaratıcı düşünce ile durağanlıktan, tekrardan uzak durarak, araştırmacı yapısı, isteği ve azmi ile ebru sanatına yenilikler getirmeye çalışmıştır. Çok farklı alanlarda uzmanlık elde etmesi, farklı sanatçılar ile yakın teması, üstadın sanata bakış açısını önemli ölçüde etkilemiştir. Çiçekli Ebru çeşidini, ilk onun yapmış veya yapmamış olması çok önemli bir husus değildir. Ebru sanatına kreatif düşünme yetisini koyarak, çiçekli ebrular yapması, hat sanatını ebru sanatı ile birleştirmesi (Akkâse Ebru), onun tezyini sanatlarına ne kadar çok kafa yorduğunun, bu alanda çok önemli çalışmalar yapığının göstergesi niteliğindedir. Bu nedenle de, günümüzde çiçekli ebru diye bilinen ebru çeşidine "Necmeddin Ebrusu" denmesi çok yanlış bir yaklaşım olmayacaktır. Necmeddin Okyay, geçmişi yüzyıllara dayanan bu kıymetli sanatın, çiçeklerden yoksun olmasını kabul etmemiş, çiçekli Ebru yapımıyla ve bu ebru çeşidini geliştirerek, günümüz Ebru sanatına, sınırsız bir çalışma alanını miras olarak

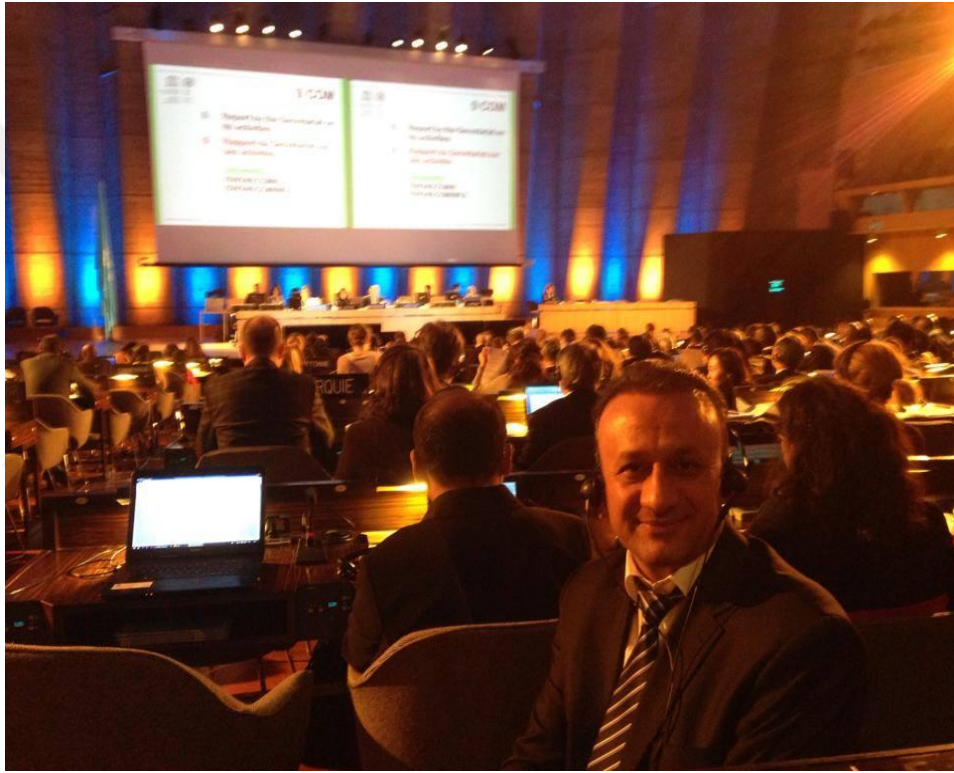
bırakmıştır.

Görsel 169: Necmeddin Okyay, Çiçekli Ebru Denemesi. (Okyay & Derman: 2017).

Ebru sanatından bahsedilirken “kaybolmakta olan bir sanat” yakıştırması uzun yıllar, bu sanatın ikinci bir adı gibi algılanmıştır. Ebru sanatının UNESCO Paris’te

“Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi” ne alınıp, dünyanın ortak mirası olarak kabul edilmesinden sonra dünyada 194 ülkenin kayıtlarına, koruma altına alınmış ilk Türk sanatı olarak geçmesi, “Dünyanın Ortak Mirası” olması bu sanatın hem kaybolma riskini ortadan kaldırmış, sanatının dünyada tanınırlılığını artırmış ve diğer tezyini sanatlara da, kültürel miras olma yolunda ilham vermiş, bir kapı açmıştır. Bu ilham ile Çini Sanatı, Minyatür Sanatı, Hüsn-i Hat sanatı ebru sanatından sonra, UNESCO tarafından “Dünya Mirası” olarak kabul görmüştür.

Görsel 170: UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Hükümetlerarası Komitesi’nin 9. Toplantısı, Ebru Sanatının, İnsanın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesine Alınması, Paris, (Can: 2014).

Ebru sanatının UNESCO’da dünya mirası olarak kabul görmesi, koruma altına alınması, ülkemizde olduğu gibi, diğer ülkelerde de, bu sanata karşı olan ilginin artmasını sağlamıştır. Tüm dünyada, ebru sanatının inceliklerini öğrenme çabaları artmıştır. Son yıllarda ebru sanatındaki bu ivme ile de, diğer tezyini sanat gruplarına göre Ebru ile uğraşanların sayıca üstünlüğü de gözle görülür oranda artmıştır. Bu sanatın uzun yıllar, gelenek adı altında belli kalıplarda yapılması, sayıca az kişinin bu sanatın icracısı olması, sanatın ketum tavırla sırlarının gizlenmesi, uzun yıllar bu

sanatın gelişimine, ilerlemesine engel olmuştur.

Geçmiş yüzyıllardaki malzeme eksikliği, kısıtlı şartlar ve Ebru sanatının dar kullanım alanı, bu sanatın gelişememesine ve belli bir boyutta kalmasına yol açmıştır. Günümüzde Ebrunun kullanım alanlarının genişlemesi, farklı disiplinlerdeki kişilerin bu sanata dahil olması, kreatif düşünmeyi ve farklı uygulamaları da beraberinde getirmiştir. Deyim yerindeyse yaşadığımız bu yüzyıl ebru sanatının yayıldığı, bilgilerin paylaşıldığı, yeni tekniklerin üretildiği ve ebru sanatının gelişim gösterdiği bir dönem olmuştur. Yaşadığımız bu yüzyılda, anlatılan bu niteliklerle de, geçmiş dönemin yazılı kaynaklarında olmayan bilgi birikimleri çoğalmış, bu bilgi birikiminin gelecek kuşaklara aktarılabilme imkânını doğmuştur.

Gelenek kavramına bakıldığında, geçmişten bugüne kadar devam eden kültürel unsurların bütünüdür (Hancıoğlu, 2016, s. 176) diye bir tanımlama yapılmaktadır. Geçmişten günümüze gelen bu kültürel unsurlar, birikimler, ulusların geleneğini oluşturmada çok önemli rol üstlenmektedir. Ebru sanatında gelenek hususundan bahsediliyorsa daha düne kadar sırları gizlenen, ebru yapılırken atölye kapılarının kapalı tutulduğu, hocanın çırağına sınırlı bilgi verdiği bu sanatta birikimden söz etmek pek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Bugüne bakıldığında ise yapılanların gelenek sayılabilmesi için üzerinden kuşaklar geçmiş olması, ebru sanatında hertürlü gereksinimin tamamlanmış, birikimin üst düzeyde, günümüz sanatçısına kalan bilgi bakiyesinin ise yeterli ve doygun bir seviyede olması gerekmektedir. Ebru sanatında gelenek denilen olgu, günümüzde yapılanlarla var edilmeye ve günümüz, sanatçısı ile de geleceğin geleneği inşa edilmeye çalışılmaktadır.

Ebru sanatı günümüzde o kadar çok mesafe kaydetti ki, geçmiş dönem ebrucuları ile günümüz ebrucuları arasındaki eser farklılığı, bariz olarak görülmektedir. Aşağıda, günümüzde yapılmış bazı çiçekli ebru örnekleri verilmiştir.

3.1.1 Lale Çiçeği Ebrusu

Geçmiş dönem ebrularından farklı olarak, günümüz lale ebrusu, tabiattaki doğal haliyle su üzerinde yapılmış, çiçekte; en, boy, derinlik için farklı tonda renkler kullanılmıştır.

Görsel 171: Lale Çiçeği ebrusu, (Can: 2018)

Çiçekli ebru yapımında geleneksel olarak, zemin ebrusunda battal ebru yerine modern tarzda (Barut Ebrusu) ebru kullanılmış, ebruda geçmiş dönemin klasik çiçekli ebruda görülen lale başı, günümüz de yapılan tarzda yapraklar ve çiçek sapı ile ebru tamamlanmıştır.

Görsel 172: Lale Ebrusu, (Barutçuğil:2022),
http://www.turkishpaintings.com/content/mod_images/painters/works/large/z3_39.jpg.erişim/
 tarihi:06.06.2022)

3.1.2 Gül Çiçeği Ebrusu

Klasik dönem gül ebrusuna göre, gülün taç yapraklarındaki boyutlu görünüm, çanak yapraklarının doğal kıvrımlı hali, gül yapraklarının farklı konumlandırılmaları, yaprak çıkıntılarının belirginleştirilmesi, yaprakların doğadaki gibi böcekler tarafından tahrip edilmiş görüntüsü, çiçek sapında diken formlarının yapılması gibi ayrıntılarla ebru tamamlanmıştır.

Görsel 173: Gül ebrusu,(Can:2013)

Görsel 174: Gül ebrusu, (Çalışır:2020)

3.1.3 Sümbül Çiçeği Ebrusu

4'lü yaprak üzerine çoklu çiçeklerin tasarlanması ile sümbül çiçeği ebrusu yapılmıştır. Çiçeğin doğal soğanlı yapısı ve kök detayı eklenerek ebru tamamlanmıştır.

Görsel 175: Sümbül ebrusu, (Can: 2016).

Klasik sümbül ebrusu formunun, günümüzdeki uygulamasında, aynı kâğıt üzerine çift sümbül ebrusu yapılmıştır.

Görsel 176: Yusuf Parlak, 2'li Sümbül Ebrusu, (<https://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1583085357.pdf/> erişim tarihi:07.06.2022).

3.1.4 Gelincik Çiçeği Ebrusu

Geçmiş dönem ebrularına göre, gelincik ebrusu 3 boyutlu olarak çalışılmış, çiçeğin ince sap yapısı, doğadaki görüntüsü ile esere yansıtılmıştır.

Görsel 177: Gelincik çiçeği ebrusu (Can: 2015).

3.1.5 Menekşe Çiçeği Ebrusu

Klasik menekşe ebrusuna göre, menekşe ebrusu taç yaprakları Hatip Ebrusu formunda olduğu gibi pratik olarak tasarlanmamış, farklı renkte ve dokuda taç yaprakları yapılmış, çiçeğin iç bölümünde ki anatomik detay gösterilmeye çalışılmıştır.

Görsel 178: Menekşe çiçeği ebrusu, (Can: 2011).

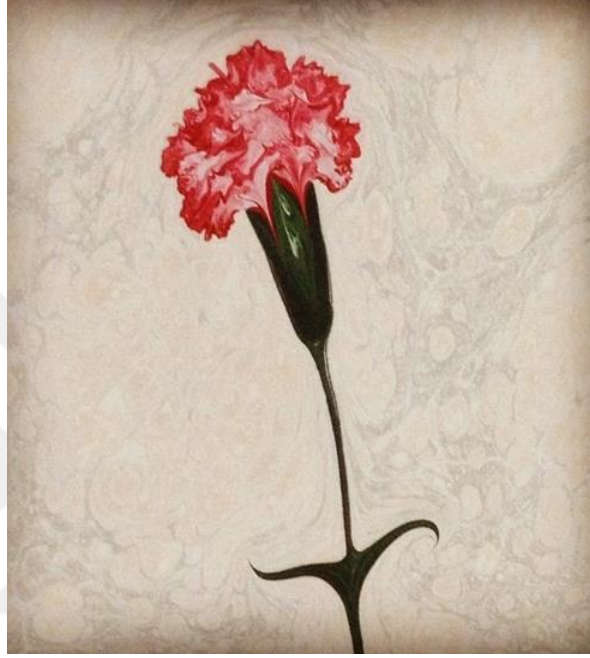
Klasik dönem menekşe ebru çeşidinin, günümüz yorumlaması ile yapılmış bir örneği aşağıda sunulmuştur.

Görsel 179: Menekşe Ebrusu, Noyan Güven, (https://docplayer.biz.tr/183617889-Xiii-uluslararasi-turk-sanati-tarihi-ve-folkloru-kongresi-sanat-etkinlikleri.html/erişim_tarihi:07.06.2022)

3.1.6 Karanfil Çiçeği Ebrusu

Klasik dönem karanfil ebrusundan farklı olarak; çiçek başı taç yaprakları, çiçek sapı ve gövdeden çıkan yaprakların doğada görüldüğü gibi ebru sanatına uygulanması yapılmaya çalışılmıştır.

Görsel 180: Karanfil Çiçeği Ebrusu(Can: 2012).

3.1.7 Papatya Çiçeği Ebrusu

Klasik papatya ebrusuna göre, natüralist bir yaklaşımla papatya çiçeği, doğada görüldüğü haliyle ebru sanatında yapılmıştır. Çiçeğin güneş yönü, derinlik, tomurcuk yapısındaki doğal görünüm, çiçek taç yapraklarını belirginleştirmek için farklı bir renk ile kontur yapılması, günümüz papatya ebrusu ile klasik dönem papatya ebrusu arasındaki farklılıkları göstermesi açısından önemlidir.

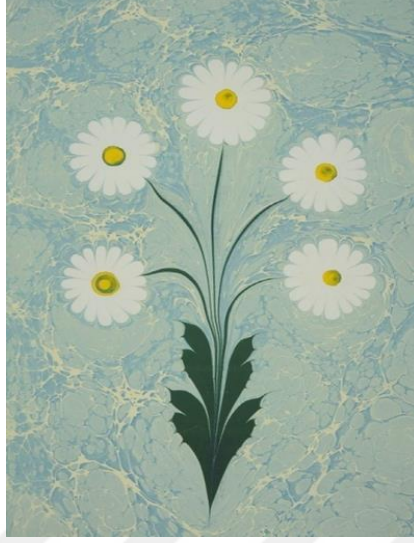

Görsel 181: Papatya Çiçeği Ebrusu (Can: 2017).

Görsel 182: Papatya Çiçeği ebrusu (Can: 2012).

Klasik dönem papatya ebrusunun, günümüzde yeniden yorumlanmasına bir örnek.

Görsel 183: Papatya Çiçeği ebrusu (Ertan:2020).

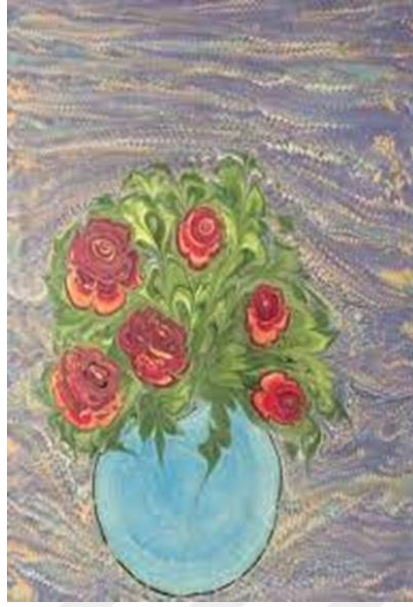
3.1.8 Çiçek Buketi Ebrusu

Çiçek buketi ebrusunda, farklı çiçeklerin, bir buket olarak, çiçek saksısı içinde görünümü, su üzerinde tasarlanmıştır.

Görsel 184:Buket Çiçek, (Can: 2016).

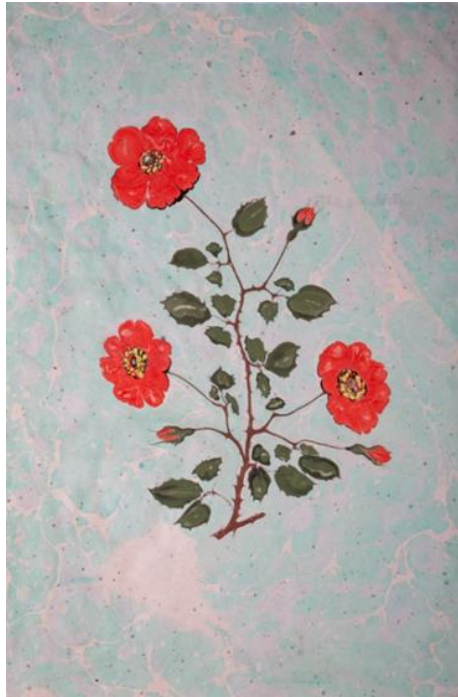
Çiçek buketi ebrusunda, taraklı ebru üzerine, sadece gül buketinin yapıldığı, bir ebru örneği.

Görsel 185: Buket Çiçek, (Sönmez:2006).

3.1.9 Yaban Gülü Çiçeği Ebrusu

Gülden yapılmış, el yapımı kâğıt üzerine, yaban gülü çiçeğinin yapılması. Çoklu; dal, tomurcuk, yaprak ve çiçek başının yapılması ile ebru tamamlanmıştır.

Görsel 186: Gülden Yapılmış el yapımı kağıt üzerine, Yaban Gülü Ebrusu, (Can: 2016).

3.1.10 Anemon Çiçeği Ebrusu

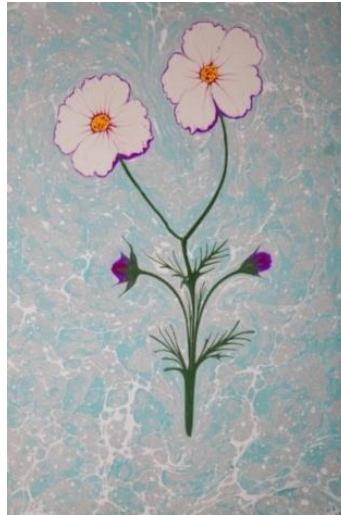
Anemon çiçeğinin, doğada görülen haliyle ebru sanatında yapılması. En, boy ve derinlik oluşturularak, ebru 3 boyutlu olarak yapılmaya çalışılmıştır.

Görsel 187: Anemon Çiçeği ebrusu, (Can: 2012).

3.1.11 Kozmos (Meksika Yıldızı) Çiçeği Ebrusu

Kozmos çiçeğinin, doğada görüldüğü haliyle ebru sanatında yapılması. Çiçeğin; tomurcuk, tipik yaprak yapısı, çiçek taç yapraklarının doğallığı, ebru sanatına yansıtılmaya çalışılmıştır.

Görsel 188: Meksika Yıldızı Çiçeği Ebrusu, (Can: 2017).

3.1.12 Kiraz Çiçeği (Sakura)Ebrusu

Japon kiraz çiçeği, dal yapısı, çoklu çiçek ve tomurcuk yapısıyla ebru sanatında yapılmaya çalışılmıştır. Farklı renkte taç yaprakları, dallar üzerinde oluşan yosun benzeri doğal oluşumlar, dalların kıvrımlı ve doğal yapısı, ebru eserine yansıtılmaya çalışılmıştır.

Görsel 189: Kiraz çiçeği ebrusu, (Can: 2017).

3.1.13 Nergis Çiçeği Ebrusu

En, boy ve derinlik kavramlarının belirginleştirildiği, natürel figüratif nergis ebrusu yapılmaya çalışılmıştır.

Görsel 190: Nergis çiçeği ebrusu, (Can: 2011).

3.1.14 Yıldız Çiçeği Ebrusu

Yıldız çiçeği ebrusu, doğada görülen yapısı ile ebru sanatında yapılmaya çalışılmıştır.

Görsel 191: Yıldız Çiçeği ebrusu, (Can: 2017).

3.1.15 Orkide Çiçeği Ebrusu

Orkide çiçeği, doğada görüldüğü haliyle yapılmaya çalışılmıştır. Dal yapısındaki tipik anatomi, çiçek taç yapraklarındaki detay, tomurcuk ve yapraklarda farklı renk kullanımı ve kök yapısındaki doğallık, ebru eserine yansıtılmaya çalışılmıştır.

Görsel 192: Orkide Çiçeği Ebrusu, (Can: 2015).

Günümüzde farklı bir sanatçı tarafından yapılmış, orkide çiçeğine güzel bir örnek.

Görsel 193: Orkide Çiçeği Ebrusu, (Özel:2022)

3.1.16 Küpe Çiçeği Ebrusu

Küpe çiçeği ebrusu, tamamen çiçeğin doğadaki görünümünü esas alınarak yapılmış, ebru tamamlanmıştır.

Görsel 194: Küpe çiçeği ebrusu, (Can: 2011).

3.1.17 Müge (İnci) Çiçeği Ebrusu

Müge çiçeği ebrusu, çoklu çiçek yapısı ile tamamen doğada görüldüğü haliyle ebru sanatında yapılmaya çalışılmıştır.

Görsel 195: Müge Çiçeği Ebrusu, (Can: 2013).

3.1.18 Manolya Çiçeği Ebrusu

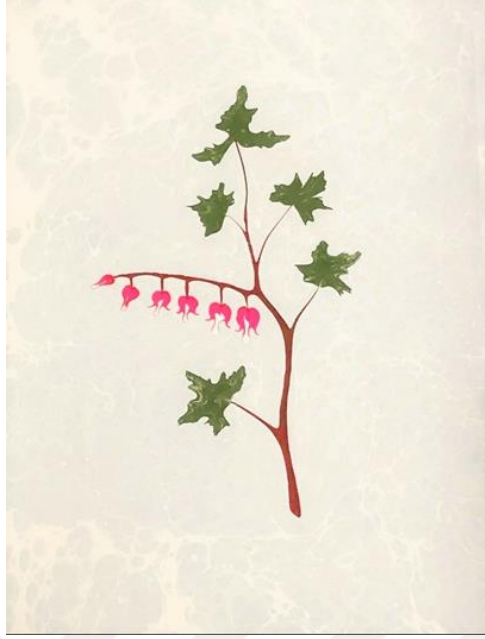
Manolya çiçeği ebrusu, tamamen doğada görülen formu ile ebru sanatında yapılmaya çalışılmıştır.

Görsel 196::Manolya Çiçeği ebrusu, (Can: 2016).

3.1.19 Kanayan Kalpler Çiçeği Ebrusu

Kanayan kalpler çiçeği ebrusu, doğada görülen hali ile ebru sanatında yapılmaya çalışılmıştır.

Görsel 197: Kanayan Kalpler Çiçeği Ebrusu (Can: 2009).

3.1.20 Erguvan Çiçeği Ebrusu

Erguvan çiçeği ebrusu, tipik dal yapısı, yaprak ve çiçek tomurcuğu ile ebru sanatında yapılmaya çalışılmıştır.

Görsel 198: Erguvan çiçeği ebrusu, (Can: 2018).

3.1.21 Antoryum (Filamingo) Çiçeği Ebrusu

Filamingo çiçeğinin tipik yaprak yapısı, çiçeklerinin güneş yönü ve yapısındaki uzantılarının boyutlu görünümü ile ebru yapılmaya çalışılmış, çiçek tamamlanmıştır.

Görsel 199: Antoryum (Filamingo) Çiçeği Ebrusu, (Can: 2020).

3.1.22 Unutmabeni (Myosotis Scorpioides) Çiçeği Ebrusu

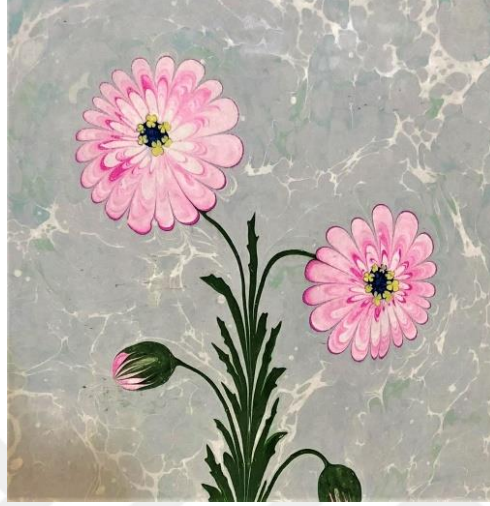
Bir dal üzerine, çoklu çiçek yapısı ve tomurcukları ile unutmabeni çiçeği ebrusu yapılmaya çalışılmıştır.

Görsel 200: Unutmabeni Çiçeği Ebrusu, (Can: 2014).

3.1.23 Bodrum Papatyası Çiçeği Ebrusu

Bir dal üzerine, çoklu çiçek ve tomurcuk yapısı ile bodrum papatyası ebrusu yapılmaya çalışılmıştır.

Görsel 201: Bodrum Papatyası Çiçeği Ebrusu (Can: 2021).

3.1.24 Çuha Çiçeği Ebrusu

5'li yaprak üzerine, 4'lü çiçek yapısı ile çuha çiçeği ebrusu yapılmaya çalışılmıştır.

Görsel 202:Çuha çiçeği Ebrusu (Can: 2011).

3.1.25 Elma Çiçeği Ebrusu

Tipik dal yapısı, tomurcukları, çiçeği ve yaprakları ile elma çiçeği ebrusu yapılmaya çalışılmıştır.

Görsel 203: Elma çiçeği ebrusu(Can: 2016)

4. BÖLÜM

SANATSAL UYGULAMALAR

Günümüzde ebru sanatını öğrenmek isteyenlerin, alana ilişkin tecrübesi ve teorik bilgisi olan bir ustadan eğitim almaları gerekmektedir. Çıraklık dönemi olarak da adlandırılan bu eğitim, çok uzun ve meşakkatli bir süreçtir. Usta-çırak olarak adlandırılan bu yöntemde, usta ve çırağından başkası yoktur. Bire bir ustanın bilgi, beceri ve tecrübeleri ile bir teorik bir anlatım ve pratik uygulama ile öğrenme söz konusudur.

Burada dikkat çeken husus, bir ustanın, bilgileri doğrultusunda, yine kendisi gibi bir usta yetiştirmeye çalışma gayretidir. Eğer usta uygun görürse, çırağını ustalık makamına getirir ve geçmiş hocalarına da atıfta bulunarak, bir icazetname ile ödüllendirir. Aynı zamanda, çırağına ustalık payesi vererek de, kendi silsilesinin, kendi adının devamını sağlamaya çalışır. Ebru sanatı, kuralları, kaideleri, tarifleri, sırları olan kadim bir sanattır. Öncelikle bu sanatı öğrenmenin en öncelikli konusu adanmışlık olmalıdır. Eğer kişi, kendini bu sanata adarsa, sanatı çok sevecek ve bu sanatla ilgili olarak çok çalışacak, araştırmalar ve yeni denemeler yapacaktır. Bu çalışma biçimi, kişinin maharetinin gelişmesine katkı sağlayacağı gibi, sanatının gelişmesine de katkı sağlayacaktır.

Geleneksel sanatlarda ustalık makamına çıkmak, sadece icazetle çözülecek bir husus değildir. Ustalık, sanata ve hayata hakikât ile bakabilmek, pozitif bilimlere müspet yaklaşabilmek, durağanlıktan uzak, yenilikçi ve her zaman didaktik bir bakış açısıyla, bu sanata hizmet etmektir. Zira doğru noktadan bakıldığında ebru sanatının, bir bilim olduğu görülmektedir. Bilim bir kişilik bir okulla, bir kişilik bir hocayla anlatılamayacak bir husustur. Dolayısıyla bir hocanın bilgileri kadar bir eğitim içeren bir sistemle, böyle bir sanatın zayi edilemeyecek kadar çok kıymetli olduğunu bilmekte fayda vardır. Bu yöntemin, en büyük tehlikelerinden biri, yapılacak yanlışın zincirleme olarak, kuşaktan kuşağa aktarılması husustur. Dolayısıyla ebru sanatının günümüzde artık, üniversitelerde anasanat dalları bağlamında temsil edilmesinin ve bilimsel yöntemler doğrultusunda öğretilmesi gerektiğini de söylenmekte fayda vardır.

Günümüzde ebru sanatının en başarılı sanatçıları ülkemizden, yani Türkler arasından çıkmıştır. Ancak bu durumun nereye kadar devam edeceğini bilmek mümkün değildir. Muhtemelen ebru sanatını irdeleyen, bu sanatla çok vakit geçiren, yeni teknik ve arayışlar için çaba sarf edenler ve dar kalıp içine sıkışmamış olanlar, gelecek yüzyıllarda Ebru adına bir adım önde olacaklardır.

Atölye ortamında sanatsal uygulamalar yapılırken, çiçeklerin doğada görüldükleri halleri su üzerinde yapılmaya çalışılmış, çiçek yapımında, gün ışığı altında görülen çiçeğin doğal renklerine ek olarak: en, boy ve derinlik algısı için de farklı tonda renkler kullanılmıştır. Yapılan çiçeklerde geçmiş klasik çiçekli ebrularda olmayan ve çiçek sınırlarını belirginleştirmek için koyu renk ile kontur yapılmıştır. Çiçeğin ve yaprakların güneş yönü, özgül ağırlığının verdiği asimetric durumu, çiçeğin anatomik yapısı, çalışmada görülebilecek şekilde tasarlanmaya çalışılmıştır.

Bu bölümde, Çarkıfelek (Tutku) Çiçeği, Haseki Küpesi Çiçeği, Doğu Haşhaşı Çiçeği, Dikenli Taç Çiçeği, Şakayık Çiçeği, Damalı Lale Çiçeği, Peru Zambağı Çiçeği, Lale Ağacı Çiçeği, Kardelen Çiçeği, Çiğdem (Nevruz) Çiçeği, Rüzgârgülü Çiçeği, Peygamber Çiçeği, Ters Lâle Çiçeği, Fulya Çiçeği, Kaktüs Çiçeği ebrusu olmak üzere 15 adet çiçekli ebru çeşidi tez çalışmasının sanatsal uygulamaları olarak sunulmuştur.

Görsel 204: Çarkıfelek Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Kadmiyum kırmızı, fuşya (magenta), is siyahı, beyaz, sap yeşili, fıstık yeşili, oksit sarı, kahverengi.

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya ve Çamlıca toprağı, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları, iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de nefit koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Battal ebru sonrası çarkıfelek motifi yapılmıştır.

Çarkıfelek motifi yapılırken, tekne yüzeyine önce çiçek sapı yeşili ve ışıık ve parlaklık verebilmesi adına da sonra, fıstık yeşili damlatılmıştır. Çarkıfelek çiçeğı ebruda, farklı boyutlarda beş yaprak yapılmış, çiçek sapı ince, çiçeğın ağırlığından dolayı bir “S” gibi kıvrımlı tasarlanmıştır. Çarkıfelek çiçeğı, sap, yaprak, çiçek, tomurcuk ve helezonik tutmaçları ile tasarlanmıştır. Çiçeğın çok detaylı olmasından kaynaklı, yapımı uzun bir zaman almaktadır.

Görsel 205: Haseki Küpesi Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Mavi, beyaz, turkuaz, sarı, yeşil, siyah

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de nefit koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Battal ebru sonrası “Haseki Küpesi” çiçekli ebrusu yapılmıştır.

Haseki çiçeği ebrusu yapılırken, tekne yüzeyine önce çiçek sapı yeşili damlatılmıştır. Haseki Küpesi çiçeği ebruda, farklı yapıdaki 2 ana yaprak üzerine 2 adet çiçek sapı, çiçeğin sapının uç kısımlarına da 2 adet çiçek başı yapılmıştır. Çiçek başında turkuaz renkli beşli taç yaprak form üzerine, yine beyaz ve mavinin karışımından oluşan 5’li çiçek iç bölümü yapılmıştır. Çiçeğin ortasına ise sarı renkli çok miktarda başcık yapılmıştır.

Görsel 206: Doğu Haşhaşı (Oriental Poppy) Çiçeği Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm,

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Mavi, beyaz (sedef), turkuaz, sarı, yeşil, siyah

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları, iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de neft koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Battal ebru öncesi, damlatma usulü ile teknenin yanlarına, yeşil, turkuaz ve sarı renkli boyalar damlatılmıştır. Battal ebru sonrası “Doğu Haşhaşı” çiçekli ebrusu yapılmıştır.

Doğu Haşhaşı çiçeği ebrusu yapılırken, tekne yüzeyinde 3 noktaya çiçek yeşili boya damlatılmıştır. Doğu Haşhaşına özgü dikenimsi çıkıntı yapan yapraklı yapı üzerine, 3 adet sap, ana gövdeye oturtulmuştur. Birincisi sapta açmış bir çiçek başı, ikincisinde açmak üzere olan tomurcuk, üçüncü dalda ise, tohum haline gelmiş bir meyve tasarlanmıştır. Açmış vaziyetteki çiçek başı içine bir tepecik ve etrafına çok sayıda başcık tanecikleri yerleştirilerek ebru sonlandırılmıştır.

Görsel 207: Dikenli Taç (Euphorbia Milii) Çiçeği Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Magenta, mavi, beyaz (sedef), sarı, yeşil, siyah, kahverengi

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları, iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de neft koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Battal ebru sonrası “Dikenli Taç” çiçekli ebrusu yapılmıştır.

Dikenli Taç çiçeği ebrusu yapılırken, tekne yüzeyinde kahverengi boya damlatılmıştır. Kahverengi boya aşağı ve yukarı uzatılarak çiçek gövdesi oluşturulmuştur. Dikenli Taç çiçeğine özgü diken çıkıntıları yapılmadan önce, beyaz ve kahverengi karışım boya, gövdenin birçok yerine, küçük küçük damlatılmıştır. Bu işlemden sonra, çok miktarda dikenler yapılmıştır. Sap üst kısma, tek daldan yan dallara ayrılan 4’lü küçük dallar yapılmış, uç kısımlarına önce siyah kontur, sonrasında ise magenta damlatılarak, 2’li çiçek başı formu yapılmıştır. Çiçeklerin iç kesim yerine sarı ve beyazdan oluşan başçıklar yapılarak ebru sonlandırılmıştır.

Görsel 208: Şakayık Çiçeği Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, Beyaz (sedef), sarı, yeşil, siyah.

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları, iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de nefit koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Battal ebru sonrası “Şakayık” çiçeği ebrusu yapılmıştır.

Şakayık çiçeği ebrusu yapılırken, tekne yüzeyinde yeşil boya damlatılarak çiçeğin sap kısmı oluşturulmuştur. Saptan çıkan iki yaprak formu yanlara, küçük iki yaprak ise çiçeğin taç yapraklarının kök kısmına yapılmıştır. Siyah ile kontur ve arkasından kırmızı boya ile taç yaprakları yapılmış, derinlik vermek maksatlı olarak da, koyu tonda kırmızı kullanılmıştır. Çiçek taç yaprakları ortasına tepciği saran çok miktarda sarı renkli başcıklar yapılarak ebru sonlandırılmıştır.

Görsel 209: Damalı Lale (Fritillaria) Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Magenta, mavi, beyaz (sedef), sarı, yeşil, fıstık yeşili, siyah.

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları, iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de neft koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Battal ebru sonrası “Damlalı Lale” çiçeği ebrusu yapılmıştır.

Damlalı Lale çiçeği ebrusu yapılırken, battal ebru yapılmadan önce tekne yüzeyine; sarı, çiçek yeşili, fıstık yeşili ve sarı renk boya damlatılmış sonrasında, iki kat battal ebru yapılarak çiçek arka fonu, zemin ebrusu hazırlanmıştır. Tek ve ince bir sap üzerine, yine ince formda 3 adet yaprak ve sap bitimine ise çiçek başı yapılmıştır. Çiçek taç yaprakları yönü, aşağı bakacak şekilde (ters) tasarlanmıştır. Çiçek taç yaprakları iç bölümü, magenta'nın siyah ile karışımı ile koyulaştırılmış ve çiçeğe derinlik kazandırılmıştır. Çiçeğin tipik özelliği olan dama görüntüsü için de beyaz renk boya ile taç yapraklara çizgilendirmeler yapılmıştır.

Görsel 210: Peru Zambağı (Alstroemeria) Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Magenta, kırmızı, beyaz (sedef), yeşil, siyah, kahverengi.

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları, iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de neft koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Battal ebru sonrası “Peru Zambağı” çiçeği ebrusu yapılmıştır.

Peru Zambağı çiçeği ebrusu yapılırken, iki kat battal ebru yapılarak çiçek arka fonu, zemin ebrusu hazırlanmıştır. Tek ve ince bir sap üzerine, yine ince formda yanlara doğru 2 adet dal, ana gövdenin uç kısmına da çiçek başı yapılmıştır. Yanlara ayrılan dallar tomurcuk formu ile tamamlanmış, tomurcuk dip kısımları taç yaprağı ile tamamlanmıştır. 6 adet ince yapılı yaprak formu yapıldıktan sonra çiçek başı taç yaprakları oluşturulmuştur. Taç yapraklarda magenta ve beyaz renk kullanılmış, yaprak detaylarında, kırmızı boya ile çizgilendirilme yapılmıştır. Çiçeğin orta bölümüne kahverengi ve siyah renklerden oluşan başçıklar yapılarak çiçek tamamlanmıştır.

Görsel 211: Lale Ağacı Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

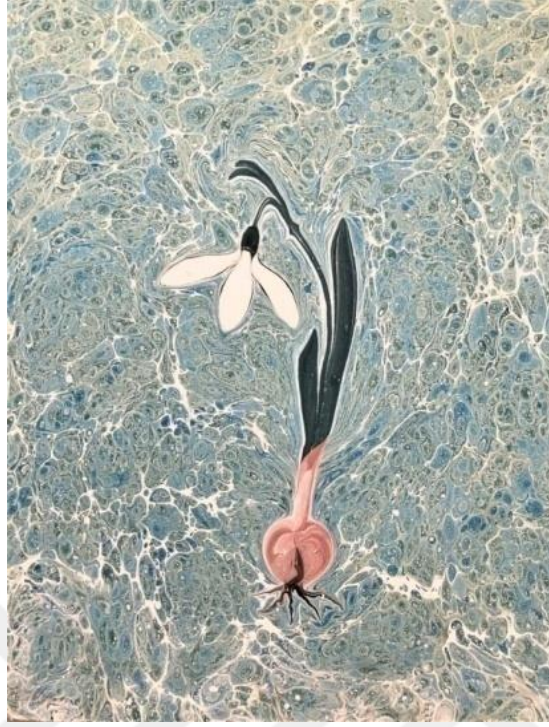
Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Beyaz (sedef), yeşil, kahverengi.

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları, iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de nefit koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Battal ebru sonrası “Lale Ağacı” ebrusu yapılmıştır.

Lale ağacı ebrusu yapılırken, ilk battal ebrusuna tarama yapılmış, üzerine ikinci kat battal ebru yapılarak çiçek arka fonu, zemin ebrusu hazırlanmıştır. Tek bir dal üzerine, 2 adet yaprak, dalın uç bölümüne de Ağaç Lalesi çiçeğinin taç yapraklarından oluşan kısım yapılmıştır. Çiçeğin iç kısmı sarı renkte, ortasına ise yeşil-beyaz-siyah karışımı ile konik yapıdaki tohumu yapılarak çiçek sonlandırılmıştır.

Görsel 212: Kardelen Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Mavi, beyaz, siyah, yeşil, kahverengi.

Kompozisyon;

Birinci battal ebru mavi, ikinci battal ebru neftli yeşil olarak kullanılarak, zemin battal ebru yapılmıştır. Battal ebru sonrası “Kardelen” ebrusu yapılmıştır.

Kardelen ebrusu yapılırken, Tek bir dal üzerine ana gövdeyi saran 2 adet yaprak, dalın uç noktasında kardelen anatomisine uygun 2’li çıkıntı ve son kısımda ise çiçeğin başı yapılmıştır. Çiçek soğanlı olarak tasarlanmış, açık kahverengi soğana, siyah ve kahverengi karışımı boyadan kök yapılmıştır. Kardelen başı için siyah boya ile kontur yapılmış ve 3’lü taç yapraklı kardelen formu ile ebru tamamlanmıştır.

Görsel 213: Çiğdem(Nevruz) Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Sarı, beyaz, siyah, yeşil, kahverengi, mavi.

Kompozisyon :

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları, iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de nefit koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Battal ebru sonrası ‘‘Çiğdem (Nevruz) Çiçeği’’ ebrusu yapılmıştır.

Çiğdem çiçeği ebrusu yapılırken, Tek bir dal üzerine, 3 adet yaprak, dalın uç bölümüne çiçeğin 6 adet taç yapraklarından oluşan kısım yapılmıştır. Çiçeğin iç kısmı koyu sarı renk ile boyutlu hale getirilmiştir. Çiçek soğanlı olarak tasarlanmış, açık kahverengi soğanın kökleri koyu kahverengi boya ile yapılmış, çiçek yapımı sonlandırılmıştır.

Görsel 214: Rüzgârgülü Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Beyaz (sedef), yeşil, kahverengi.

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları, iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de neft koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. 1. Battal ebru yapılırken teknenin bazı yerlerine turkuaz boya damlatılmış, daha sonra battal atılmış, battal tarandıktan sonra 2. Kat battal ebrusu yapılmıştır. Battal ebru sonrası ‘‘Rüzgârgülü’’ ebrusu yapılmıştır.

Rüzgârgülü ebrusu yapılırken, tek bir dal üzerine yapraklar, 2’li tomurcuk, 2’li çiçek formu yapılmıştır. Çiçek başları beyaz ile kontürlenmiş taç yapraklardan oluşmakta, çiçek merkezi sarı, başcıklar ise beyaz renkli boyalarla yapılarak ebru sonlandırılmıştır.

Görsel 215: Peygamber Çiçeği Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Kırmızı, beyaz, mavi, yeşil, siyah.

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş battal ebru boyaları iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de nefit koyularak üst üste iki kat hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Birinci Battal ebru yapılırken teknenin bazı yerlerine turkuaz boya damlatılmış, daha sonra battal atılmış, battal tarandıktan sonra, ikinci kat battal ebrusu yapılmıştır. Battal ebru sonrası “Peygamber Çiçeği” ebrusu yapılmıştır.

Peygamber çiçeği ebrusu yapılırken, bir dal üzerine ince yaprak formları, bir sap üzerine tomurcuk, iki sap üzerine de açmış bir vaziyette çiçek formu yapılarak ebru sonlandırılmıştır.

Görsel 216: Ters Lale Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Kırmızı, yeşil, siyah, sarı, mavi, beyaz, kahverengi.

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları, iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de nefit koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Battal ebru sonrası “Ters Lale” ebrusu yapılmıştır.

Ters Lale ebrusu yapılırken, tek bir dal üzerine, 3 adet çiçek tasarlanmıştır. Çiçeklerin uç ve alt kısmında ince formda yapraklar yapılmıştır. Her bir çiçek başı kırmızı, iç bölümü koyu kırmızı olacak şekilde yapılarak çiçek sonlandırılmıştır.

Görsel 217: Fulya Çiçeği Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

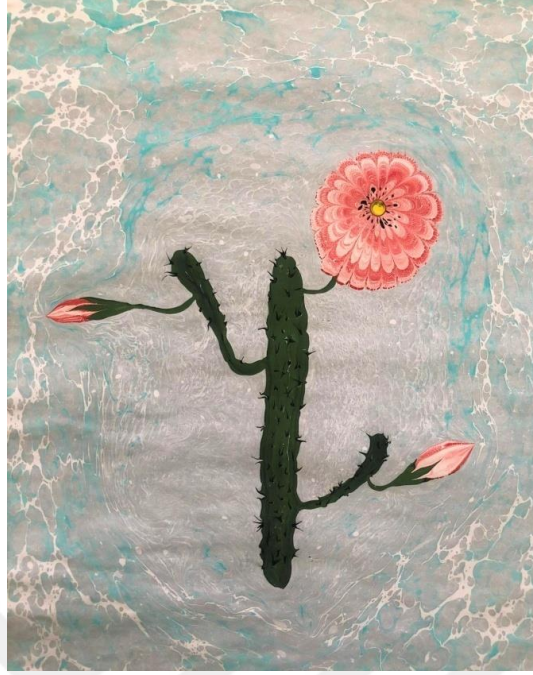
Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Mavi, beyaz, sarı, siyah, turuncu, yeşil, kahverengi.

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları, iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de neft koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Battal ebru sonrası “Fulya Çiçeği ” ebrusu yapılmıştır.

Fulya Çiçeği ebrusu yapılırken, tek bir dal üzerine 3 sap üzerine 3 adet çiçek başı yapılmıştır. Çiçeğin çanak yaprakları beyaz, çiçeğin iç kısmı ise sarı ve boyutlu gözükmeye içinde, koyu sarı bir renkte yapılarak çiçek sonlandırılmıştır.

Görsel 218: Kaktüs Ebrusu

Eserin Yapım Tarihi: 2022

Eserin Boyutları: 42x29.7 cm

Ebru Çeşidi: Çiçekli Ebru

Kullanılan Renkler: Kırmızı, Beyaz (sedef), yeşil, siyah, sarı.

Kompozisyon;

Mavi, beyaz boya, öd, su karışımından elde edilmiş Battal ebru boyaları, iki ayrı kavanoza pay edilmiş, boyalardan ikincisine de neft koyularak üst üste iki kat, hafif zemin battal ebru yapılmıştır. Birinci battal ebru öncesi, tekne yüzeyine turkuaz boya damlatılmıştır. Battal ebru sonrası ‘‘Kaktüs’’ ebrusu yapılmıştır.

Kaktüs ebrusu yapılırken, tek bir gövde üzerine, 2 adet yeni çıkmış kaktüs ve bu kaktüslerin üzerine tomurcuk halinde kaktüs çiçeği, kaktüsün ana gövdesinde ise, pembe-kırmızı renkte kaktüs çiçeği yapılmıştır. Kaktüs tomurcukları kırmızı, beyaz olarak tasarlanmıştır. Kaktüs dikenleri siyah boya ile yapılmış, çiçek sonlandırılmıştır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Ebru sanatı geçmişî eskilere dayanan, çok özel, kıymetli bir kâğıt ve kitap süsleme sanatıdır. Ebru sanatı tarihine bakıldığında, hep bir noksanlık ve hep bir bilinmezlik karşımıza çıkmaktadır. Bu sanatın yazılı kaynak eksikliği, geçmişin sözlü ve pratik hafızasının bir bölümünün silinmesi, geçmişten kalan bu tarihsel bilgileri, dar kalıplar arasına sokmuş, aynı bilgilerin tekrarlandığı cümleler ve metinler haline dönüştürmüştür. Bu durum da, her an ortaya çıkabilecek yeni bir bilginin, ebru tarihi üzerinde önemli değişimler yapabileceği gerçeğidir.

Ebru sanatı kâğıt ve kitap süsleme sanatı olarak başlamış olmasına rağmen, günümüzde eser olarak çerçevelenip duvarlara asılan bir sanat konumuna gelmiştir. Doğal malzemeler ile yapılabilen ebru sanatı, artık günümüzde farklı tip boya malzeme kullanımı ile de, farklı ebru çeşitlerinin yapılabildiği bir yöne evrilmiştir. Ebru sanatı belli bir sistematiği, kuralları ve kaideleri olan bir sanattır. Kullanılan malzemenin çeşidinden, yapısından, ebru yapılan ortamın fiziki durumuna kadar, birçok faktör, ebru yapımını hem zorlaştırmakta, hem de kolaylaştırmaktadır. Günümüzde halen, geçmişten gelen, klasik olarak nitelenen ebru çeşitleri de yapılmaktadır. Günümüzde ayrıca, klasik ebruların dışında da ebrular yapılmakta, çok değişik ve estetiği yüksek eserler elde edilmektedir. Ebru sanatı tarihine bakıldığında, geçmiş dönemde yaşamış, ebru sanatına katkıda bulunmuş, bir birinden kıymetli ebru üstatların olduğu görülmektedir.

Ebru sanatının geçmişi, çok eski zamanlara dayanmasına rağmen, konumuz olan çiçekli ebru formlarını, ancak son yüzyıllarda görmekteyiz. Kaynaklara göre, Türk ebru sanatında çiçekli ebrular dendiğinde, 1700'lü yıllarda yaşamış olan Hatip Mehmet Efendi'den, 1990'ların sonlarında hayatını kaybetmiş olan Mustafa Esat Düzgünman'a kadar olan zaman dilimi anlaşılmaktadır. Türk ebru sanatı, üzerinden geçen yüzyıllarca bir zaman dilimine ve büyük katkılara rağmen, 1990'lı yıllara kadar, hep aynı ebru çeşitlerinin tekrarlandığı ve bu sanata eklenen, iki elin parmaklarını geçmeyecek sayıda çiçekli ebru örneklerinin eklendiği bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Klasik çiçekli ebru olarak, 7 adet çiçek ve bu çiçeklerin birçoğunun aynı anda yapılması ile oluşan "Buket Ebrusu" tez konusu içinde irdelenmiştir.

Her ne kadar, Türkiye'de ki çiçekli Ebru dendiğinde, karşımıza Hatip Mehmet

Efendi ve Necmeddin Okyay isimleri çıksa da, Hatip Mehmet Efendi'den önce ‘‘ Hatip Ebrusu’’ diye adlandırılan ebru çeşidinin, hatta Necmeddin Okyay'dan çok önce de, ebru sanatında çiçekli ebru çeşitlerinin yapıldığı görülmektedir. Hatip Mehmet Efendi'nin çiçekli ebrular üzerinde denemeler yapması, Necmeddin Okyay'ın ise; çalışkanlığı, engin bilgisi, sıra dışı ve yaratıcı bir düşünceye sahip olması, onu çiçekli ebrular üzerine araştırmaya sevk etmiş ve bu araştırmaların sonucunda da yeni çiçek formlarını ebru sanatına kazandırmıştır. Okyay'ın ebru sanatına tutku ile bağlı olması, yeni çiçekli formlar üzerine kafa yorması, ebru sanatı tarihi için çok anlamlıdır. Çünkü yüzyıllardır süregelen, klasik ebru adı altındaki ebru çeşitlerinin dışında, çiçekli ebru denemeleri, dikkati, ilgiyi, istikameti çiçekli ebrulara çevirmiş, aynı zamanda da çiçekli ebruların günümüzdeki uygulamalarına ilham kaynağı olmuştur. Bu ilham ile günümüz sanatçısı, geçmişe göre çok mesafe kaydetmiş, geçmiş ile günümüz arasında yapılan eserler arasında bariz farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bilimin ve teknolojinin sürekli ilerlediği bir dönemde, yeni arayışların içine girmemenin, eskiyi bire bir tekrar etmenin ve durağanlığın, doğru yaklaşım olmadığı görülmüştür. Ebru sanatında da, yenilikçi veya modern adı altındaki yaklaşımlar ile yapılan çalışmalar, geçmişin klasik ebrusuna karşı bir savaş anlamına gelmemelidir. Bilakis, günümüzde yapılan ebru sanatının, geçmiş dönem yapılan ebru sanatının devamı niteliğinde olduğunu bilmek, en doğru yaklaşım olacaktır. Her çağ, kendi bilgi ve deneyimlerini, imkanlarını bu sanata dahil ettiği için, günümüz koşulları düşünüldüğünde, bilgiye erişim, imkanların artmış olması, kreatif ve özgür düşünce, ister istemez bu sanata, yenileşmeyi ve farklılaşmayı da beraberinde getirmiştir. Bu yeniliği ve farklılığı göstermek adına da, günümüzde yapılan, 25 çeşit çiçekli ebru görseli tez içine alınmış, geçmişte yapılan klasik çiçekli ebru ile günümüz çiçekli ebrusu arasındaki değişim, gelişim gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

Geçmiş dönem ebrucularının bir eserine uzman gözü ile bakıldığında boyayı nasıl temin ettiğini, boyayı kendisinin mi yaptığı yoksa hazır fabrikasyon bir boya mı kullandığı kitresinin yeni mi eski mi olduğu, kullandığı ödün taze mi, yoksa bakteri yoğunluğu artmış eski bir öd mü olduğu, eseri yaparken tekne başında kaç dakika vakit geçirdiğini söylemek zor olmayacaktır. Aynı nitelikler, günümüz ebru eserleri için de geçerlidir. Gönül rahatlığı ile söylenebilir ki, günümüz ebru sanatçısı, geçmiş dönem sanatçılarına nispeten, bir eser oluştururken tekne başında çok daha fazla vakit

geçirdiği ve çok daha fazla detaylar için çaba harcadığı görülmektedir. Geçmiş dönem ebrularında bir gül figürü yapmak için maksimum 7 dakikaya ihtiyaç varken, günümüz ebrusunda sadece bir dal gül ebrusu yapımı için, yarım saati geçen bir süreden bahsetmek yanlış olmayacaktır. Bazı ebru örnekleri incelendiğinde ise, 1 saat ve üzeri bir çalışma olduğu ve büyük bir çaba ile tasarım yapıldığı, çalışmada ince ustalık sergilendiği görülmektedir.

Yüzyıllar boyu, geleneksel olarak usta- çırak yöntemi ile bu sanatın sözlü bilgileri ve pratik uygulamaları nesilden nesile aktarılmaya çalışılmış, ancak kimi dönem bu sanatın farklı sebeplerden ve icracılarının azalmasından dolayı, kaybolma riski ortaya çıkmıştır. Geleneksel yöntemlerle yapılan ebru sanatında, bir ustanın, bin yıllık bir sanatın tüm bilgilerine haiz olması, akla ve gerçeğe uygun bir durum değildir. Bilakis içinde fizik, kimya, mikrobiyoloji vs. gibi bilimin çeşitli alanlarını barındıran bu sanatın, bir bilim olarak idrak edilmesi, irdelenmesi, yazılan, anlatılan, uygulanan her bilgi ve tekniğin doğruluğunun birçok kişi ve uzman tarafından kanıtlanmış olması gerekmektedir. Bir ustanın öğreticiliğinde, ustanın bilgileri kadar bu sanatın öğretilmesi, ister istemez bu sanata bir sınır koymuş, sır saklama, bilgiyi paylaşmama, sayıca az kişinin icra ettiği bir sanat konuma getirilmesinin eklenmesiyle de bu sanatın, kişilerin insiyatifinde, kişilerin kendi doğrularında, dar bir kulvara sıkışmasına, yalnızlaşmasına ve monopol bir şekle bürünmesine sebep olmuştur.

Geçmişten gelen bir hazine olan ebru sanatının, sözlü ve pratik bilgileri günümüze kadar taşınmış, kişilerin ve kurumların çabalarıyla bu sanat yaşatılmaya, gelecek nesillere aktarılmaya çalışılmıştır. Ebru sanatının, 2014 yılında UNESCO tarafından ‘’ Dünya Somut Olmayan Kültür Mirası’’ olarak temsili listeye kabul edilmesi, koruma altına alınması, sadece ebru sanatı için değil, diğer Türk süsleme sanatları için de dönüm noktası niteliğindedir. Belli başlı sayıda ülkede bilinen ebru sanatı, UNESCO koruması ile 195 ülke envanterine girmiş, bu sanatın görünürlüğünü artırmış, tüm ilgiyi üzerine çekmiştir. Bu olay aynı zamanda Türkiye’de de çok tesirli olmuş, iç dinamikler ivme kazanmış, yeni fikirler, kreatif ve özgür düşünceler ile sanat yapmanın yolu açılmış ve böylelikle de, sanatçıların ve resmi kurumların sorumlulukları da artmıştır.

Bu gelişmelerle ebru sanatının dünya milletlerinin ilgisini çekmesi, yeni fikirlerin ve farklı disiplinlerdeki kişilerin bu sanata dâhil olması, geçmişin kısıtlı

imkânlarının kalkması, ebru sanatının kullanım alanlarının genişlemesi, ebru sanatında yeni teknik ve arayışları, farklılaşmayı beraberinde getirmiştir. Bu farklılaşma ile geçmiş dönemde yapılan sayılı miktardaki çiçekli ebru örneklerinin, günümüzde sayısı katlanarak artmış, adeta bu sanatın sınırsız bir sanat olduğu gözler önüne serilmiştir.

Sanatsal uygulamalar için atölye ortamında, çiçeklerin doğal halleri su üzerinde yapılmaya çalışılmış, çiçek yapımında, gün ışığı altında görülen çiçeğin doğal renklerine ek olarak: en, boy ve derinlik algısı oluşturulmuş, bunun için de farklı tonda renkler kullanılmıştır. Yapılan çiçeklerde, çiçek sınırlarını belirginleştirmek için koyu renk ile kontur, çiçeğin ve yaprakların güneş yönü, özgül ağırlığının verdiği asimetric durumu, çiçeğin tipik anatomik yapısı, çalışmada görülebilecek şekilde tasarlanmaya çalışılmıştır. Her ne kadar ebru sanatında stilizasyon kelimesi geçiyor olsa da, bu kavram ebru sanatında pek oturmuş gibi gözükmemektedir. İşin aslı, ebru sanatında su üzerinde desen yapma zorluğu, yapılan eserin bire bir tabiattaki görüntüsüne benzememesi, stilize edilmiş ebru algısı yaratmaktadır.

Geçmiş dönemde veya geçmiş dönemi taklit ile yapılmış çiçekli ebrulardan bazılarını, bir topluluğa gösterdiğinizde kafa karışıklığı ile aynı ebru eserine, farklı çiçek isimlendirmeleri yapılırken, günümüzde bu sorun ile karşılaşmamaktadır. Tezin sanatsal uygulamalar bölümünde, atölyede yapılan çiçeklerden anlaşılabileceği üzere, yapılan tüm çiçekli ebrular, tamamen tabiattaki doğal görünen hali ve çiçeğin karakteristik tanımlayıcı anatomik yapıları, değiştirilmeden yapılmıştır. Yine, sanatsal uygulamalar bölümünde klasik ebru sanatında olmayan, 15 adet çiçekli ebru, atölye ortamında çalışılmış, klasik dönem dışında günümüzde yapılan yeni çiçekler olarak literatüre kazandırılmıştır. Geçmiş dönem kaynakları incelendiğinde, geçmiş ile günümüz çiçekli ebrularını kıyaslama açısından ve günümüzde yapılan klasik dışı çiçekli ebrularının tanıtımı açısından, bu tez çalışmasının alanında ilk olduğu görülecektir. Bu çalışma, geçmiş dönem yapılan klasik çiçekli ebrularla günümüz ebruları arasındaki; kompozisyon, biçim, ritim, denge, renk kullanımı, malzeme kullanımı ve farklılıkları vs. konularda ki değişimi, gelişimi, ilerlemeyi göstermiş, gelecekte de yapılacak çalışmalara bir kaynak oluşturmuştur.

ÖNERİLER

Hangi çağda olursa olsun, usta çıracak yöntemi öğrenim sisteminin yaşatılması, gelecek kuşaklara aktarılması, geçmiş dönemin ebru tekniklerinin de korunması, yaşatılması, temel ebru müfredatında olması Türk kültürü için önemli bir husustur. Ancak bu sanatın artık üniversitelerde, geleneksel Türk el sanatları çatısı altında bir bölüm olarak kurulması, okutulması ebru sanatının geleceği açısından çok kıymetli olacaktır. Böylelikle de ebru sanatı, bilimsel olarak irdelenecek, branşlaşma sağlanacak, doğmasal bilgilerin yerini bilimsel gerçeklik alacaktır.

Toplumla, geleneksel sanatların, sanatçıların sıkça buluşturulması, her evde mutlaka geleneksel Türk sanatlarından bir eser bulunması, sanatı ve sanatçıyı yaşatacak, kültürün devamlılığını sağlayacaktır.

Resmi kurumların, sanatı ve sanatçıyı teşvik etmesi, maddi ve manevi olarak desteklemesi, özellikle Milli Eğitim müfredatına, ebru derslerinin konması, her yaştan öğrencinin teorik ve pratik olarak mutlaka bu sanatla temas etmesi sağlanmalıdır.

Ebru sanatının UNESCO tarafından koruma altına alınması, ebru sanatının üstün, evrensel bir sanat olduğunu ve bu sanatın korunmasının insanlığın yararına olduğunu belirtmektedir. Bu da, UNESCO'ya ve uluslararası topluma, çok büyük bir sorumluluk altına girdiğimiz anlamına gelmektedir. Bu sorumluluk ile de, ebru sanatı ile ilgili çalışmalar içine girmek, ebru sanatı ile ilgili uluslararası projeler yapmak, bu projelere dünya milletlerini davet etmek, bu korumanın kâğıt üzerinde kalmadığının somut göstergesi olacaktır.

Ebru sanatına ait bir müzenin bir an önce kurulması, bu müzede geçmiş ve günümüz sanatçılarının bilgi, belge ve eserlerinin toplanması, içinde uluslararası konferansların, eğitimlerin, üretimin olduğu yaşayan müze konsepti ile de, bu sanata hizmet edilmesi doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu konu ile ilgili olarak ilk resmi hamle, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmış, (Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Raporu (2018/10), Dosya No:2 belirtilmiş olan önerge), Türkiye’de ve dünyada henüz bulunmayan “Ebru Müzesi”nin kurulması ve müzeye de Atilla CAN adının verilmesi önerilmiştir.

KAYNAKÇA

- Açık, T. (2006). Klasik Nedir Ya da Yazılı Kültürün Savunucusu. *Kebikeç Dergisi*/22 , 10.
- Arıtan, A. S. (2002). *Türk Ebrû Sanatı*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Barutçuğil, H. (2001). *Suyun Rüyası*. İstanbul: Ebristan Yayınları.
- Barutçuğil, H. (2015). *Esmâ-i Hüsnâ 99*. İstanbul: G.M. Matbaacılık ve Tic. A.Ş.
- Barutçuğil, H. (2004). Siyah Beyaz Ebru. H. Barutçuğil içinde, *Siyah Beyaz Ebru* (s. 5). İstanbul: Ebristan Yayınları.
- Barutçuğil, H. (2001). Suyun Rüyası Ebru. H. Barutçuğil içinde, *Suyun Rüyası Ebru* (s. 33). İstanbul: Ebristan Yayınları.
- Barutçuğil, H. (2001). *Suyun Rüyası Ebru*. İstanbul: Ebristan Yayınları.
- Çakan. (2019). *Geleneksel Türk Sanatları Ebru*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Dağlı, Ş. Z. (2016). İslam ve Ebru Sanatında Soyutlama Düşüncesi Kapsamındaki Çalışmaların Modern Resim Sanatıyla Plastik Bağlamda İlintisi. *International Journal of Humanities and Education* , 80.
- Dere, Ö. F. (2007). *Ebrû Sanatı*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- Dere, Ö. F. (2020). *Yeni Başlayanlar İçin Ebru Sanatı*. İstanbul: İnkılab Yayınları.
- Derman, M. (2017). *Sanatla Geçen Bir Ömür,Hezarfen Necmeddin Okyay*. İstanbul: Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları.
- Derman, U. (1977). *Türk Sanatında Ebru*. İstanbul: Akbank Yayınları.
- Diri, F. C. (2013). Yaratıcı Düşünme, Stratejik Düşünme ve Vahit Baemci: Paradigma Değişikliği Ya da Bilimsel Devrim,Sıra Dışı Beyinlerin İşidir. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı: 30, s.63-78* , 66.
- Duran, G. (2018). Osmanlı Tezhip Sanatında Natüralist Üslûpta Çiçekler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 178.
- Elhan, S. (1998). *Türk Ebru Sanatı*. Ankara: Devran Matbaacılık.
- Erbaş, A. M. (2019). Türk Tezyinatındaki Yarı Üslûplaştırma Anlayışının "Portakal Çiçeği" Örneğinde İncelenmesi. *Mecmua,Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,sayı 8* , 87.

Erdinç, Y. S. (2014). *Ebru Sanatının Farklı Materyaller Üzerine Uygulanması*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı.

Eriş, M. N. (2007). *Mustafa Esat Düzgünman ve Ebru*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları.

Ersoy, A. (1989). Ebru Sanatı. *İlgi* , 25.

Ertan, M. H. (2021). *Mili Mirastan Evrensel Geleceğe Ebru Sanatının Tarihi Kaynaklarında 'Yürekli ebru' ve Menşei*. İstanbul: İstanbul Divan Yayınları.

Göktaş, U. (1984). Ebru Sanatımız. *Sanat Dünyamız* , 24.

Gülgen, H. (2016). Türk Ebru Tarihi'nde Ustalar ve Üslup Değişimi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 25 (2016/1) , 158-159.

Hancıoğlu, H. (2016). Gelenek Üzerine. *Journal of Turkish Language and Literature*, Volume:2, Issue: 1, Winter 2016, (175-188) , 176.

Handan Saraç, T. D. (2018). Kırmızı Gelincik Bitkisinin Farklı Özütlerrinin Besin Elementi İçeriğinin ve In Vitro Antiproliferatif Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 1. Uluslararası Tarımsal Yapılar ve Sulama Kongresi Özel sayısı* , 418.

Kaya, N. (2012). *18. YY. Türk Tezhip Sanatında Etkin Olan Gül Tasarımlarıyla Yeni Yorumlar*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı Tezhip Programı.

MEGEP. (2008). *Bahçecilik, Lale Yetiştiriciliği*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Mehmet Bozdağ, T. B. (2019). *Damladaki Sır*. Ankara: İksad Yayınevi.

Miura, E. (1988). *Die Kunst des Marmorierens*. Bern.

(2010). M. S. Özçimi içinde, *Ebru* (s. 28). İstanbul: Bilim Kültür ve Sanat Derneği.

Özçimi, M. S. (2010). *Ebru*. İstanbul: Bilim Kültür ve Sanat Derneği Yayınları.

Özdamar, H. (2012). *Ebru Tekniğinin Farklı Yöntemlerle İşlenmiş Deri Malzeme Üzerine Uygulanması*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

Özsayiner, C. (1989). Çiçeğin Türk Süslemesindeki Yeri ve Çiçek Bezemeli Yazmalar . *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* , 49.

Parlak, Y. (2012). Ebru Sanatçısı Alpaslan Babaoğlu Ve Hocası Mustafa Düzgünman. *Akdeniz Sanat Dergisi, cilt 5, sayı 9* , 105.

Sönmez, G. (2021). *Ebru Sanatında Yeni Yaklaşımlar*. Çorum: Çorum Belediyesi Yayınları.

Tiryaki, Y. (2021). Türk Ebruculuğunda Klasik-Modern veya Gelenekli-Gelenek Dışı bir Tasnifin Yapılması Hakkında. *Lale Kültür Sanat ve Medeniyet Dergisi* , 137.

Turan, B. K. (2019). *TC. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri Fonlarında Ebru Kullanımı*. Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türkmenoğlu, T. M. (1999). *Sudaki Nakış Ebru, Marbling Paper*. İstanbul: Milenyum Yayınları.

Yavuz Tiryaki, F. B. (2006). *Türk Ebru Sanatı*. İstanbul: Güneş Kitap ve Yayınevi.

Yazan, I. (1986). Ebru Sanatı. *Antika* , 43.

<https://aregem.ktb.gov.tr/yazdir?3AF685FDF7EBEC61688261B2F24E1AA0> / erişim tarihi:01.05.2022

<http://www.habertam.com/kultur-sanat/cek-cumhuriyeti039nde-ebru-rekoru-kirildi-haberi-26907/> erişim tarihi:11.04.2022

<https://www.snedkerstudio.dk/> Erişim tarihi 14.04.2022.

<https://somethingturquoise.com/2018/03/02/diy-painted-marble-wine-glasses/>erişim tarihi: 05.05.2022.

<https://m.turkiyegazetesi.com.tr/kultursanat/518660.aspx>erişim tarihi: 14.05.2022)

<https://www.teknogundemi.com/wp-content/uploads/2020/02/orkide-yumrusu.jpg>, erişim tarihi: 11.06.2022)

<https://www.trendyol.com/benosen/deniz-kadayifi-kerajin-ebru-yapimi-icin-kivam-verici-200-gr-p-43442351/>erişim tarihi:14.05.2022.

<https://www.bidolubaski.com/blog/kagit-cesitleri-nelerdir/> erişim tarihi: 01.05.2022)
(<https://mybestplace.com/en/article/vinicunca-the-rainbow-mountain-of-peru/>erişim tarihi:01.05.2022.

<https://www.narinmetal.com/spatula-e77234/> erişim tarihi:07.04.2022.

<https://samiden.com/urun/ebru-destiseng-mermer-el-tasi/> erişim tarihi: 03.02.202.

<https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiye-su-fakiri/a-16208058/> erişim tarihi: 07.05.2022.

<https://www.allandetrobert.com/info/supplier-of-gum-arabic-e414/>erişim tarihi:13.05.2022.

<https://www.hepsiburada.com/erlab-plastik-piset-250-ml-pm-HBC00000065AC/> erişim tarihi:11.04.2022.

<https://www.ensonhaber.com/ipucu/neft-nedir/erisimtarihi:03.04.2022.>

<https://idilyazar.com/cam-terebentin-ve-faydalari/> erişim tarihi:03.04.2022.

<https://www.indiamart.com/proddetail/400-ml-heavy-liquid-paraffin-ip-22018654673.html>/erişim tarihi:03.04.2022.

http://meslek.eba.gov.tr/upload/dk10/Ebru_Atolyesi_10_12.pdf/erişim tarihi:05.06.2022.

<https://tr.pinterest.com/pin/147563325276123262/>erişim tarihi 16.06.2022.

<http://cweimannmarbledworks.blogspot.com/>erişim tarihi: 09.04.2022.

<http://cweimannmarbledworks.blogspot.com/>erişim tarihi: 08.04.2022.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/275409/>erişim tarihi: 05.06.2022.

<https://www.wikiart.org/en/hatip-mehmed-efendi/ebru-4/> erişim tarihi: 01.06.2022.

<https://tr.pinterest.com/pin/59672763791206179/> erişim tarihi: 01.04.2022.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/edhem-efendi-hezarfen/> erişim tarihi:19.03.2022.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/okyay-mehmed-necmeddin/> erişim tarihi:01.05.2022.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/duzgunman-mustafa/> erişim tarihi:02.04.2022.

<https://www.arkofcrafts.com/tr/gelincik-ebru/> erişim tarihi:02.06.2022.

<https://www.istanbulantiksanat.com/urun/3573587/necmeddin-okyay-1883-1976-cicekli-ebru-laleler-imzali-34-x-50-cm/> erişim tarihi: 02.5.2022.

<https://www.istanbulmuzayede.com/muzayede/1513/52-muzayedetablo?tagId=5191/>erişim tarihi:02.05.2022.

<https://tr.pinterest.com/pin/59672763791486474/> erişim tarihi: 12.04.2022.

<https://www.istanbulantiksanat.com/urun/3573586/necmeddin-okyay-1883-1976-sumbul-ebrusu-imzali-50-x-34-cm/> erişim tarihi:06.06.2022.

<https://www.arthipo.com/necmeddin-okyay-red-poppy-marbling.html/>erişim.tarihi:01.06.2022.

<https://tr.pinterest.com/pin/meneke-necmeddin-okyay--356488126730754710/>erişim 07.05.2022.

<https://www.arthipo.com/tr-tr/necmeddin-okyay-cicekli-ebru.html/> erişim tarihi:07.05.2022.

<https://www.istanbulmuzayede.com/urun/600949/mustafa-duzgunman-1920-1990-ebru-imzali-48-x-34-cm/> erişim tarihi: 07.05.2022.

<https://www.gzt.com/arkitekt/ebru-sanatini-dunyaya-tanitan-attar-mustafa-duzgunman-3566714/> erişim tarihi: 02.06.2022.

<https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2020/07/31/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-71/> erişim tarihi: 05.06.2022.

http://www.turkishpaintings.com/content/mod_images/painters/works/large/z3_39.jpg, erişim/ tarihi:06.06.2022.

<https://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1583085357.pdf/> erişim tarihi:07.06.2022.

<https://docplayer.biz.tr/183617889-Xiii-uluslararasi-turk-sanati-tarihi-ve-folkloru-kongresi-sanat-etkinlikleri.html/> erişim tarihi: 07.06.2022.

